

Współpraca jako wektor rozwoju

Białoruś opracowała projekt strategii przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych do 2035 roku, który przewiduje podwojenie ich wolumenu netto do 3 mld dolarów do 2025 roku. W tym celu poprawione zostanie prawodawstwo dotyczące inwestycji, a procedury administracyjne dla przedsiębiorstw zostaną uproszczone. Należy zintensyfikować prace nad przyciąganiem inwestycji zagranicznych i promocją białoruskiego potencjału inwestycyjnego za granicą, wykorzystując różne instrumenty, w tym dni gospodarcze na Białorusi, fora inwestycyjne, konferencje, spotkania z biznesmenami. Za perspektywiczne dla przyciągnięcia bezpośrednich inwestycji zagranicznych do gospodarki białoruskiej uważa się takie obszary, jak produkcja high-tech i naukochłonna, logistyka, transport i infrastruktura cyfrowa, sektor finansowy, sfera socjalna - poprzez projekty partnerstwa publiczno-prywatnego. Planuje się stworzenie pakietu dodatkowych preferencji dla tworzenia mikro, małych i średnich przedsiębiorstw przemysłowych przez przedsiębiorców krajowych i inwestorów zagranicznych na terenie powiatów o trudnej sytuacji gospodarczej. To właśnie jest przedmiotem proponowanego badania.

Borys Zalesskiy

Jego doświadczenie zawodowe w dziennikarstwie sięga prawie pięćdziesięciu lat.

Obecnie jest profesorem nadzwyczajnym w Katedrze Dziennikarstwa Międzynarodowego na Wydziale Dziennikarstwa Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego. Obszary badań: współczesne stosunki międzynarodowe; publicystyka międzynarodowa, ekonomia międzynarodowa.

Współpraca jako wektor rozwoju

Zalesskiy

WYDAWNICTWO
NASZA WIEDZA

Współpraca jako wektor rozwoju

Zbiór artykułów

Boris Zalesskiy

Boris Zalesskij

Współpraca jako wektor rozwoju

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Boris Zalesskij

Współpraca jako wektor rozwoju

Zbiór artykułów

FOR AUTHOR USE ONLY

SciencaScripts

Imprint

Any brand names and product names mentioned in this book are subject to trademark, brand or patent protection and are trademarks or registered trademarks of their respective holders. The use of brand names, product names, common names, trade names, product descriptions etc. even without a particular marking in this work is in no way to be construed to mean that such names may be regarded as unrestricted in respect of trademark and brand protection legislation and could thus be used by anyone.

Cover image: www.ingimage.com

This book is a translation from the original published under ISBN 978-620-3-85695-8.

Publisher:

Scienca Scripts

is a trademark of

Dodo Books Indian Ocean Ltd., member of the OmniScriptum S.R.L Publishing group

str. A.Russo 15, of. 61, Chisinau-2068, Republic of Moldova Europe

Printed at: see last page

ISBN: 978-620-3-76901-2

Copyright © Boris Zalesskij

Copyright © 2021 Dodo Books Indian Ocean Ltd., member of the OmniScriptum S.R.L Publishing group

FOR AUTHOR USE ONLY

Spis treści

Białoruś: przyciąganie inwestycji zagranicznych jako aktualny temat mediów	3
Białoruś: nowi mieszkańcy, nowe projekty	8
Białoruś: celem jest stworzenie innowacyjne miasta i regiony	11
Obwód witebski: nacisk na innowacje.....	14
Białoruska Powszechna Giełda Towarowa: rosyjskie regiony są priorytetem współpracy	17
Białoruś-Rosja: orientacja eksportowa	21
Białoruś - Tatarstan: z powiązań kooperacyjnych - do wzrostu obrotów handlowych	24
Białoruś-Kazachstan: priorytet partnerstwa - rolnictwo	27
Białoruś - Tadżykistan: Zgodnie z pozytywną dynamiką współpracy	30
Inicjatywa gospodarcza Lizbona-Władywostok: w kierunku wspólnej przestrzeni gospodarczej	33
Białoruś - Unia Europejska: regionalny komponent współpracy	36
Białoruś-Republika Czeska: współpraca przemysłowa i współpraca regionalna	39
Białoruś - Polska: partnerstwo miast jako potężny czynnik rozwoju międzynarodowej współpracy regionów	43
Białoruś - Włochy: rezerwa - współpraca naukowo-techniczna.....	46
Białoruś - Niemcy: potencjał współpracy w regionach	49
Białoruś-Węgry: wektor partnerstwa - rolnictwo	52
Białoruś-Węgry: o programie partnerstwa decyduje środowisko przedsiębiorców	55
Białoruś-Serbia: priorytet - nauka i innowacje	59
Białoruś-Turcja: Dążenie do intensyfikacji współpracy naukowo-technicznej.....	62

Globalna inicjatywa na rzecz bezpieczeństwa danych jako odpowiedź na wyzwania w cyberprzestrzeni	66
Białoruś-Chiny: w kierunku nowych technologii i inwestycji	70
Mińsk - Szanghaj: wektor więzi partnerskich.....	73
Białoruś - Chiny: Rok regionów jako aktualny temat mediów.....	76
Białoruś-Bangladesz: wspólna komisja nakreśla perspektywy	80
Białoruś-Mongolia: od umowy ramowej do mapy drogowej	83
Białoruś-Iran: Priorytet - odbudowa partnerstwa	86
Białoruś-Pakistan: Wykorzystanie potencjału współpracy.....	90
Białoruś-Afryka: nowe wzorce dla wspólnych projektów.....	94
Białoruś - Kenia: zarysowane obiecujące punkty wzrostu	98
Białoruś - Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie: Projekt na rzecz zrównoważonego rozwoju i dobrobytu.....	101
Białoruś - Szanghajska Organizacja Współpracy: współdziałanie z naciskiem na projekty gospodarcze	105
Białoruś - Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej: współdziałanie w celu wzmocnienia współpracy	108
Białoruś-Bank Światowy: Przeciwdziałanie epidemii	111
Białoruś - Organizacja Rozwoju Przemysłowego ONZ: nowy program wzmocni współpracę.....	114
Białoruś - Światowa Organizacja Handlu: Celem kampanii jest informowanie ludności i podmiotów gospodarczych	117
Literatura	121

Białoruś: przyciąganie inwestycji zagranicznych jako aktualny temat mediów

Intensyfikacja napływu inwestycji zagranicznych od lat jest jednym z priorytetów rozwoju białoruskiej gospodarki ze względu na ograniczone inne źródła wzrostu gospodarczego, dlatego też zagadnieniu temu poświęca się obecnie na Białorusi szczególną uwagę. W orędziu do narodu białoruskiego i Zgromadzenia Narodowego w sierpniu 2020 roku zaznaczono, że "inwestycje są najpotężniejszym i najpewniejszym źródłem wzrostu gospodarczego"¹. Dlatego zadania włączenia gospodarki białoruskiej do systemu współczesnych światowych powiązań gospodarczych oraz efektywnego wykorzystania dostępnego krajowego potencjału naukowo-technicznego wymagają pilnie odnowienia głównych aktywów produkcyjnych i wdrożenia najnowszych technologii zagranicznych. Wsparcie informacyjne działalności inwestycyjnej, wraz z zachętami podatkowymi, kredytami preferencyjnymi, dofinansowaniem, administracją, tworzeniem specjalnych rad ds. inwestycji, organizacji rozwoju regionalnego i funduszy inwestycyjnych, to niektóre z istniejących mechanizmów oddziaływania państwa na działalność² inwestycyjną. Za obiecujące obszary przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w białoruskiej gospodarce uważa się m.in. przemysł high-tech i wiedzochłonny, logistykę, transport i infrastrukturę cyfrową, sektor finansowy, sferę socjalną - poprzez projekty partnerstwa publiczno-prywatnego, a także branżę turystyczną. Ponadto planuje się "stworzenie pakietu dodatkowych preferencji dla tworzenia mikro, małych i średnich

1 Przesłanie do narodu białoruskiego i Zgromadzenia Narodowego [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/poslanie-belorusskomu-narodu-i-natsionalnomu-sobraniju-24168/.

2 Zalesskii, B.L. Białoruskie dziennikarstwo międzynarodowe: osobliwości, tendencje, perspektywy: podręcznik / B.L. Zalesskii. - Mińsk: Białoruski Uniwersytet Państwowy, 2014. - - C. 344.

przedsiębiorstw przemysłowych przez przedsiębiorców krajowych i inwestorów zagranicznych na obszarach o trudnej sytuacji gospodarczej³".

Jak wiadomo, Białoruś ma już opracowany projekt strategii przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych do 2035 r., który zakłada podwojenie BIZ netto do 2025 r. do 3 mld dolarów. Będzie to wymagało nie tylko poprawy ustawodawstwa inwestycyjnego, uproszczenia procedur administracyjnych dla biznesu, ale także intensyfikacji działań na rzecz przyciągania inwestycji zagranicznych i promocji białoruskiego potencjału inwestycyjnego za granicą za pomocą różnych narzędzi, w tym dni gospodarczych. W tym kontekście swoją niszę powinny znaleźć również krajowe środki masowego przekazu oraz przedstawiciele międzynarodowego segmentu dziennikarstwa krajowego.

Dla przypomnienia, w 2019 roku inwestorzy zagraniczni zainwestowali w realny sektor białoruskiej gospodarki 10 mld dolarów. W tym samym czasie "napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych wyniósł 7,2 mld USD, czyli 72,3% wszystkich napływających inwestycji zagranicznych"⁴. W czołówce listy głównych inwestorów znalazły się podmioty z Rosji, na które przypadła nieco mniej niż połowa wszystkich napływających inwestycji, a także firmy z Wielkiej Brytanii i Cypru. W pierwszej połowie 2020 r. podobna kwota wyniosła 4,5 mld dolarów, a udział bezpośrednich inwestycji zagranicznych w tym wolumenie przekroczył 70 proc. "Głównymi inwestorami organizacji w kraju były podmioty Federacji Rosyjskiej (42,8 proc. wszystkich napływających inwestycji), Cypru (10,9 proc.) i Austrii (7,9 proc.)"⁵.

3 Białoruś zamierza podwoić przyciąganie bezpośrednich inwestycji zagranicznych do 2025 r. [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-namerena-k-2025-godu-udvoit-privlechenie-prjamyh-inostrannyh-investitsij-338382-2019/>.

4 Inwestorzy zagraniczni zainwestowali w białoruską gospodarkę w 2019 roku 10 mld dolarów [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/inostrannye-investors-vlozhili-v-2019-godu-v-ekonomiku-belarusi-10-mlrd-379405-2020/>.

5 W pierwszej połowie roku inwestorzy zagraniczni zainwestowali w białoruską gospodarkę 4,5 mld dolarów [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/inostrannye-investors-vlozhili-v-i-polugodii-v-ekonomiku-belarusi-45-mlrd-402451-2020/>.

Specyfika obecnego stanu białoruskiej gospodarki polega na tym, że dziś konieczne jest znaczne zwiększenie napływu inwestycji zagranicznych do regionów Białorusi, gdzie "powinny one przyczynić się do trwałego, wysokiej jakości, zrównoważonego rozwoju małych miast kraju, organizacji tam produkcji atrakcyjnych dla rynku międzynarodowego produktów"⁶. Media regionalne mogą i powinny przyczynić się do rozwiązania tego problemu poprzez ujawnianie, podsumowywanie i rozpowszechnianie w swoich publikacjach do dalszego wykorzystania już istniejących pozytywnych doświadczeń opartych na konkretnych przykładach, których w naszym kraju jest wiele. W szczególności dotyczy to działalności istniejących wolnych obszarów ekonomicznych (FEZ) na Białorusi.

Tak więc tylko w strefie ekonomicznej "Mińsk", w której zarejestrowanych jest około 120 rezydentów, w ciągu pierwszych sześciu miesięcy bieżącego roku z zagranicy napłynęło ponad 118 milionów dolarów, z czego 85% stanowiły bezpośrednie inwestycje zagraniczne, co stanowi 76% więcej niż w roku ubiegłym. "Kluczowymi inwestorami były Szwajcaria, Cypr i Chiny"⁷. Aktywna polityka przyciągania inwestycji zagranicznych pozwoliła na znaczący - prawie o jedną trzecią - wzrost eksportu rezydentów stref do krajów "dalekiego łuku", dzięki czemu osiągnięto nadwyżkę w handlu zagranicznym w wysokości prawie 85 mln dolarów. Ponadto 482 osoby otrzymały nowe miejsca pracy.

Inny przykład. W pierwszej połowie 2020 roku strefa ekonomiczna Homel-Raton przyciągnęła ponad 55 mln USD bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Aktywna polityka prowadzona przez rezydentów strefy, nawet w obecnej trudnej sytuacji epidemiologicznej, pozwoliła nie tylko na

6 Zalesky, B.L. Obwód brzeski: cel - przyciąganie inwestycji zagranicznych / B.L. Zalesky // Materiały XV międzynarodowej naukowej konferencji praktycznej, Obecne badania i rozwój - 2019, 15-22 stycznia 2019 r: Sofia: Byal GRAD-BG. - - C. 28.

7 Ponad 118 mln dolarów inwestycji zagranicznych wpłynęło do FEZ Mińsk w okresie styczeń-czerwiec [Electronic resource]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bolee-118-mln-zarubezhnyh-investitsij-postupilo-v-sez-minsk-v-janvare-ijune-403464-2020/>.

wzrost produkcji przemysłowej o 2,6 proc. w pierwszym półroczu tego roku, ale także na 4 proc. wzrost dynamiki przychodów z towarów i usług, utworzenie w tym okresie 232 nowych miejsc pracy oraz nadwyżkę w handlu zagranicznym w wysokości prawie 300 mln USD. Tajemnicą sukcesu jest również fakt, że "większość towarów wyprodukowanych przez mieszkańców FSE Homel-Raton jest sprzedawana poza granicami Białorusi⁸". Warto zaznaczyć, że na dzień 1 sierpnia 2020 r. w Polsce funkcjonowało 69 podmiotów gospodarczych z inwestycjami z 16 krajów świata. Należy zauważyć, że ta tendencja jest również typowa dla całego obwodu homelskiego. Wystarczy powiedzieć, że w 2019 roku znaczny wzrost przyciągania inwestycji zagranicznych pokazał Homel - półtora raza na raz. Największe inwestycje poczyniono wówczas w modernizację zakładów produkcyjnych i budowę infrastruktury. Należały do nich modernizacja techniczna wydziału nawozów mineralnych Homelskiego Zakładu Chemicznego, organizacja produkcji innowacyjnych wyrobów medycznych w spółce Medplast, produkcja mebli, materacy i komponentów w spółce Delcom40 oraz rekonstrukcja odcinków sieci ciepłowniczych Gomelenergo. W wyniku tego w Homlu "dzięki nowym przedsiębiorstwom i produkcji powstało ponad 3,2 tys. nowych miejsc pracy⁹".

Współpraca inwestycyjna z partnerami zagranicznymi rozwija się w szczególnie sposób w obwodzie witebskim, gdzie mieszkańcy WSE Witebsk w ciągu pierwszych sześciu miesięcy 2020 roku stanowili ponad połowę bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Dzieje się tak pomimo tego, że "udział zatrudnionych w przedsiębiorstwach strefowych w liczbie

8 Ponad 55 mln dolarów inwestycji zagranicznych wpłynęło do strefy ekonomicznej Gomel-Raton w pierwszej połowie roku [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bolee-55-mln-inostrannyh-investitsij-postupilo-v-sesz-gomel-raton-za-polugodie-404136-2020>

9 Homel przekroczył cel przyciągnięcia inwestycji zagranicznych o 1,5 raza w 2019 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomel-v-2019-godu-perevypolnil-zadanie-po-privlecheniju-inostrannyh-investitsij-v-15-raza-379723-2020/>.

zatrudnionych w gospodarce regionalnej nie przekracza 3,5%¹⁰. Przypomnijmy, że na terenie FEZ realizowane są obecnie 53 projekty inwestycyjne, z czego 26 z udziałem kapitału z 15 krajów. I oto w pierwszym półroczu 2020 r. przyciągnięto netto prawie 22 mln dolarów bezpośrednich inwestycji zagranicznych - to o prawie jedną trzecią więcej niż w 2019 r. W efekcie inwestycje te pozwoliły na zapewnienie udziału eksportu rezydentów FEZ w całkowitym wolumenie sprzedawanych produktów na poziomie 70 procent, a geografia dostaw obejmowała 63 kraje, z czego 23 to kraje Unii Europejskiej.

Wszystkie te fakty, które można by jeszcze długo wymieniać, po raz kolejny pokazują, że temat przyciągania inwestycji zagranicznych do gospodarki białoruskiej rozwija się dziś dynamicznie i staje się coraz bardziej aktualny zwłaszcza dla regionów kraju. Oczywiście jest, że w tym zakresie powinna ona znaleźć swoje właściwe miejsce i na stałe zagościć na łamach białoruskiej prasy regionalnej, co według naszych obserwacji, niestety, jeszcze się tam nie dzieje.

10 Mieszkańcy strefy ekonomicznej "Witebsk" w pierwszym półroczu zwiększyli wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych o prawie jedną trzecią [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-vitebsk-za-i-polugodie-narastili-objem-prjamyh-inostranyh-investitsij-pochti-na-tret-401152-2020/>.

Białoruś: nowi mieszkańcy, nowe projekty

Jednym z wyraźnych trendów pierwszego kwartału 2021 roku było aktywne przybycie nowych rezydentów z ich zorientowanymi na eksport projektami innowacyjnymi i inwestycyjnymi do białoruskich specjalnych stref ekonomicznych i wolnych stref ekonomicznych. W ten sposób w marcu 2021 r. zarejestrowano 65 firm, których działalność koncentruje się na "medycynie, fintech, e-commerce, przemyśle gier, transporcie, przemyśle i rolnictwie".¹¹ zostały zarejestrowane w marcu 2021 r. jako rezydenci specjalnej strefy ekonomicznej - Parku Wysokich Technologii (HTP). W rezultacie, na początku marca HTP liczyła już 1021 firm, wykazując godną pozazdrosczenia dynamikę wzrostu produkcji (+43%), eksportu (+25%) i bezpośrednich inwestycji zagranicznych (+26%). Jednocześnie "głównymi odbiorcami produktów i usług IT rezydentów HTP są USA i kraje UE - przypada na nie ok. 90% całego eksportu"¹².

Wśród nowych rezydentów HTP jest spółka "Integration Distribution Projects", która zamierza opracować oprogramowanie i sprzęt do płatności za przejazd za pomocą terminali biometrycznych w mińskim metrze, a także stworzyć stanowisko pracy straży granicznej z systemem rozpoznawania twarzy na przejściu granicznym. Inny mieszkaniec HTP, Badrobot, opracuje oprogramowanie i sprzęt złożony z samodzielnie zaprojektowanej inteligentnej drukarki budowlanej, oprogramowania wbudowanego oraz aplikacji CAD/CAM do sterowania drukarką budowlaną. AMIS-ITI planuje rozwój oprogramowania na zamówienie dla branży bezpieczeństwa przemysłowego, energii odnawialnej, medycyny, energii elektrycznej, transportu oraz ropy i gazu, natomiast obszar produktowy będzie reprezentowany przez własną aplikację mobilną o

11 Liczba pensjonariuszy HTP przekroczyła 1 tys. osób [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/chislo-rezidentov-pvt-prevysilo-1-tys-431144-2021/>

12 Absolutny rekord wszech czasów - eksport HTP w 2020 r. przekroczy 2,7 mld USD [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/absolutnyj-rekord-za-vsju-istoriju-eksport-pvt-v-2020-godu-prevysil-27-mlrd-432318-2021/>

profilu medycznym dla lekarzy i personelu medycznego. RINGL Software Development planuje stworzyć uniwersalną platformę do wygodnej codziennej komunikacji i komunikacji biznesowej z zaawansowanymi funkcjami bezpieczeństwa, interakcji społecznych i e-commerce.

Ponadto do HTP przystąpili również rezydenci z kapitałem zagranicznym, w tym dwa centra rozwojowe zagranicznych korporacji. W szczególności Altoros Bel, jako centrum rozwojowe amerykańskiej korporacji Altoros planuje tworzyć i wspierać oprogramowanie w dziedzinie zdecentralizowanych finansów i ograniczeń dystrybucji COVID-19, a Deriv BAY reprezentuje ponadnarodową grupę firm Deriv i będzie pracować nad różnymi platformami w dziedzinie handlu internetowego.

Jeśli mówimy o specjalnej strefie ekonomicznej (SSE) - Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Wielki Kamień", gdzie dziś działa 68 podmiotów gospodarczych, to w 2021 roku planuje się przyciągnąć około 17 nowych rezydentów, z którymi już trwają prace nad ich rejestracją. Z reguły te "projekty są bardzo dobre, niektóre z nich są naprawdę <...> szkieletowe". Na przykład, projekt stworzenia multimodalnego terminalu kolejowego z udziałem Niemiec, Chin, Białorusi i Szwajcarii, którego budowa rozpocznie się w tym roku.

O nowych uczestników poszerzają się również białoruskie wolne strefy ekonomiczne (FEZ), w których "liczba rezydentów na początku jesieni 2020 roku przekroczyła 450 podmiotów¹³ gospodarczych". Oto tylko kilka przykładów. Już w styczniu 2021 r. rezydentem FEZ Mogilev została spółka Empire Green LLC, producent pellet premium i pellet przemysłowych, które są sprzedawane nie tylko na rynku krajowym, ale również za granicą. Wejście do FEZ pozwoli firmie na zwiększenie produkcji zapotrzebowanych produktów, co "jest uważane za jeden z

13 Zalessky, B. W centrum uwagi - partnerstwo. Interakcje międzynarodowe w warunkach niepewności i zmienności / B. Zalessky. - Wydawnictwo Akademickie LAP LAMBERT. - - C. 23.

najbardziej efektywnych obszarów wykorzystania drobnych odpadów drzewnych i kory ze względu na wykorzystanie prawie 100% przychodzących surowców"¹⁴.

A w marcu 2021 roku firma SodaStream LLC przyjechała do FEZ Mogilev z projektem inwestycyjnym w zakresie produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych do pakowania towarów, zajmując się produkcją specjalnych pokrywek-syfonów, które mogą być używane do wszystkich napojów gazowanych i niskoalkoholowych, a także gazowanej wody mineralnej i pitnej. Nowy rezydent dostarcza już swoje produkty do Rosji, Ukrainy, Serbii, Mołdawii i Rumunii. Realizacja tego projektu w FEZ "zwiększy eksport regionalny, jak również przyczyni się do tworzenia miejsc pracy dla mieszkańców Mohylewa i obwodu mohylewskiego"¹⁵.

Pod koniec lutego 2021 roku w stolicy Mińskiej Strefy Ekonomicznej został zarejestrowany nowy rezydent - spółka "Altovatt", która będzie realizować projekt inwestycyjny polegający na budowie i utrzymaniu elektrowni na potrzeby innych mieszkańców strefy. Wybudowanie tej instalacji pozwoli im na obniżenie kosztów swoich produktów poprzez optymalizację kosztów energii elektrycznej w ciągu dnia. Ciekawostką jest, że "na etapie projektowania i budowy projekt będzie zarządzany przez Pew Energy, która nadzoruje projekty irlandzkich inwestorów w Republice Białorusi". Oznacza to, że irlandzkie inwestycje wyniosą około 4,5 mln euro¹⁶.

14_Nowý mieszkaniec zarejestrowany w FEZ "Mohylew" [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyy-rezident-zaregistrovan-v-sez-mogilev-423476-2021/>

15 Nowý mieszkaniec FEZ "Mohylew" będzie produkował wyroby z tworzyw sztucznych do pakowania towarów [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyy-rezident-sez-mogilev-budet-proizvodit-plastikovye-izdelija-dlja-upakovki-tovarov-432388-2021/>

16 Nowý mieszkaniec FEZ Mińsk zbuduje instalację do oszczędzania energii elektrycznej przez innych mieszkańców [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyy-rezident-sez-minsk-postroit-ustanovku-dlja-ekonomii-elektroenergii-drugimi-rezidentami-430335-2021/>

Białoruś: celem jest stworzenie innowacyjne miasta i regiony

W marcu 2021 roku w stolicy Białorusi odbyło się forum Międzynarodowego Związku Telekomunikacyjnego "Inteligentne zrównoważone miasta: organizacyjne i techniczne aspekty rozwoju", w którym wzięło udział około 200 osób, a przedstawiciele Rosji, Ukrainy, Azerbejdżanu, eksperci Projektów Zielonych Miast, Programu Rozwoju ONZ, specjaliści wiodących białoruskich firm podzielili się praktycznym doświadczeniem w zakresie budowy inteligentnego zrównoważonego miasta. Zauważmy, że koncepcja smart sustainable city jest dziś definiowana jako "innowacyjne miasto, które wykorzystuje technologie informacyjne i komunikacyjne oraz inne narzędzia w celu poprawy standardu życia, efektywności działań i usług miejskich oraz konkurencyjności, przy jednoczesnym zaspokojeniu potrzeb obecnych i przyszłych pokoleń w aspekcie ekonomicznym, społecznym, środowiskowym i kulturowym¹⁷". Na obecnym etapie realizacji tego tematu szczególnie istotne są kwestie identyfikacji zintegrowanych podejść do budowy takich miast, opracowania dokumentów koncepcyjnych oraz sposobów oceny efektywności rozwoju. Pod tym względem wybór miejsca na forum przez Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny nie jest przypadkowy, ponieważ Białoruś ma dość wysoki poziom rozwoju infrastruktury. W szczególności "światłowód dotarł tu praktycznie do każdego budynku wielopiętrowego. Zasięg sieci 4G jest na dobrym poziomie. Dlatego też stanowi ona doskonałą bazę techniczną do nakładania na istniejącą infrastrukturę wszelkiego rodzaju platform elektronicznych i usług cyfrowych. Pozostaje tylko wdrożyć te usługi cyfrowe i nauczyć wszystkich obywateli pracy z nimi"¹⁸.

17_Białoruś stopniowo przechodzi do praktycznej realizacji koncepcji smart city - Szulgan [Zasób elektroniczny]. -- 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/v-belarusi-poetapno-perehodjat-k-prakticheskoj-realizatsii-kontseptsii-umnogo-goroda-shulgan-432843-2021/>

18 Społeczeństwo cyfrowe powinno być budowane z myślą o osobach z niepełnosprawnością fizyczną - ITU [Dokument elektroniczny]. - - 2021. - URL:

Rzeczywiście, już w 2019 roku Białoruś opracowała modelową koncepcję rozwoju inteligentnych miast i przeprowadziła jej adaptację dla Orszy i obwodu orszańskiego wraz z dopracowaniem mapy drogowej jej realizacji. W 2020 roku kontynuowano adaptację koncepcji modelu w takich białoruskich potencjalnych centrach wzrostu gospodarczego, jak Mińsk, Baranowicze, Pińsk, Nowopołock, Bobrujsk i szereg innych miast. Na przykład, "Połock wdrożył projekt Moje Miasto, gdzie aplikacja mobilna oferowała możliwość jednego okna interakcji klienta ze wszystkimi organizacjami i infrastrukturą tego regionu" ¹⁹.

Po zakończeniu w 2020 roku układania światłowodowych linii komunikacyjnych we wszystkich miejscowościach liczących ponad 100 gospodarstw domowych i zapewnieniu ich w ponad połowie gospodarstw domowych liczących co najmniej 50 podwórek, Białoruś rozpoczęła już realizację niektórych fragmentów koncepcji inteligentnego zrównoważonego miasta, posuwając się w trzech głównych kierunkach. Po pierwsze, baza abonentów projektu "inteligentny dom" wynosi już około 60 tysięcy. Po drugie, łączna liczba zainstalowanych kamer wideo wynosi około 35 tysięcy, a łączna liczba konsumentów - osób fizycznych i prawnych - zbliżyła się do 65 tysięcy. Po trzecie, zapewniona została mobilność komunikacji przedsiębiorstw, infrastruktury każdego powiatu z ludnością.

W lutym 2021 roku nasz kraj przyjął Państwowy Program "Cyfrowy rozwój Białorusi" na lata 2021-2025, który składa się z sześciu podprogramów: 1) "Wsparcie informacyjno-analityczne i organizacyjno-techniczne rozwoju cyfrowego"; 2) "Infrastruktura dla rozwoju cyfrowego"; 3) "Rozwój cyfrowy administracji publicznej"; 4) "Rozwój cyfrowy sektorów gospodarki"; 5) "Rozwój cyfrowy regionów"; 6) "Bezpieczeństwo informacji i zaufanie cyfrowe". Jednocześnie w podprogramie "Regionalny rozwój cyfrowy" przewidziano "realizację

<https://www.belta.by/society/view/tsifrovoe-obschestvo-dolzno-stroitsja-s-uchetom-ljudej-s-fizicheskimi-ogranichenijami-mse-432906-2021/>

19_Karaim: dziś ważne jest opracowanie metodologii i struktury smart city [źródło elektroniczne]. -- 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/karaim-na-segodnja-vazhna-razrabotka-metodologii-i-struktury-umnogo-goroda-432929-2021/>

działań, których rezultaty będą miały charakter systemowy dla rozwoju technologii "smart city" we wszystkich regionach kraju"²⁰.

W szczególności mówimy w tym przypadku o stworzeniu regionalnej platformy cyfrowej o modelu państwowym "Smart City (Region)", przeznaczonej do cyfrowej transformacji procesów zarządzania regionem, rozwiązywania problemów rozwoju społeczno-gospodarczego i społecznego, organizowania interakcji informacyjnych, w tym budowania sprzężenia zwrotnego z obywatelami. Wdrożenie tej platformy cyfrowej przewidywane jest przede wszystkim w ośrodkach regionalnych i miastach powyżej 80 tys. mieszkańców. Planowane jest również przejście do praktycznego zastosowania technologii modelowania informacyjnego jednostek urbanistycznych i przestrzeni miejskich lub tworzenia "cyfrowych bliźniaków" miast, co pozwoli na efektywne modelowanie rozwoju miast i zarządzanie różnymi sferami życia miejskiego. Ponadto, w oparciu o platformę cyfrową "Smart City (Region)" powstaną typowe usługi, w tym usługi mieszkaniowe i komunalne, księgowość i zarządzanie nieruchomościami, budownictwo i planowanie przestrzenne, zarządzanie obiektami infrastruktury miejskiej i transportowej, opieka zdrowotna, edukacja, zapewnienie bezpieczeństwa publicznego, monitoring środowiska, organizacja udziału obywateli w zarządzaniu miastem, rozwój kultury, turystyki i szeroko pojętego sektora usług. Należy przyjąć, że Międzynarodowe Forum "Inteligentne zrównoważone miasta: organizacyjne i techniczne aspekty rozwoju", które odbyło się w Mińsku, stało się kolejnym ważnym krokiem w kierunku rozwiązania pilnych problemów innowacyjnego rozwoju białoruskich miast i regionów, wzbogacając je o efektywne doświadczenie międzynarodowe.

20 Państwowy Program "Cyfrowy rozwój Białorusi" na lata 2021-2025. - Mińsk, 2021 r. -- C. 19.

Obwód witebski: nacisk na innowacje

Stworzenie nowych punktów wzrostu gospodarczego w białoruskich regionach, w tym dla realizacji kompleksowych "projektów przyszłości", aby do 2025 roku osiągnąć poziom rozwoju innowacyjnego wiodących krajów regionu Europy Wschodniej - Czech, Słowacji, Węgier - to zadanie określone w Programie działalności rządu białoruskiego na okres do 2025 roku. W związku z tym w obwodzie witebskim na najbliższe pięć lat określono pięć branż, w których powstaną przedsiębiorstwa high-tech produkujące towary o światowym standardzie: 1) transport elektryczny; 2) bio-przemysł; 3) farmacja; 4) robotyka; 5) produkcja materiałów kompozytowych. I nie tylko zdefiniowane, ale "są już pierwsze kroki w realizacji tych obszarów, a w latach 2021-2025 będą aktywnie wdrażane projekty innowacyjne i inwestycyjne w tych obszarach"²¹.

Jeśli chodzi o **transport elektryczny i przemysł elektryczny**, wielkie nadzieje pokładane są w JSC Vityaz. Firma ta jest pierwszym białoruskim producentem infrastruktury dla pojazdów elektrycznych, który stworzył modele urządzeń do ładowania o dużej mocy. Mowa o stworzeniu prototypu ultraszybkiej stacji ładowania elektrycznego o mocy 200kW. "Czas pełnego naładowania baterii pojazdu elektrycznego zdolnego do wykorzystania potencjału takich stacji będzie wynosił około 10 minut"²². W 2021 r. te ultraszybkie stacje ładowania mają zostać przekazane operatorowi państwowemu do pilotażowej eksploatacji. Przypominamy, że w 2020 roku Vityaz certyfikował system projektowania i produkcji elektrycznych stacji ładowania na zgodność z wymaganiami międzynarodowej normy STB ISO

21_Pushniakova, A. Matskevich na przemysł regionu Vitebsk: nacisk kładzie się na rozwój pięciu branż high-tech / A. Pushniakova // [Electron resource]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/matskevich-o-promyshlennosti-vitebskoj-oblasti-aktsent-sdelan-na-razvitii-5-vysokotehnologichnyh-431976-2021/>

22_"Vityaz" do końca roku stworzy prototyp ultraszybkiej stacji ładowania samochodów elektrycznych [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/tech/view/vitjaz-do-kontsa-goda-sozdast-opytnyj-obrazets-sverhbystroj-elektrozarjadnoj-stantsii-dlja-413363-2020/>

9001-2015. A pierwszy model takiej stacji został zainstalowany na parkingu przy przedsiębiorstwie jeszcze w 2017 roku.

W zakresie rozwoju **bioprzemysłu mówimy** o takich "projektach przyszłości" jak budowa zdigitalizowanego zakładu do produkcji innowacyjnych leków weterynaryjnych serii "zielona linia". Projekt ten jest realizowany w wolnej strefie ekonomicznej "Witebsk". Przedsiębiorstwo, obok tradycyjnych leków weterynaryjnych, będzie rozwijać produkcję oryginalnych leków do leczenia zwierząt, które są opracowywane wspólnie z naukowcami z Witebskiej Państwowej Akademii Medycyny Weterynaryjnej. Budowa zakładu odbywa się w trzech etapach. Produkcja leków niesterylnych ma zostać przeniesiona do nowego zakładu jeszcze w tym roku. "Trzeci kompleks rozruchowy zakłada organizację produkcji sterylnej. Jest to najdroższa część projektu, którego zakończenie planowane jest na 2025 rok. W ramach przedsięwzięcia powstanie co najmniej 80 miejsc pracy"²³. Jednocześnie realizacja projektu pozwoli założonej w 1995 roku witebskiej spółce na znaczne zwiększenie potencjału eksportowego.

W **branży farmaceutycznej** pięcioletnie plany innowacyjne związane są z pracą specjalistycznego klastra, który powstał w Witebsku w sierpniu 2015 roku. Aby być absolutnie precyzyjnym, w skład klastra medyczno-farmaceutycznego "Związek Organizacji Medycznych, Farmaceutycznych i Naukowo-Edukacyjnych "Medycyna i Farmaceutyka - Innowacyjne Projekty" wchodzi dziś Witebski Państwowy Uniwersytet Medyczny, JLLC Nativita, OJSC "BelVitulifarm", LLC "VitVar", JLLC "AconitPharma", JLLC "Medelkombel", LLC "Pharmmarketing Group", CCUE "Vitebsk Regional Marketing Center", NP "Union of pharmaceutical and biomedical clusters" (Rosja), RPUE "Akadempharm", LLC "SiVital", Witebski Uniwersytet Państwowy im. Masherov. Od 2018 r. zaczęły tu powstawać rady eksperckie z udziałem czołowych naukowców,

23. Spółka Belkarolin uruchomi produkcję farmaceutyczną według standardów GMP do 2025 roku [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/kompanija-belkarolin-k-2025-godu-zapustit-farmproizvodstvo-po-standartam-gmp-383600-2020/>

przedstawiciele ośrodków badawczych i przedsiębiorstw przemysłu farmaceutycznego, aby poprawić interakcję między nauką a praktyką. "Taka forma komunikacji pozwala uczestnikom klastra farmaceutycznego na wykorzystanie potencjału naukowego nie tylko obwodu witebskiego, ale i całego kraju, a także umożliwia zmniejszenie dystansu czasowego między stworzeniem leku a jego wprowadzeniem do produkcji"²⁴ .

Kierunek **robotyki** w obwodzie witebskim rozwija się przede wszystkim w firmie Belwest LLC, gdzie stopniowo wprowadzane są kompleksy oprogramowania i sprzętu robotycznego opracowane we własnym laboratorium naukowym. Faktem jest, że udział pracy fizycznej w przemyśle obuwniczym jest bardzo wysoki. "W przypadku niektórych rodzajów obuwia całkowita liczba wykonywanych operacji wynosi blisko 250, z czego tylko dwie są zautomatyzowane. Każdy produkt może przejść przez nawet 185 par rąk pracowników"²⁵ . Dlatego też firma rozpoczęła proces pełnej lub częściowej automatyzacji wielu z tych procesów. I już stworzyli próbki innowacyjnych urządzeń, które nie mają odpowiedników na świecie.

Jeśli chodzi o **produkcję materiałów kompozytowych**, to nawet w 2018 roku w obwodzie witebskim poczyniono konkretne kroki w tym kierunku. W szczególności utworzony został Połocki Klaster Kompozytowy, w skład którego wchodzi już 11 przedsiębiorstw. Dziś nie tylko produkują materiały kompozytowe, ale także prowadzą badania naukowe nad rozwojem zaawansowanych technologii produkcji kompozytów. "Wśród projektów klastrowych znajdują się takie projekty jak: "Zbrojenie kompozytowe", "Makrowłókna bazaltowo-plastikowe i włókna szklane do betonu", "Kapitał ludzki"²⁶.

24_Witebski Uniwersytet Państwowy wszedł do klastra medyczno-farmaceutycznego [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/vitebskij-gosuniversitet-voshel-v-sostav-mediko-farmatsevticheskogo-klastera-303786-2018/>

25_Sumaniejew, J. Dyrektor Belwestu o konkurencji, robotach w przemyśle lekkim i premiach dla niepalących / J. Sumaniejew // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/direktor-belvesta-o-konkurentsii-robotah-v-legprome-i-bonusah-dlja-nekurjaschih-6889/>

26_Innowacyjno-przemysłowy klaster kompozytowy Połock [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://clusterland.by/2019/11/16/innowaczionno-promyshlennyj-kompozitnyj-klaster-v-g-poloczki/>

Białoruska Powszechna Giełda Towarowa: rosyjskie regiony są priorytetem współpracy

Dynamika wzrostu zainteresowania rosyjskiego biznesu handlem elektronicznym na Białoruskiej Powszechnej Giełdzie Towarowej (BUCE) wskazuje, że w 2021 roku Rosja może stać się liderem na BUCE nie tylko pod względem liczby akredytowanych firm, ale również pod względem wielkości obrotów towarami giełdowymi. Przypomnijmy, że "na dzień 1 grudnia 2020 r. z usług BUCE korzystało 2482 mieszkańców Rosji"^{27, 28}. A kwota transakcji wymiany przeprowadzonych przez nich w styczniu i lutym 2021 roku, "prawie trzy razy przekroczyła ten sam okres w 2020 roku i wyniosła 12 milionów dolarów. Dzięki temu Rosja znalazła się na trzecim miejscu na liście największych rynków eksportowych BUTB. Litwa (32 mln dolarów) i Łotwa (18 mln dolarów) utrzymały pierwsze dwa miejsca. W pierwszym kwartale 2021 roku suma wszystkich transakcji dokonanych przez rosyjskich traderów giełdowych wyniosła blisko 38 mln dolarów. Taki wzrost eksportu białoruskich towarów na rynek rosyjski był wynikiem kompleksowych działań Giełdy Białoruskiej mających na celu przyciągnięcie na parkiet giełdowy na Białorusi podmiotów gospodarczych z Rosji. Wśród głównych z nich należy wymienić: 1) uproszczenie procedury akredytacyjnej w BUTB; 2) regularne webinaria i prezentacje online dla przedstawicieli rosyjskiej społeczności biznesowej; 3) wizyty studyjne w wiodących przedsiębiorstwach przemysłowych, drzewnych i rolniczych w różnych regionach Rosji. W rezultacie w ciągu pierwszych dwóch miesięcy 2021 roku w BUTB akredytowało się 30 nowych rosyjskich przedsiębiorstw zainteresowanych zakupem białoruskiego mięsa i produktów mlecznych, oleju rzepakowego i materiałów budowlanych, a

27 Zalessky, B. Z myślą o przyszłości. Osobliwości partnerstwa wielowektorowego w warunkach współczesnych / B. Zalessky. - Wydawnictwo Akademickie LAP LAMBERT, 2021. -- C. 97.

28 Rosja jest jednym z trzech największych rynków eksportowych BUTB [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rossija-voshla-v-trojku-krupnejshih-eksportnyh-rynkov-butb-432830-2021/>

także realizacją transakcji tranzytowych na sprzedaż własnych towarów w krajach trzecich. Należy zaznaczyć, że do tej pory decydującą rolę we wzroście obrotów towarami giełdowymi odgrywa ścisła współpraca BUTB z rosyjskimi regionami przygranicznymi Smoleńsk, Briańsk i Psków.

W szczególności wymienienie obwodu **Briańskiego** w tym zestawieniu tłumaczy fakt, że na Białoruś przypada około połowy obrotów handlu zagranicznego tego regionu Rosji, co samo w sobie świadczy o wystarczająco wysokim poziomie współpracy handlowej i gospodarczej. Niemniej jednak, na spotkaniu roboczym z przedstawicielami Izby Przemysłowo-Handlowej Obwodu Briańskiego w marcu 2021 roku, strony zauważyły znaczny potencjał dla dalszego rozszerzenia współpracy właśnie w zakresie handlu wymiennego. W związku z tym, w tym roku "nacisk ma być położony na sektor rolniczy i realizację dóbr przemysłowych jako najbardziej perspektywiczne sfery rozwoju współpracy"²⁹. W tym celu Izba Przemysłowo-Handlowa Obwodu Briańskiego wykorzysta całą swoją sieć kontaktów biznesowych, aby poinformować przedstawicieli biznesu z Obwodu Briańskiego o zaletach mechanizmu e-commerce w BUTB.

Bardzo obiecująco wygląda planowana współpraca Białoruskiej Giełdy Stali z obwodem **czelabińskim**. Na webinarium na temat handlu giełdowego z Białorusią, które odbyło się w połowie marca 2021 roku, kilku dużych producentów i sprzedawców z regionu Rosji ogłosiło plany zwiększenia sprzedaży wyrobów metalowych na parkiecie BUCE. "Zainteresowanie bardziej aktywnym stosowaniem mechanizmu wymiany, w szczególności, wyrazili przedstawiciele Czelabińskiego Zakładu Kuźniczo-Prasowego, Liteiny Zavod LLC i Trade House MKK LLC. Przede wszystkim mówimy o wzroście dostaw wyrobów walcowanych z metali żelaznych, na które białoruskie przedsiębiorstwa przemysłowe mają

29_Porozumienie o współpracy pomiędzy BUTB i CCI obwodu Briańskiego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-i-tpp-brjanskoi-oblasti-dogovorilis-o-sotrudnichestve-431815-2021/>

niezmiennie wysoki popyt³⁰. Przy okazji warto wspomnieć, że praktycznie codziennie na BUOTB handluje metalami żelaznymi i ich wyrobami prawie 800 firm, a liczba transakcji na jednej sesji giełdowej może sięgać dwóch milionów euro. Nie ulega wątpliwości, że przyjazd tutaj największych rosyjskich producentów metali z Obwodu Czelabińskiego - niekwestionowanego lidera w metalurgii żelaza wśród innych regionów Rosji - tylko otworzy nowe możliwości i perspektywy dla wszystkich uczestników tych sesji handlowych.

Pod koniec marca 2021 r. przy wsparciu Centrum Wspierania Eksportu **Obwodu Wołgogradzkiego** w BUTB odbyło się spotkanie z przedstawicielami biznesu z tego regionu Rosji. W rezultacie kilka przedsiębiorstw z obwodu wołgogradzkiego "wyraziło zainteresowanie sprzedażą swoich produktów w dziale towarów przemysłowych i konsumpcyjnych BUTB. W szczególności planowane jest opracowanie kwestii przetargów na produkty dla budownictwa, materiały opakowaniowe i artykuły spożywcze³¹. Na początku kwietnia 2021 roku perspektywy zwiększenia białoruskiego handlu wymiennego były omawiane z przedstawicielami środowisk biznesowych obwodu **kurskiego** podczas konferencji internetowej. W wyniku dyskusji szereg przedsiębiorstw regionu rosyjskiego wyraziło gotowość do wystawienia swoich produktów na platformie dóbr przemysłowych i konsumpcyjnych BUTB. Na przykład, "rozważana jest kwestia sprzedaży urządzeń dla przemysłu spożywczego, zaawansowanych technologicznie wyrobów gumowych, materiałów opakowaniowych z papieru i tektury falistej"³².

30 Przedsiębiorstwa Obwodu Czelabińskiego są zainteresowane sprzedażą wyrobów metalowych w BUTB [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/predpriyatija-cheljabinskoj-oblasti-zainteresovany-v-realizatsii-metalloproduksii-na-butb-433059-2021/>

31 BUTB planuje nawiązać bliższą współpracę z obwodem wołgogradzkim [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-planiruet-naladit-bolee-tesnoe-sotrudnichestvo-s-vołgogradskoj-oblastju-434981-2021/>

32 Przedsiębiorstwa obwodu kurskiego planują pracować na rynku białoruskim za pośrednictwem BUTB [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL:

BUOTB spodziewa się również realnych efektów zawartego w marcu 2021 r. porozumienia o intensyfikacji współpracy z Międzynarodową Giełdą Walutową w Sankt **Petersburgu**. Giełda powstała w 2008 roku i jest obecnie największą giełdą towarową w Rosji "specjalizującą się w handlu ropą naftową, produktami ropopochodnymi, gazem, drewnem i nawozami mineralnymi"³³. Należy założyć, że realizacja współpracy z tak poważnym partnerem może przynieść nie mniej poważne rezultaty.

FOR AUTHOR USE ONLY

<https://www.belta.by/economics/view/predprijatija-kurskoj-oblasti-planirujut-rabotat-na-beloruskom-rynke-cherez-butb-435331-2021/>

33_BUTB i Giełda Handlowa w Sankt Petersburgu uzgodniły intensyfikację współdziałania [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-i-sankt-peterburgskaja-tovarno-syrjevaja-birzha-dogovorilis-aktivizirovat-vzaimodejstvie-434334-2021/>

Białoruś-Rosja: orientacja eksportowa

Wyniki pierwszych dwóch miesięcy bieżącego roku pokazują, że więzi handlowe i gospodarcze między Białorusią i Rosją nadal rozwijają się zgodnie z trajektorią stałego wzrostu. W ten sposób "obroty białorusko-rosyjskiego handlu zagranicznego towarami i usługami w okresie styczeń-luty 2021 roku wyniosły 5,3 mld dolarów i wzrosły o 11,9% w porównaniu z tym samym okresem 2020 roku". Eksport towarów i usług do Rosji wyniósł 2,3 mld USD (wzrost o 2%)³⁴[1].

Wśród białoruskich przedsiębiorstw, które czują się pewnie na rynku rosyjskim, jest Miński Zakład Samochodowy (MMZ), który w pierwszym kwartale 2021 roku podwoił dostawy eksportowe do Rosji. Głównymi konsumentami jej produktów w sąsiednim kraju są przedsiębiorstwa w Kursku, Moskwa, Sankt Petersburg, Niżny Nowogród i Jarosław regionach, Republiki Baszkortostanu i Republiki Mordowii. "W ciągu 2021 roku Miński Zakład Samochodowy będzie kontynuował rozwój sieci dystrybucji w Rosji w dwóch obszarach: silników i części zamiennych oraz maszyn specjalnych, aby nie spowolnić wzrostu eksportu. Planowany jest wzrost eksportu o 11%"³⁵[2]. Kolejna rezerwa wzrostu dostaw na rynek rosyjski w 2021 roku jest postrzegana w zakładzie w organizacji stałej ekspozycji rozszerzonej gamy modelowej silników i wyposażenia specjalnego na terenach handlowych i wystawowych LLC "Dom handlowy "Mińska fabryka silników" w Noginsku i jej partnerów w każdym okręgu federalnym Rosji. Obecnie współpracujemy z 59 rosyjskimi przedsiębiorstwami, mińscy konstruktorzy silników pracują nad nawiązaniem współpracy z kolejnymi dziesięcioma partnerami.

Gomselmash Belarus, który posiada w tym kraju sieć dystrybucji obejmującą 60 podmiotów, w tym 34 centra dealerskie, dwie spółki joint

34 Roman Gołowczenko: Pakiet propozycji pogłębienia integracji Białorusi i Rosji nabiera tempa [Zasób elektroniczny]. -- 2021. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9807>

35 Miński Zakład Samochodowy w I kwartale podwoił dostawy do Rosji [źródło elektroniczne]. -- 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/minskij-motornyj-zavod-v-i-kvartale-v-dva-raza-uvelichil-postavki-vrossiju-437469-2021/>.

venture i jeden dom handlowy na Syberii, ogłosił również ambitne plany zwiększenia dostaw swojego sprzętu do Rosji w 2021 r. W ciągu 13 lat istnienia Gomselmash sprzedał na rynku rosyjskim ponad 3200 sztuk samobieżnych kombajnów zbożowych i zielonkowych. W 2020 roku sprzedaż sprzętu Gomselmash w Rosji wzrosła o 163 procent. Tylko z Bryanskselmash sprzedano ponad tysiąc kombajnów do regionów Rosji. Ponadto, "w 2020 roku, firma rozszerzyła granice dostaw i otworzyła nowe centrum dealerskie w Primorsky Krai - AgroSupport LLC".³⁶ [3]. Wszystko to sprawia, że białoruska spółka w 2021 roku postawiła przed sobą naprawdę ambitne zadanie - potroić wielkość dostaw do Rosji.

Białoruska Huta Stali (BSW) w bieżącym roku aktywnie współpracuje z rosyjskimi przedsiębiorstwami, a jej partnerzy w Rosji są zarówno dostawcami kluczowych surowców, jak i głównymi odbiorcami wyrobów metalowych. Dość powiedzieć, że "w styczniu-lutym 2021 roku eksport BMZ do Rosji przekroczył 58 tys. ton, czyli o 8% więcej niż w tym samym okresie 2020 roku". W ujęciu monetarnym eksport do Federacji Rosyjskiej przekroczył 43 mln dolarów, czyli o jedną trzecią więcej niż w tym samym okresie ubiegłego roku.³⁷[4]. Przyczynił się do tego wzrost sprzedaży prętów zbrojeniowych, stali walcowanej konstrukcyjnej, drutu i kordu stalowego.

Innym żywym przykładem takiego planu jest Białoruska Fabryka Samochodów (BielAZ). Tylko w marcu 2021 r. dostarczyła na rynki zagraniczne ponad 93% całkowitego wolumenu wyprodukowanych maszyn i części zamiennych, przy dynamice eksportu na poziomie 142%. Ważny szczegół: "Udział rynku rosyjskiego, największego spośród tradycyjnych rynków firmy, w dostawach marcowych wyniósł 89,1% (dynamika wzrostu 308,1%)"³⁸[5]. W szczególności, zgodnie z

36 "Gomselmash" planuje potroić dostawy maszyn do regionów Rosji w 2021 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-planiruet-troit-postavki-tehniki-v-rossijskie-regiony-v-2021-godu-436585-2021/>

37 BMZ zwiększa dostawy na eksport [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bmz-uvlechivaet-eksportnye-postavki-433237-2021/>

38 BELAZ zwiększył produkcję, sprzedaż i wielkość eksportu w pierwszym kwartale [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaz-v-i-kvartale-uvlechil-objemy-proizvodstva-realizatsii-i-eksporta-produktsii-437188-2021/>

długoterminową umową o strategicznym partnerstwie z firmą górnica Kuzbassrazrezugol, JSC, BELAZ powinien dostarczyć 29 wywrotek kopalnianych do końca kwietnia 2021 roku. Trzy z nich, o pojemności 220 ton, zostały wysłane do jednego z oddziałów produkcyjnych Kuzbassrazrezugol - kopalni węgla Kedrovsky - pod koniec stycznia tego roku. Należy zaznaczyć, że przybycie kolejnych pojazdów znacznie powiększy flotę technologiczną liczącą ponad pół tysiąca pojazdów, w której dominuje białoruski sprzęt w kopalniach węgla kamiennego. "Również w przedsiębiorstwach sztandarowej spółki węglowej obwodu kemerowskiego maszyny BiełAZ obsługują działalność górnica i transportową, wykorzystywany jest specjalistyczny sprzęt białoruskiego producenta (ciężarówki nawadniające, ciągniki siodłowe, ładowarki, spychacze)" ³⁹[6]. Obecność BELAZ na rynku rosyjskim zabezpiecza również podpisana w kwietniu 2021 roku umowa o współpracy z Uniwersytetem Górniczym w Sankt Petersburgu, której realizacja powinna zapewnić, że "we wrześniu [2021 roku] w jednej z największych rosyjskich uczelni inżynierii górniczej zaczną pracować nowoczesne specjalistyczne sale wykładowe wyposażone w ekskluzywny sprzęt" ⁴⁰[7]. W tym przypadku mówimy o otwarciu uniwersyteckiego Centrum Innowacji kompetencji BELAZ, które będzie wzorowane na najlepszych rozwiązaniach technologicznych z zakresu budowy maszyn, technologii cyfrowych i informatycznych w przemyśle wydobywczym. Jego główną cechą będzie wykorzystanie technologii wirtualnej rzeczywistości, co podniesie nie tylko poziom kształcenia studentów uczelni, ale również zaawansowanych szkoleń specjalistów i menedżerów firm, które eksploatują maszyny białoruskiego producenta.

39 BELAZ dostarczy 29 wywrotek dla jednej z największych spółek węglowych w Rosji [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaz-postavit-29-karjernih-samosvalov-dlja-odnoj-iz-krupnejshih-ugolnyh-kompanij-rossii-427978-2021/>

40 BELAZ otworzy Centrum Kompetencyjne na Uniwersytecie Górniczym w Sankt Petersburgu [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaz-otkroet-tsentr-kompetentsij-v-sankt-peterburgskom-gornom-universite-437447-2021/>

Białoruś - Tatarstan: z powiązań kooperacyjnych - do wzrostu obrotów handlowych

Republika Tatarstanu znalazła się wśród tych regionów Rosji, które w styczniu-lutym 2021 roku odnotowały znaczący wzrost obrotów handlowych z nimi - o ponad 80 proc. do blisko 175 mln dolarów. W tym samym czasie białoruski eksport wzrósł o prawie jedną czwartą, osiągając prawie 55 milionów dolarów. Stało się to za sprawą wzrostu dostaw z Białorusi ciągników i ciągników siodłowych, gazów płynnych, drutu skręconego z metali żelaznych bez izolacji elektrycznej, części i akcesoriów do samochodów i ciągników, opon, rur bez szwu, rur i kształtowników z metali żelaznych, odpady powstałe przy ekstrakcji oleju sojowego, świeża lub chłodzona wołowina, niestopowy drut stalowy, ser i twaróg, kordy oponowe, farby i lakiery na bazie polimerów syntetycznych w środowisku niewodnym, meble i ich części. W kwietniu 2021 roku strony podpisały protokół porozumienia, który "przewiduje dalsze wzajemne zainteresowanie rozwojem handlu i współpracy gospodarczej, naukowo-technicznej i humanitarnej między Białorusią a Tatarstanem".⁴¹ W kwietniu 2021 roku strony podpisały protokół porozumień, który "przewiduje dalsze wzajemne zainteresowanie rozwojem współpracy handlowej, gospodarczej, naukowo-technicznej i humanitarnej między Białorusią i Tatarstanem".

Należy przypomnieć, że interakcje między stronami rozwijają się obecnie w ramach umowy międzyrządowej w sprawie współpracy handlowej, gospodarczej, naukowej, technologicznej i kulturalnej z dnia 23 czerwca 2004 r., która stworzyła warunki wstępne dla utworzenia wspólnej przestrzeni naukowej, technologicznej i innowacyjnej. W ubiegłym roku zakończono wdrażanie planu działania na lata 2017-2020 w zakresie realizacji umowy podstawowej. Ze względu na to, że obecnie Tatarstan

41 Roman Gołowczenko: Białoruś i Tatarstan aktywnie rozwijają współpracę [źródło elektroniczne]. -- 2021. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9816>

zwraca szczególną uwagę na rozwój produkcji wyrobów wysokiej technologii i tworzenie wspólnych przedsiębiorstw, w tym regionie Rosji białoruscy partnerzy otrzymują możliwość pracy na "terenach inwestycyjnych Republiki". Ważne jest pogłębienie współpracy producentów towarowych, przede wszystkim w zakresie budowy maszyn i wysokich technologii⁴².

Należy zauważyć, że jeszcze w 2017 roku obie strony postawiły sobie za cel przywrócenie rekordowego poziomu obrotów handlowych w wysokości dwóch miliardów dolarów, który został osiągnięty w 2012 roku. Na siódmym posiedzeniu grupy roboczej ds. współpracy Białorusi i Tatarstanu, które odbyło się w październiku 2019 roku, wskazano konkretne obszary wspólnej pracy w najbliższych latach dla osiągnięcia celu, "w tym dostawy autobusów pasażerskich, maszyn Amkodor, szerokiej gamy sprzętu rolniczego; realizacja wspólnych projektów w sektorze pojazdów gazowych, w szczególności - produkcja pojazdów osobowych, ciągników, maszyn komunalnych i rolniczych, silników; rozszerzenie zakresu i zasięgu dostaw pojazdów autonomicznych". W tym samym czasie umowy o współpracy podpisały Narodowa Akademia Nauk Białorusi i Akademia Nauk Republiki Tatarstanu, Białoruski Państwowy Uniwersytet Informatyki i Radioelektroniki oraz Kazański Uniwersytet Federalny.

W wyniku realizacji postanowień planu 4-letniego do lutego 2020 r. w Tatarstanie już: działały dwie fabryki montażowe - białoruskich traktorów i Mohylewliftmasz; cztery spółki z białoruskim kapitałem - OOO TTK MTZ-Tatarstan, OOO Amkodor-Bel, OOO Molodechnomebel Trading House i przedstawicielstwo Pinskdev Holding; sieć dealerska takich białoruskich przedsiębiorstw jak "Gomselmasz", Mińskie Zakłady Traktorowe, "Mohylewliftmasz", Mińska Fabryka Samochodów, "Amkodor", Borysowska Fabryka Elektrycznych Urządzeń Traktorowych;

42 Minnikhanov R. Ważne jest pogłębienie współpracy producentów towarowych, przede wszystkim w sferze budowy maszyn i wysokich technologii / R. Minnikhanov // Technologie i innowacje we współpracy regionów państwa związkowego jako impuls do rozwoju integracji euroazjatyckiej : projekt inform.-integracja / współautorzy, rozm. przepr. B. Zaleski, M. Valkovsky, A. Greshnikov. - Mińsk: Biznesofset, 2017. -- C. 30.

OOO "TPK MTZ-Tatarstan" został oficjalnym dystrybutorem OJSC "MTZ" w Rosji, posiadając własne zakłady produkcyjne, dział transportu i logistyki, zajmujący się serwisem. Pomyślny rozwój współpracy w zakresie budowy maszyn doprowadził do tego, że "prawie 60% parku maszyn rolniczych Tatarstanu wyposażone jest w ciągniki MTZ, ponad 60% siewczarni polowych i 40% kombajnów zbożowych - w sprzęt marki Gomselmash". Ponad 50% floty pojazdów osobowych w Kazaniu stanowią autobusy MAZ i tramwaje Belkommunmash"⁴³. Dobre perspektywy współpracy rysują się również w branży gazowo-silnikowej, gdzie realizowane są wspólne projekty RariTEK-u z mińskimi zakładami - samochodowymi, traktorowymi i motorowymi.

Na 8. posiedzeniu grupy roboczej ds. współpracy, które odbyło się w formie wideokonferencji w listopadzie 2020 roku, strony odnotowały aktywny rozwój więzi gospodarczych między przedsiębiorstwami przemysłu maszynowego i petrochemicznego, a także w rolnictwie, transporcie pasażerskim, ekologii, nauce o ochronie zdrowia, podkreślając jednocześnie, że "kluczowym obszarem pozostaje współpraca w sektorze petrochemicznym, który stanowi połowę obrotów handlowych Białorusi z Tatarstanem"⁴⁴. W efekcie zatwierdzony został plan działania na lata 2021-2023, który przewiduje wiele nowych ciekawych wspólnych projektów. Już w styczniu 2021 roku w osadzie wiejskiej Kichketan w powiecie Agryz w Tatarstanie Białoruskie Przedsiębiorstwo "Polymerconstruction" z powodzeniem zrealizowało projekt pilotażowy w zakresie ekologii uzdatniania wody⁴⁵. A teraz rozwiązana jest kwestia udziału danej UE w realizacji projektów na innych obiektach Tatarstanu.

43 Pivovar, E. Petrochemia, współpraca przemysłowa, projekty transportowe - Semaszko odwiedził Tatarstan / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/neftehimija-promkoooperatsija-transportnye-proekty-semashko-posetil-tatarstan-378550-2020/>

44 Białoruś i Tatarstan przyjmują plan współpracy na lata 2021-2023 [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <http://www.embassybel.ru/departments/kazan/news/53efd46968aa.html>

45 Białoruska firma UP "Polimerkonstruktsiya" z powodzeniem zrealizowała projekt pilotażowy w dziedzinie ekologii w Republice Tatarstanu [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://www.embassybel.ru/departments/kazan/news/29939dd56309.html>

Białoruś-Kazachstan: priorytet partnerstwa - rolnictwo

Wyniki 2020 roku pokazują, że w stosunkach między Białorusią i Kazachstanem kluczowym obszarem współpracy było współdziałanie kompleksów rolno-przemysłowych, realizacja wspólnych projektów w dziedzinie rolnictwa oraz dalszy rozwój wspólnych projektów w dziedzinie inżynierii rolniczej. Wynika to w dużej mierze z faktu, że nawet w kontekście ograniczeń związanych z rozprzestrzenianiem się zakażeń koronawirusem, kompleks rolno-przemysłowy obu krajów utrzymał tendencje wzrostowe w 2020 roku. Świadczą o tym dane Euroazjatyckiej Komisji Gospodarczej, według których "produkcja produktów rolnych na terytorium państw członkowskich Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EAEU) w 2020 roku wzrosła o 2,3% i wyniosła 114,3 mld dolarów. Największy wzrost produkcji wśród krajów EAEU odnotowano w Kazachstanie (o 5,6%) i na Białorusi (4,9%)⁴⁶.

Pozytywne tendencje we wzroście współdziałania obu państw w kompleksie rolno-przemysłowym odnotowano również na drugim posiedzeniu wspólnej białoruskokazachskiej grupy roboczej ds. rozwoju obiecujących dziedzin dwustronnej współpracy w rolnictwie, które odbyło się w lutym 2021 roku w Mińsku. Na spotkaniu skupiono się na problematyce handlu artykułami spożywczymi, produkcji roślinnej i zwierzęcej, weterynarii, hodowli i selekcji, biorąc pod uwagę fakt, że "w 2020 roku obrót handlowy produktami rolnymi i żywnością między Białorusią i Kazachstanem wzrósł o 1,2 razy w stosunku do 2019 roku i osiągnął 307,2 mln dolarów. Eksport wyniósł 289,9 mln dolarów (wzrost o ponad 20%)⁴⁷. W związku z tym strony zwróciły uwagę na poważny

46 O spotkaniu Ambasadora Białorusi z Ministrem Rolnictwa Kazachstanu [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://kazakhstan.mfa.gov.by/ru/embassy/news/c66dcb28873a0b75.html>

47 Eksport białoruskich produktów rolnych do Kazachstanu w 2020 roku wzrósł o ponad 20% [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-beloruskoj-selhozproduksii-v-kazahstan-v-2020-godu-vyros-bolee-chem-na-20-430100-2021>

potencjał dalszego stabilnego wzrostu obrotów handlowych i utrwalenia pozytywnych tendencji we wzajemnej wymianie handlowej.

Po stronie białoruskiej perspektywy te upatruje się w dostawach sprzętu do budowy farm mlecznych, wprowadzeniu nowych technologii, rozszerzeniu zamówień na sprzęt rolniczy, przekwalifikowaniu kadr dla kompleksu rolno-przemysłowego. Strona kazachska jest szczególnie zainteresowana białoruskimi doświadczeniami w rozwoju przemysłu mleczarskiego, cukrowniczego oraz innych dziedzin produkcji rolnej. Istota tego zainteresowania polega na tym, że "koronawirus pokazał, jak duży jest obecnie popyt na wszystkie produkty rolne. Otwierają się nowe nisze"⁴⁸.

W szczególności strony wiążą duże nadzieje na kontynuację w 2021 roku współpracy białoruskiego Gomselmashu z największym kazachstańskim producentem maszyn rolniczych AgromashHolding KZ, który w 2020 roku zwiększył swoją produkcję o 1,7 raza. Wspólny montaż kombajnów zbożowych przez te przedsiębiorstwa na kazachskiej ziemi rozpoczął się już w 2007 roku. "W 2019 roku organizacja wyprodukowała 429 kombajnów i ciągników, a w 2020 roku - 730 sztuk sprzętu ⁴⁹ESSIL KZS-790, który został już przetestowany w regionie Karagandy i wykazał się dobrymi wynikami. Nowa maszyna ma zwiększoną moc silnika i powierzchnię czyszczenia, a omlot jest połączony: bęben i rotor. W 2021 roku planowane jest rozpoczęcie seryjnej produkcji tego modelu. Ponadto, wzrośnie również produkcja kosiarek samojezdnych, co tłumaczy się rosnącym popytem na nie wśród rolników Kazachstanu. Przypomnijmy, że jeszcze latem 2020 roku z Homla do Kazachstanu wysłano ponad 70 zestawów maszynowych modelu KZS-10 MAX. "Innowacje wprowadzone w tym modelu kombajnu, dotyczące głównie bardziej komfortowej pracy

48 Kazachstan jest zainteresowany białoruskim doświadczeniem w rozwoju przemysłu mleczarskiego i cukrowniczego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kazahstan-zainteresovan-v-beloruskom-opyte-razvitiya-molochnoj-i-saharnoj-otraslej-430102-2021>

49 "Gomselmash i AgromashHolding KZ rozszerzą asortyment maszyn rolniczych w 2021 roku" [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-i-agromashholding-kz-rasshirjat-linejku-agrotehniki-v-2021-godu-424825-2021/>

operatorów maszyny, spodobały się rolnikom z Kazachstanu. To skłoniło ich do zamówienia kolejnych 30 takich kombajnów⁵⁰. A w drugiej połowie grudnia 2020 roku ta dodatkowa partia 30 zestawów maszyn została wysłana do kazachskich partnerów.

Spośród wydarzeń, które powinny pozytywnie wpłynąć na rozwój współpracy Białorusi i Kazachstanu w dziedzinie rolnictwa w 2021 roku, wymieńmy jeszcze kilka. Po pierwsze, ciekawy rezultat może przynieść idea omawiana na posiedzeniu Białorusko-Kazachstańskiej Rady Biznesu w listopadzie 2020 roku, w którym uczestniczyli przedstawiciele ponad 160 przedsiębiorstw obu krajów. Biorąc pod uwagę fakt, że jednym z najważniejszych zagadnień w rozwoju stosunków między dwoma byłymi republikami radzieckimi są wystawy, "Białoruś i Kazachstan rozważają możliwość zorganizowania wystawy rolniczej "Belagro" w Kazachstanie⁵¹". Może to być kolejny konkretny krok w kierunku zacieśnienia współpracy dwustronnej i zwiększenia wzajemnych obrotów handlowych. Po drugie, jeszcze w listopadzie 2020 roku Białoruska Powszechna Giełda Towarowa (BUCE) zaproponowała kazachstańskim firmom kupno białoruskiego mięsa i nabiału oraz cukru na giełdzie. Jednocześnie BUTB mógłby udzielać pomocy kazachskim firmom w sprzedaży ich produktów na rynku białoruskim. Realizując tę propozycję, w styczniu 2021 roku FTUB zgodził się na zintensyfikowanie współpracy w zakresie handlu elektronicznego z Uniwersalną Giełdą Towarową w Astanie, co "pozwoli na stworzenie jednolitej bazy danych z ofertami handlowymi białoruskich i kazachskich przedsiębiorstw i ułatwi wzrost wzajemnej wymiany handlowej⁵²".

50_ "Gomselmash" dodatkowo wysłał do Kazachstanu 30 zestawów maszynowych KZS-10 MAX [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-dopolnitelno-otgruzil-v-kazahstan-30-mashinokomplektov-kzs-10-max-421382-2020/>

51_Utyupin: rozważana jest możliwość zorganizowania wystawy "Belagro" w Kazachstanie [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/utyupin-rassmatrivaetsja-vozmozhnost-provedenija-vystavki-belagro-v-kazahstane-417045-2020/>

52_BUTB i kazachska Astana Exchange zamierzają rozwijać współpracę w dziedzinie handlu elektronicznego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL:

Białoruś - Tadżykistan: Zgodnie z pozytywną dynamiką współpracy

Komisja Międzyrządowa ds. Handlu i Współpracy Gospodarczej, która powstała w 1999 roku, odgrywa kluczową rolę w rozwoju efektywnego dwustronnego współdziałania Białorusi i Tadżykistanu. Zakres jej zainteresowań "obejmuje takie priorytetowe obszary jak: dostawy produktów inżynierskich na podstawie nowych programów leasingowych; współpraca w sektorze rolniczym i energetycznym; udział we wspólnych projektach gospodarczych; oraz tworzenie sieci wspólnych przedsiębiorstw produkcyjnych w obu krajach"⁵³.

W kwietniu 2021 roku w Duszanbe odbyło się 14 spotkanie Tadżycko-Białoruskiej Komisji Międzyrządowej ds. Handlu i Współpracy Gospodarczej, na którym poruszono pilne kwestie współpracy w zakresie przemysłu i współpracy produkcyjnej, rolnictwa i transportu, opieki zdrowotnej i edukacji, inwestycji i technologii informacyjnych. W tym samym czasie w stolicy Tadżykistanu zorganizowano wystawę białoruskich producentów Made in Belarus, forum biznesowe Białoruś-Tadżykistan-Afganistan, forum TajBelAgro. Wszystkie te wydarzenia po raz kolejny pokazały, że "mimo zjawisk kryzysowych na świecie białorusko-tadżycka współpraca handlowo-gospodarcza ma pozytywny i dynamiczny charakter". Od 2016 roku wzajemne obroty handlowe wzrosły 5,5-krotnie i w 2020 roku osiągnęły wartość 111,7 mln dolarów⁵⁴. Jednocześnie w tym samym okresie białoruski eksport na rynek tadżycki wzrósł ponad sześciokrotnie i w ubiegłym roku osiągnął prawie 110 milionów dolarów, a nadwyżka wyniosła 107,5 milionów dolarów dzięki dostawom z Białorusi samochodów, cukru,

<https://www.belta.by/economics/view/butb-i-kazahstanskaja-birzha-astana-namereny-razvivat-sotrudnichestvo-v-sfere-elektronnoj-torgovli-425206-2021>

53 Zaleskii, B. Wektor postsowieckiej integracji. Widok z Białorusi / B. Zaleski. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2019. - - C. 211.

54 Białoruś i Tadżykistan muszą bardziej aktywnie realizować projekty rolnicze - Kroupko [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarusi-i-tadzhikistanu-nuzhno-aktivnee-realizovyvat-proekty-v-selskom-hozjajstve-krupko-435795-2021/>

traktorów i ciągników siodłowych, mąki, podrobów mięsnych i ryb, papieru i tektury, drewna i płyt wiórowych.

Wśród najważniejszych wspólnych projektów zrealizowanych w ostatnich latach jest wysłanie do Afganistanu pierwszej partii białoruskich ciągników zmontowanych w JSC "Agrotekhservis" w tadżyckim mieście Gissar, gdzie w przyszłości planuje się nie tylko produkować nowoczesny sprzęt dla rolnictwa - siewczarnie, osprzęt, rozszerzając gamę montowanych ciągników, lecz również stworzyć ponad sto wykwalifikowanych miejsc pracy w związku z dalszym rozwojem projektu. W związku z tym, na posiedzeniu komisji międzyrządowej UKH Bobruiskagromasz i Agrotekhservis podpisały porozumienie o rozszerzeniu produkcji montażowej poprzez rozwój naczip ciągnikowych PST-9 w zakładzie w Hissar. "Ponadto spółki podpisały umowę na dostawę pierwszej partii zestawów maszyn, których wysyłka planowana jest na drugi kwartał 2021 roku"⁵⁵. Przypomnijmy, że dzięki pomocy Białorusi "istnieje również centrum szkoleniowe dla kształcenia specjalistów w zakresie efektywnej obsługi i konserwacji maszyn i urządzeń pracujących na polach Tadżykistanu"⁵⁶. Realizacja kontraktu na dostawę stu białoruskich trolejbusów z autonomicznym napędem do Duszanbe jest w końcowej fazie.

W 2020 roku bardzo dynamicznie rozwijała się również białorusko-tadżycka współpraca w dziedzinie rolnictwa. Wystarczy powiedzieć, że wielkość wzajemnego handlu produktami rolnymi i spożywczymi pomiędzy dwoma byłymi republikami radzieckimi osiągnęła prawie dziesięć milionów dolarów. Ważnym szczegółem jest to, że "eksport białoruskiej żywności do tego kraju wzrósł o 1,4 raza i wyniósł 9,5 mln dolarów <...>. W styczniu 2021 roku Tadżykistan wyeksportował białoruskie produkty rolne i artykuły spożywcze o wartości 775 tys. dolarów

55. "Bobruiskagromash" rozszerzy produkcję montażową w Tadżykistanie [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bobrujskagromash-rasshirit-sborochnoe-proizvodstvo-v-tadzhikistane-436621-2021/>

56 Białoruś i Tadżykistan omawiają rozwój współpracy handlowej i gospodarczej oraz współpracy przemysłowej [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-tadzhikistan-obsudili-razvitie-torgovo-ekonomicheskogo-sotrudnichestva-i-promkooperatsiju-436006-2021/>

(siedmiokrotny wzrost w porównaniu z analogicznym okresem ubiegłego roku)⁵⁷. I są wszelkie powody, aby wierzyć, że ten pozytywny trend utrzyma się w perspektywie średnioterminowej. Na przykład koncern Bellegprom bada obecnie możliwości dostarczania lnu do tego środkowoazjatyckiego kraju, co jest przedmiotem żywego zainteresowania tadżyckich kręgów biznesowych. W szczególności, komisja międzyrządowa omówiła "kwestię dostaw z Orszańskiego zakładu przetwórstwa lnu i tkanin zawierających len firmy Kamvol ⁵⁸na rynek tadżycki.

Wystawa białoruskich producentów Made in Belarus, która odbyła się w Duszanbe, miała na celu promocję eksportu z Białorusi do Tadżykistanu i prezentowała produkty 40 krajowych firm z kluczowych branż: Agrofood - rolnictwo i produkty spożywcze; TechMach - budowa maszyn i technologie; Wood - przemysł drzewny i produkty meblarskie; Health - ochrona zdrowia i farmaceutyki; FMCG - dobra konsumpcyjne. Możliwości eksportowe białoruskiego kompleksu rolno-przemysłowego oraz perspektywy współpracy dwustronnej w zakresie upraw i hodowli zwierząt tadżyccy partnerzy mogli dowiedzieć się więcej na forum rolniczym TajBelAgro, gdzie omówiono nie tylko kontratację wzajemnych dostaw produktów i maszyn rolniczych, lecz również rozwój wariantów współpracy. Wreszcie, podczas forum biznesowego "Tadżykistan-Białoruś-Afganistan", w którym wzięło udział ponad dwieście przedsiębiorstw z trzech krajów, "podpisano osiem dokumentów dotyczących rozwoju partnerstwa w dziedzinie przemysłu, edukacji, żywności i napojów". ⁵⁹Świadczy to o rosnącej dynamice partnerstwa również w tym trójstronnym formacie.

57_Eksport białoruskich produktów rolnych do Tadżykistanu w 2020 roku wzrósł o 1,4 raza [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduksii-v-tadzhikistan-v-2020-godu-vyros-v-14-raza-434869-2021/>

58_"Bellegprom pracuje nad możliwościami dostaw lnu do Tadżykistanu" [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bellegprom-prorabatvvaet-vozmozhnosti-postavok-lna-v-tadzhikistan-435980-2021/>

59 Białoruś, Tadżykistan i Afganistan podpisują na forum biznesowym osiem dokumentów o rozwoju partnerstwa [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-tadzhikistan-i-afganistan-podpisali-na-biznes-forume-8-dokumentov-o-razvitii-partnerstva-435998-2021/>

Inicjatywa gospodarcza Lizbona-Władywostok: w kierunku wspólnej przestrzeni gospodarczej

W listopadzie 2020 roku odbyło się pierwsze, statutowe posiedzenie zarządu Inicjatywy Biznesowej Lizbona-Władywostok, w skład którego wszedł prezes Białoruskiej Izby Przemysłowo-Handlowej W. Ułachowicz. Rada rozpatrywała "kluczowe osiągnięcia w procesie tworzenia wspólnej przestrzeni gospodarczej od Lizbony do Władywostoku, strategiczne kierunki prac w 2021 roku, możliwość podpisania memorandum o współpracy z Euroazjatycką Komisją Gospodarczą"⁶⁰.

Należy przypomnieć, że już w latach 50. prezydent Francji Charles de Gaulle wprowadził wyrażenie "Europa od Atlantyku do Uralu", sugerujące polityczne zbliżenie między wiodącymi krajami europejskimi a Związkiem Radzieckim, co było zgodne z jego "ogólnym kursem polityki zagranicznej, mającym na celu zwiększenie roli Francji w Europie, przeciwdziałanie wpływom USA i zdystansowanie się od NATO"⁶¹. W latach 80. pomysł "wspólnego europejskiego domu" został przedstawiony przez radzieckiego przywódcę Michaiła Gorbaczowa. W listopadzie 2010 roku w artykule opublikowanym w niemieckiej gazecie Sueddeutsche Zeitung, ówczesny premier Francji zaproponował "stworzenie sojuszu gospodarczego, który rozciągałby się od Władywostoku do Lizbony".⁶² Pomysłodawcą był ówczesny premier Rosji Władimir Putin, który zaproponował stworzenie wzajemnego sojuszu gospodarczego między Władywostokiem a Lizboną. Putin, ówczesny premier Rosji, zasugerował, że oba systemy gospodarcze powinny korzystać z wzajemnych atutów.

Pięć lat później, w 2015 roku, inicjatywa promowania idei stworzenia wspólnej przestrzeni gospodarczej w Unii Europejskiej i

60_Przewodniczący BelCCI wszedł do zarządu inicjatywy Lizbona-Władywostok [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/predsdatel-beltpvoshel-v-sostav-pravlenija-initsiativy-lissabon-vladivostok-414101-2020/>

61 Ilyin E.Yu. Koncepcja "Wielkiej Europy" od Lizbony do Władywostoku: problemy i perspektywy / E.Y. Ilyin // Biuletyn MGIMO-Uniwersytetu. - - 2015. - - №2. - - C. 85-86.

62 Putin zaferował Europie sojusz gospodarczy od Władywostoku do Lizbony [Zasób elektroniczny]. - - 2010-. - URL: <https://lenta.ru/news/2010/11/25/wirtschaft/>

Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej wreszcie odbiła się echem w europejskich kręgach biznesowych. Tym razem jego cel został sformułowany jako nawiązanie wielopoziomowego dialogu pomiędzy tymi strukturami integracyjnymi w celu zharmonizowania wszystkich niezbędnych procedur w zakresie przepisów technicznych i celnych, logistyki, transportu, procedur podatkowych i finansowych, ochrony środowiska oraz cyfryzacji.

W maju 2018 r. do inicjatywy dołączyła również Białoruska Izba Przemysłowo-Handlowa, w skład której weszły już Austriacka Izba Gospodarcza, Komitet Wschodni Gospodarki Niemieckiej, Francusko-Rosyjska Izba Przemysłowo-Handlowa, Forum Niemiecko-Rosyjskie, Rosyjsko-Niemiecka Izba Handlu Zagranicznego, Stowarzyszenie Włoskich Przemysłowców Confindustria Russia, Rosyjski Związek Przemysłowców i Przedsiębiorców, Stowarzyszenie Europejskiego Biznesu, Grupa firm doradczych Schneider. W marcu 2020 roku memorandum o przystąpieniu do inicjatywy podpisała Izba Przemysłowo-Handlowa Rosji, a także specjalna strefa ekonomiczna "Lotos" z regionu Astrachania, francuski serwis internetowy do wyszukiwania autostopowiczów BlaBlaCar, belgijska firma logistyczna Ahlers, austriacki producent kawy Julius Meinl, a w grudniu 2020 roku - rosyjsko-niemiecka gildia handlowa. Stopień ich zainteresowania tą inicjatywą dobrze ilustruje ten fakt. I tak, tylko w Rosyjsko-Niemieckiej Izbie Gospodarczej prawie 80 procent firm "popiera ideę wspólnej przestrzeni gospodarczej od Atlantyku do Oceanu Spokojnego, a prawie 50 procent firm członkowskich uważa rolę EWEA za ważną dla ich biznesu⁶³. Ważne jest również to, że już dziś Inicjatywa Biznesowa Lizbona-Władywostok zrzesza ponad sto firm, a także największe stowarzyszenia biznesowe w 12 państwach Europejskiej i Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej.

63 Afanasjewa, M. Nowi uczestnicy dołączają do inicjatywy "Lizbona - Władywostok" / M. Afanasjewa // [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://russland.ahk.de/ru/mediacentr/novosti/detail/k-iniciative-lissabon-vladyvostok-prisoedinajutsja-novye-uchastniki>

W 2020 r. inicjatywa uzyskała formę organizacyjną w postaci ciał roboczych - zarządu oraz szeregu eksperckich grup roboczych w poszczególnych obszarach. Grupy te przygotowują już konkretne propozycje harmonizacji standardów między UE a EAEU w takich dziedzinach, jak logistyka i transport, odprawa celna i podatki, rynek farmaceutyczny i zasady funkcjonowania rynków finansowych, ekologia i cyfryzacja.

Jedną z najbardziej aktywnych grup roboczych była grupa ds. logistyki i ceł, która na spotkaniu w grudniu 2020 r. w Hamburgu zgromadziła ponad 60 uznanych europejskich ekspertów w dziedzinie logistyki, właścicieli i menedżerów firm logistycznych. Uczestnicy dyskusji zgodzili się, że rozwój autostrad transportowych i węzłów komunikacyjnych w ramach rozbudowanych korytarzy logistycznych z Europy do Eurazji jest kluczem do rozwoju gospodarczego poszczególnych regionów. Jednocześnie "zidentyfikowany potencjał wzrostu gospodarczego i rozwoju infrastruktury nie jest obecnie w pełni wykorzystywany. Jeśli jednak będzie wola polityczna, ten potencjał rozwojowy może zostać w pełni uwolniony na całym obszarze od Lizbony do Władywostoku"⁶⁴

Oczywiste jest, że w tym przypadku przedsiębiorcy mogą jedynie wyrażać swoje pragnienia, a politycy powinni je realizować. Ale kiedy argumenty środowisk biznesowych są wystarczająco silne, niełatwo jest je zignorować. W tym przypadku uczestnicy inicjatywy "Lizbona-Władywostok" są przekonani, że "największy wzrost gospodarczy ma miejsce tam, gdzie występuje synergia pomiędzy uzupełniającymi się gospodarkami. Mówiąc prościej, mocne strony partnerów wzajemnie się uzupełniają"⁶⁵. Musimy założyć, że w niedalekiej przyszłości te nadzieje biznesmenów zostaną w pełni uzasadnione realnymi działaniami polityków w krajach od Atlantyku po Pacyfik.

64_ Inicjatywa Gospodarcza Lizbona-Władywostok: Propozycje dla logistyki [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - <https://schneider-group.com/ru/news/post-reliz-biznes-iniciativa-lissabon-vladivostok-predlozheniya-dlya-logistiki/>

65 Winokurova, L. Przyjaciele interesu / L. Winokurova // Moskiewska Gazeta Niemiecka. - - 2020. - 16 Mar.

Białoruś - Unia Europejska: regionalny komponent współpracy

W styczniu 2020 roku w Brukseli podpisane zostały umowy między Republiką Białorusi a Unią Europejską o ułatwieniach wizowych i readmisji osób przebywających bez zezwolenia. Dokumenty te stanowią ważny krok naprzód w zacieśnianiu stosunków między obiema stronami. Ponadto Białoruś i Unia Europejska kontynuują rozmowy na temat wspólnych priorytetów partnerstwa, w ramach których znaczną uwagę poświęca się również kwestiom regionalnym.

Przypomnijmy, że rozwój lokalny i regionalny jest ważną częścią całego kompleksu interakcji między Republiką Białorusi a Unią Europejską, obecnie realizowanego w kilku obszarach, do których należą: po pierwsze, **projekt lokalnego rozwoju gospodarczego** o budżecie około ośmiu milionów euro, realizowany w ramach większego programu "**Stymulacja prywatnej inicjatywy na Białorusi**" (SPRING); po drugie, inicjatywa "**Narzędzie efektywnego wykorzystania zasobów**", wspierająca energooszczędne i zasobooszczędne sposoby działania w regionach. Łącznie te projekty regionalne obejmują prawie całe terytorium Białorusi.

W szczególności, **projekt lokalnego rozwoju gospodarczego** będzie realizowany w ciągu najbliższych kilku lat w partnerstwie z Ministerstwem Gospodarki Białorusi w 12 regionach kraju. Na pierwszym posiedzeniu rady koordynacyjnej międzynarodowego projektu pomocy technicznej "Wsparcie lokalnego rozwoju gospodarczego w Republice Białorusi" w marcu 2019 roku "nazwano 12 uczestniczących w nim powiatów - Berezowski, Kobryński, Braśławski, Orszański, Bragiński, Żłobiński, Chojnicki, Lidski, Borysowski, Mołodeczanski, Bychowski i Hotimski" ⁶⁶.

⁶⁶ Zalessky, B.L. *Dla rozwoju gospodarczego na poziomie lokalnym* / B.L. Zalessky // *Materiały XV Międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej "Dni wiedzy - 2019"* Tom 7: Praha. Wydawnictwo "Edukacij i Nauka" - - C. 30.

Inicjatywa dotycząca **instrumentu efektywnego gospodarowania zasobami** w regionach brzeskim i grodzieńskim, finansowana ze środków UE w wysokości 15 mln EUR, powinna przyczynić się do opracowania, wdrożenia i egzekwowania przez wszystkie właściwe strony bardziej efektywnej polityki w zakresie zasobów i energii. **Program inwestycji i konkurencyjności regionalnej** (BRIC), który jest opracowywany wspólnie z Ministerstwem Gospodarki Białorusi, będzie dysponował środkami w wysokości 18 mln EUR. Jego wdrożenie ma się rozpocząć w 2020 r. "W tej pracy ważne jest również zaangażowanie lokalnych ekspertów"⁶⁷ z obwodów homelskiego, mohylewskiego i witebskiego.

Program **Polska-Białoruś-Ukraina** 2014-2020 ze strony Białorusi obejmuje obwody grodzieński i brzeski jako obszary rdzeniowe oraz obwody miński, mińskomazowiecki i homelski jako obwody przyległe, zamieszkałe łącznie przez ponad siedem milionów osób. Ważny szczegół: w ramach realizacji tego Programu obowiązkowe jest regularne informowanie "opinii publicznej o stanie realizacji Programu, a mianowicie o rezultatach wsparcia i przykładach najlepszych praktyk w zakresie realizacji wspólnych projektów"⁶⁸. Program **Łotwa-Litwa-Białoruś** 2014-2020, który ze strony białoruskiej obejmuje obwody grodzieński i witebski jako główne regiony oraz obwody miński, mińsk i witebski jako sąsiednie, skupia się na trzech celach strategicznych - "wsparciu rozwoju gospodarczego i społecznego w regionach po obu stronach wspólnej granicy; rozwiązywaniu wspólnych problemów dotyczących środowiska, zdrowia, bezpieczeństwa i ochrony, tworzeniu lepszych warunków i mechanizmów dla mobilności ludzi, towarów i kapitału"⁶⁹.

67 W obwodzie witebskim dyskutowano o perspektywach współpracy regionu z Unią Europejską [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://vitebsk-region.gov.by/ru/news-ru/view/v-vitebske-obsudili-perspektivy-sotrudnichestva-regiona-s-evrosojuzom-18865-2019/>

68 Umowa o finansowaniu współpracy transgranicznej (CCFA) [źródło elektroniczne]. - - 2017. - URL: http://pravo.by/upload/docs/op/I01600084_1509656400.pdf

69 Europejski Instrument Sąsiedztwa. Program Współpracy Transgranicznej Łotwa-Litwa-Białoruś 2014-2020 [Zasób elektroniczny]. - - 2014. - URL: http://www.eni-cbc.eu/llb/data/public/uploads/2016/03/llb_programme_2014_2020_ru_20160325.pdf

Program "**Mayors for Growth**" na lata 2017-2020 wspiera miasta w krajach Partnerstwa Wschodniego, promując wzrost gospodarczy i tworzenie miejsc pracy poprzez poprawę lokalnego otoczenia biznesowego, wspieranie przedsiębiorczości i przyciąganie inwestycji na rzecz zrównoważonego wzrostu gospodarczego. Na koniec 2017 roku obejmowała ona już "205 miast i obwodów, w tym 17 na Białorusi".⁷⁰dobrowolnie zobowiązał się do promowania rozwoju gospodarczego i zatrudnienia na rynku lokalnym. Wreszcie, program "**Porozumienie między burmistrzami**", w ramach którego władze lokalne podejmują "dobrowolne zobowiązania do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych na swoim terytorium o co najmniej 30 proc. do 2030 r.", osiągnął już liczbę siedmiu tysięcy.⁷¹Obecnie do Porozumienia przystąpiło ponad siedem tysięcy miast i powiatów w różnych krajach, w tym 49 na Białorusi: od Baranowicz i Berezy do Czausów i Szarkowki.

70_Burmistrzowie na rzecz wzrostu gospodarczego (Inicjatywa UE dla krajów Partnerstwa Wschodniego) [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: <https://euprojects.by/ru/projects/Green-Economy-Environment-and-Sustainable-development/mayors-for-economic-growth-eu-initiative-for-eastern-partnership-region/>

71 Porozumienie Burmistrzów w sprawie Klimatu i Energii [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <http://climate.ecopartnerstvo.by/ru/covenant>

Białoruś-Republika Czeska: współpraca przemysłowa i współpraca regionalna

Republika Czeska należy do tych krajów europejskich, z którymi Republika Białoruś jest poważnie zainteresowana rozszerzeniem stosunków, ponieważ oba kraje łączą długotrwałe przyjazne stosunki, wspólne wartości i interesy, a "do wzmocnienia konstruktywnych stosunków przyczynią się bardziej intensywne więzi handlowe i biznesowe, wspólne projekty naukowe i edukacyjne, współpraca organizacji i instytucji"⁷². Mińsk i Praga widzą duży potencjał dla intensywnego rozwoju całego kompleksu stosunków dwustronnych. Pozytywne tendencje w sferze handlowej i gospodarczej są szczególnie widoczne, co potwierdzają liczby: "Tegoroczne obroty handlowe wynoszą 500 mln dolarów. <...> W ciągu ostatniego roku obroty handlowe wzrosły o 48%" .

Białorusko-czeskie forum biznesowe, które odbyło się w Mińsku w październiku 2019 roku, po raz kolejny potwierdziło, że współpraca dwustronna między Białorusią a Czechami nie ogranicza się dziś do handlu. Wzajemnie korzystne projekty są już realizowane w wielu dziedzinach, w tym w przemyśle maszynowym i budowlanym. O różnorodności sfer wzajemnych zainteresowań świadczy skład uczestników wspomnianego forum biznesowego, w którym wzięło udział prawie kilkanaście firm czeskich i około czterdziestu białoruskich zainteresowanych nawiązaniem i rozwojem współpracy w sektorze energetycznym, budowlanym i bankowym.

Oba kraje widzą ważną rezerwę dla rocznego wzrostu obrotów handlowych w rozwoju współpracy przemysłowej poprzez tworzenie spółek joint venture i rozszerzanie powiązań gospodarczych między

72_Gratulacje dla prezydenta Republiki Czeskiej Milosa Zemana [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/pozdravlenie-prezidentu-cheshskoj-respubliki-miloshu-zemanu-22273/

regionami obu krajów. W szczególności, obwód miński już zebrał ciekawe doświadczenia we współpracy z czeskimi partnerami. W 2018 roku jej obroty handlowe z Czechami wzrosły jednorazowo o 66 procent i wyniosły 87 mln dolarów. A do jesieni 2019 roku wielkość dostaw eksportowych przedsiębiorstw obwodu mińskiego na rynek czeski zbliżyła się do 18 milionów dolarów. W tym samym czasie "wzrost eksportu przewyższył prawie dwukrotny wzrost importu" ⁷³. Do tej pory z obwodu mińskiego do Czech eksportowano białoruskie nawozy oraz wyroby aluminiowe firmy "AluminTekhno", która jest rezydentem mińskiej wolnej strefy ekonomicznej. Strony zamierzają jednak w najbliższej przyszłości znaleźć nowe punkty kontaktowe, zarówno w zakresie tworzenia wspólnych przedsiębiorstw, jak i dostaw produktów.

Region miński ma szczególnie dobre partnerstwo z czeskim regionem Vysočina, z którym w 2014 roku podpisano memorandum o współpracy. W maju 2019 r. strony przyjęły mapę drogową rozwoju współpracy na lata 2019-2020. Jednocześnie obwód miński zaproponował swoim czeskim partnerom konkretne projekty współpracy inwestycyjnej "w przemyśle spożywczym, rolnictwie, transporcie, logistyce, przetwórstwie drewna". ⁷⁴ oraz miasta Soligorsk i Pelhřimov uzgodniły, że w najbliższej przyszłości podpiszą umowę o współpracy.

Wśród innych regionów Białorusi, które aktywnie rozwijają wzajemnie korzystne więzi z Republiką Czeską, jest obwód witebski. Czescy partnerzy widzą obszary wzajemnego zainteresowania w zakresie "produkcji systemów uzdatniania wody, projektów związanych z

73 Obwód Miński i Republika Czeska planują zwiększyć dostawy towarów i stworzyć wspólne przedsiębiorstwo [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/minskaja-oblast-i-chehija-planirujut-narastit-postavki-tovarov-i-sozdat-sp-367359-2019/>

74 Obwód Miński i czeski obwód Wysocina podpisały mapę drogową rozwoju współpracy [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/minskaja-oblast-i-cheshskij-kraj-vysochina-podpisali-dorozhnuju-kartu-razvitija-sotrudnichestva-347606-2019/>

rolnictwem oraz innowacyjnych technologii⁷⁵". Należy zaznaczyć, że w Wolnym Obszarze Gospodarczym "Witsebsk" realizowane są obecnie dwa projekty inwestycyjne z udziałem kapitału czeskiego. Po pierwsze, już w 2004 roku, Fortex - Water Technologies JLLC została zarejestrowana jako rezydent. Po drugie, w grudniu 2017 roku firma Cilinders-Bel LLC, która specjalizuje się w produkcji produktów zastępujących import, takich jak stalowe bezszwowe butle gazowe do gazów przemysłowych i medycznych, systemów przeciwpożarowych i przemysłu spożywczego o ciśnieniu do 300 atmosfer, rozpoczęła działalność tutaj - na terenie zakładu Legmash w Orszy. Przedsiębiorstwo osiągnie pełne wykorzystanie mocy produkcyjnych do 2023 roku. "Realizacja projektu pozwoli na stworzenie 45 nowych miejsc pracy oraz zapewni na rynku krajowym produkty zastępujące import. Jednocześnie ponad 90% wytworzonych produktów będzie eksportowane"⁷⁶. Do listopada 2019 r. firma ta zainwestowała w ten zakład produkcyjny już około dziewięciu milionów euro.

Aby takich przykładów udanej współpracy przemysłowej w obwodzie witebskim było znacznie więcej w najbliższej przyszłości, pod koniec października 2019 roku witebski oddział Białoruskiej Izby Przemysłowo-Handlowej oraz Czeska Izba Przemysłowo-Handlowa dla krajów WNP podpisały umowę o współpracy, w opracowaniu której uczestniczyli przedstawiciele szeregu czeskich przedsiębiorstw, w tym Mavel JSC, Metrostav JSC, INTERMOS Praha, a.s., ERC-TECH, a.s., Smart Heating Technology, a.s., Czechosłowacki Bank Handlowy, Towarzystwo Gwarancji i Ubezpieczeń Eksportowych, a.s., natychmiast omówiły ze swoimi witebskimi partnerami kwestie budownictwa w

75_Bogaczewa, O. Witebski oddział BelCCI i Czeska Izba Przemysłowo-Handlowa będą współpracować / O. Bogaczewa // [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/vitebskoe-otdelenie-beltp-i-cheshskaja-torgovo-promyshlennaja-palata-budut-sotrudnicat-367554-2019/>

76 Bogaczewa, O. Przedsiębiorstwo z czeskim kapitałem będzie produkować butle gazowe w Orszy / O. Bogaczewa // [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/predpriyatje-s-cheshskim-kapitalom-budet-vypuskat-gazovye-ballony-v-orshe-367588-2019/>

przemysle i energetyce, technologii przetwarzania odpadów budowlanych, dostawy systemów rurowych, czyszczących i grzewczych, możliwe perspektywy i kierunki współpracy w sferze finansowej. Wydaje się, że wyniki tych rozmów wkrótce znajdą swoje realne zastosowanie w nowych konkretnych projektach współpracy białorusko-czeskiej.

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś - Polska:

partnerstwo miast jako potężny czynnik rozwoju międzynarodowej współpracy regionów

W listopadzie 2019 r. w mieście Mołodeczno w obwodzie mińskim odbyło się piąte spotkanie miast partnerskich Białorusi i Polski, w którym wzięli udział przedstawiciele 20 białoruskich i 19 polskich miast i powiatów. Znaczenie wydarzenia wynikało z faktu, że współpraca handlowa i gospodarcza między Białorusią i Polską w 2019 roku nadal systematycznie rosła, o czym świadczą liczby. I tak, w ciągu trzech kwartałów bieżącego roku wolumen wzajemnych obrotów towarowych wzrósł o kolejne cztery procent i wyniósł prawie dwa miliardy dolarów. Do tego dochodzi prawie 330 mln dolarów obrotu usługami. I to nie jest limit. Jednocześnie istotną rolę w osiągnięciu tych wyników odgrywa współpraca partnerska między regionami obu krajów.

Według ministra spraw zagranicznych Białorusi Władimira Makieja, "rozwój dobrosąsiedzkich stosunków między naszymi krajami jest niemożliwy bez owocnej współpracy na poziomie regionalnym i lokalnym".⁷⁷ W ramach którego realizowane są konkretne, wzajemnie korzystne projekty w sferze gospodarczej, inwestycyjnej, kulturalnej, sportowej i edukacyjnej. Według prezesa białoruskiej organizacji publicznej "Miasta bliźniacze" Borysa Batury, partnerstwo miast jest najbardziej efektywnym narzędziem współpracy w różnych dziedzinach, "ważnym składnikiem w realizacji programów". Zainteresowanie bardziej pomyślnym rozwojem swoich miast i regionów nieuchronnie prowadzi dalekowzrocznych liderów do wzajemnie korzystnych kontaktów. W ten sposób rodzi się skonsolidowane współdziałanie biznesu, państwa i instytucji edukacyjnych"⁷⁸.

77_Gryszkiewicz, A. Makiej zwrócił uwagę na wielką rolę ruchu bliźniaczego w umacnianiu współpracy między Białorusią a Polską / A. Gryszkiewicz // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/politics/view/makej-otmetil-bolshuju-rol-pobratimskogo-dvizhenija-v-ukreplenii-sotrudnichestva-belarusi-i-polshi-371088-2019/>

78_Baturo, B. Partnerstwo miast - najskuteczniejsze narzędzie współpracy / B. Baturo // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.mlyn.by/2019/11/boris-batura-pobratimstvo-gorodov-naibolee-effektivnyj-instrument-sotrudnichestva/>

Sam fakt, że odbyło się już piąte Spotkanie Miast Bliźniaczych, podczas gdy pierwsze cztery miały miejsce w Brześciu, Białymstoku, Grodnie i Baranowiczach, świadczy o tym, że Białoruś i Polska poszukują nowych źródeł rozwoju współpracy. Jednym z takich zasobów jest rozszerzenie współpracy na poziomie międzyregionalnym, uwzględniającej konkurencyjność produktów, komplementarność produkcji oraz promocję wzajemnych inwestycji. Dla przypomnienia podajemy, że "między miastami i obwodami Białorusi i Polski podpisano ponad 80 umów w różnych dziedzinach"⁷⁹. A szereg par partnerskich miast białoruskich i polskich pokazuje interesujące wyniki współpracy. Należą do nich: Brześć - Biała Podlaska, Brześć - Lublin, Brześć - Terespol, Grodno - Białystok, Grodno - Sokulka, Witebsk - Zielona Góra, Nieśwież - Odolanów, Pińsk - Częstochowa. W listopadzie 2019 roku białoruski Wołkowysk i polski Łobez dołączyły do listy miast partnerskich obu krajów. Podpisana przez nich w Mołodecznie umowa o współpracy partnerskiej "przewiduje rozwój kontaktów we wszystkich dziedzinach, w tym w gospodarce, handlu, inwestycjach, a także kulturze i edukacji"⁸⁰. Kolejna umowa o współpracy pomiędzy: Smorgoń i powiat hajnowski, Smorgoń i Mińsk Mazowiecki, Skidel i Sokulka, Oszmiana i Mińsk Mazowiecki, Zawody i Wrocław.

Obwód Grodzieński należy do tych regionów Białorusi, które aktywnie rozwijają współpracę z polskimi partnerami w wielu dziedzinach. Sprzyja temu w dużej mierze fakt, że "praktycznie wszystkie powiaty regionu mają podpisane umowy o współpracy z jednostkami administracyjnymi sąsiedniego państwa"⁸¹. Tylko w ramach programów

79_Grizzkiewicz, A. Bliźniacze miasta Białorusi i Polski wzmacniają współpracę w sferze gospodarczej i inwestycyjnej / A. Grizzkiewicz // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/goroda-pobratimy-belarusi-i-polski-ukrepjat-sotrudnichestvo-v-ekonomicheskoi-i-investitsionnoj-sferah-371106-2019/>

80_ Grizzkiewicz, A. Wołkowysk i polskie miasto Łobez podpisały umowę o współpracy partnerskiej / A. Grizzkiewicz // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/volkovysk-i-polskij-gorod-lobez-podpisali-soglashenie-o-pobratimskih-svzjazhah-371170-2019/>

81_Polska może wziąć udział w odbudowie Starego Zamku w Grodnie [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/polsha-mozhet-prinjat-uchastie-v-rekonstruktsii-starogo-zamka-v-grodno-367496-2019/>

współpracy transgranicznej realizowanych jest ponad 30 wspólnych białorusko-polskich projektów w dziedzinie kultury, historii, turystyki, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i ekologii. W szczególności Wołkowyski Rejon Obwodu Grodzieńskiego widzi duże perspektywy w rozwoju partnerstwa ze stroną polską. W listopadzie 2019 r. odbyło się tu już trzecie białorusko-polskie forum gospodarcze "Kroki ku", w osadzie Krasnosielc, w którym uczestniczyli m.in. Stowarzyszenie Polskiego Biznesu w Republice Białorusi, Podlaski Klub Biznesu, Podlaskie Stowarzyszenie "Klub Kobiet Biznesu". Fakty wskazują, że polscy przedsiębiorcy w obwodach białoruskich są zainteresowani realizacją wspólnych projektów w takich obszarach współpracy jak obróbka drewna, logistyka, produkcja żywności w celu pracy m.in. na rynku Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej. W szczególności "port gdański jest zainteresowany projektami logistycznymi. ⁸²Rozważanie białoruskich regionów do współpracy w ramach chińskiego projektu "Pasa i Szlaku".

Kolejną ważną rezerwę w rozwoju białorusko-polskiego ruchu bliźniaczego widzi się dziś w pobudzaniu zainteresowania mieszkańców obu krajów do świadomego udziału we wspólnych projektach, mających na celu poprawę jakości życia. Więzi międzynarodowe między miastami to przecież szczególny rodzaj dyplomacji publicznej, która niesie ze sobą szereg możliwości gospodarczych i obywatelskich. W tym kontekście na uwagę zasługuje wezwanie, ogłoszone na piątym spotkaniu miast partnerskich w Mołodecznie, - "do szerszej popularyzacji samej idei partnerstwa, kształtowania pozytywnego postrzegania tego formatu współpracy, zapewnienia systematycznego monitorowania partnerstw, upubliczniania ich wyników"⁸³.

82_Polskie firmy na Białorusi są zainteresowane obróbką drewna, logistyką i produkcją żywności [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/polskomu-biznesu-v-belarusi-interesny-derevoobrabotka-logistika-i-proizvodstvo-produktov-pitanija-369771-2019/>

83_Grisczewicz, A. Ważne dla Białorusi i Polski jest rozszerzenie współpracy na poziomie międzyregionalnym - Batura / A. Grisczewicz // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL:

Białoruś - Włochy: rezerwa - współpraca naukowo-techniczna

Włochy są jednym z ważnych partnerów handlowych Republiki Białoruś w Unii Europejskiej. Wolumen wzajemnej wymiany handlowej między krajami wzrósł w 2018 roku o kolejne 15 procent, zbliżając się do miliarda dolarów. I chociaż białoruskie dostawy na rynek włoski były realizowane w 188 pozycjach towarowych, to "największy udział w białoruskim eksporcie miały nawozy potasowe, wyroby metalowe, meble i drewno"⁸⁴. Zadaniem, jakie strony stawiają sobie dzisiaj w zakresie rozwoju stosunków dwustronnych, jest maksymalizacja wektorów współpracy przy realizacji wspólnych projektów. W szczególności zostało to omówione na drugim posiedzeniu międzyrządowej białorusko-włoskiej komisji ds. współpracy gospodarczej, które odbyło się w czerwcu 2019 roku w Rzymie, gdzie strony "uzgodniły wdrożenie szeregu konkretnych kroków mających na celu nadanie dodatkowego impulsu rozwojowi współpracy dwustronnej w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania".⁸⁵ w tym w sferze naukowej i technologicznej.

Państwowy Komitet Nauki i Technologii Białorusi oraz włoskie Ministerstwo Edukacji, Uniwersytetu i Badań Naukowych uzgodniły, że w grudniu 2019 roku odbędzie się pierwsze posiedzenie wspólnej białorusko-włoskiej komisji ds. współpracy w dziedzinie nauki i technologii. Podczas posiedzenia zostanie podpisany program wykonawczy dla współpracy dwustronnej oraz zatwierdzony harmonogram pierwszego konkursu wspólnych białorusko-włoskich projektów naukowo-technicznych w latach 2020-2021. Intensyfikacja współpracy naukowo-technicznej między

<https://www.belta.by/regions/view/dlja-bielarusi-i-polshi-vazhno-rasshirenie-kooperatsii-na-mezhregionalnom-urovne-batura-371114-2019/>

84 Wyniki wizyty roboczej we Włoszech [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.024.by/2019/02/itogi-rabohego-vizita-v-italiyu/>

85 Z udziałem wiceministra spraw zagranicznych Białorusi E. Szestakow na posiedzeniu Międzyrządowej Białorusko-Włoskiej Komisji ds. Współpracy Gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - - 20129. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/b053842964a85150.html.

Białorusią i Włochami wynika przede wszystkim z faktu, że "ustawa o ratyfikacji umowy między rządami Białorusi i Włoch o współpracy w dziedzinie nauki i technologii została opublikowana w Gazetta Ufficiale Włoch w dniu 21 października 2019 roku".⁸⁶co oznacza zakończenie przez stronę włoską krajowych procedur związanych z wejściem w życie tego dokumentu.

Należy przypomnieć, że współpraca naukowa Białorusi i Włoch rozpoczęła się od podpisanej jeszcze w 1994 roku Umowy o współpracy w dziedzinie kultury, nauki, technologii, edukacji, polityki młodzieżowej, mediów, praw człowieka, sportu i turystyki, która przewidywała powołanie Wspólnej Komisji ds. tworzenia i koordynacji programów współpracy. W czerwcu 2011 roku strony przyjęły zaktualizowaną umowę międzyrządową o współpracy w dziedzinie nauki i technologii, która stworzyła "warunki ramowe dla rozwoju długoterminowych kontaktów między naukowcami, organizacjami badawczymi i produkcyjnymi oraz przedsiębiorstwami obu krajów, w tym możliwości i sposoby wymiany informacji naukowej i technologicznej"⁸⁷. Od tego czasu strony podpisały wiele dokumentów na poziomie instytucji naukowych i uniwersytetów.

W szczególności, w 2009 roku Narodowa Akademia Nauk Białorusi i duża włoska firma Finmeccanica przyjęły Protokół intencyjny o współpracy w dziedzinie wysokich technologii, który przewidywał utworzenie siedmiu grup roboczych dla: 1) narzędzi przetwarzania obrazów multispektralnych i radarowych oraz cyfrowych map terenu dla operacyjnego monitorowania obszarów i identyfikacji określonych klas obiektów; 2) rozwoju nowych metod i oprogramowania do rozwiązywania różnych problemów widzenia maszynowego i przetwarzania obrazów

86 Białoruś i Włochy przeprowadzą konkurs na wspólne projekty naukowo-techniczne [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belarus-i-italija-provedut-konkurs-sovmestnyh-nauchno-tehnicheskikh-proektov-368825-2019/>

87 Białoruś i Włochy podpisały umowę międzyrządową o współpracy w dziedzinie nauki i technologii [Zasób elektroniczny]. - - 2011. - URL: <http://belisa.org.by/ru/news/stnews/international/aa92ba2301d108c5.html>

biomedycznych; 3) rozwoju nowych metod i oprogramowania do przetwarzania obrazów biomedycznych.

W grudniu 2019 roku strony białoruska i włoska uzgodniły znaczącą intensyfikację współpracy naukowej, technologicznej i innowacyjnej w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych, medycyny, energetyki, nowych materiałów, w tym w ramach programu Unii Europejskiej "Horyzont 2020". Białoruscy naukowcy i specjaliści wraz z włoskimi partnerami biorą udział w 11 projektach programu Unii Europejskiej "Horyzont 2020" o łącznym budżecie ponad 1 mln 160 tys. euro⁸⁸Białoruś będzie mogła znacznie rozszerzyć tematykę wspólnych projektów podstawowych i stosowanych w aktualnych dziedzinach, w tym tych, które były omawiane na III Włosko-Białoruskim Forum Zielonej Gospodarki, które odbyło się w Mińsku w październiku 2019 roku - "budowa inteligentnych miast, wdrażanie energooszczędnych technologii w budownictwie cywilnym i przemysłowym oraz rolnictwie"⁸⁹.

88 Białoruś i Włochy intensyfikują współpracę w ramach programu Unii Europejskiej "Horyzont 2020" [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://www.gknt.gov.by/news/2019/belarus_i_italiya_aktiviziruyut_sotrudnichestvo_v_ramkakh_programmy_evrosoyuza_gorizont_2020/

89_Białoruś i Włochy zamierzają znacznie zwiększyć wzajemne obroty handlowe [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-italija-namereny-znachitelno-velichit-vzaimnyj-tovarooborot-364968-2019>

Białoruś - Niemcy: potencjał współpracy w regionach

W lutym 2020 roku w Lipsku odbyło się 17. spotkanie białorusko-niemieckiej grupy roboczej ds. handlu i inwestycji, podczas którego uczestnicy omówili perspektywy zwiększenia dwustronnego handlu i rozszerzenia obecności niemieckiego biznesu na rynku białoruskim, w tym w obszarach objętych preferencyjnym reżimem inwestycyjnym, oraz stwierdzili "istnienie znaczącego potencjału dla dalszego rozszerzenia wzajemnego handlu, w tym poprzez realizację nowych projektów inwestycyjnych na Białorusi z udziałem niemieckiego biznesu"⁹⁰. Fakt spotkania grupy roboczej w Kraju Związkowym Saksonia, jak również zorganizowanie tam regularnej sesji Białorusko-Saksońskiej Rady Biznesu, utworzonej w 2009 roku przez Białoruską Izbę Przemysłowo-Handlową oraz Izbę Przemysłowo-Handlową w Lipsku, jeszcze raz podkreśla zamiar stron do znacznego zwiększenia współpracy w 2020 roku na poziomie regionalnym Białorusi i Niemiec. Przypomnijmy, że obecnie "około 20 miast Białorusi utrzymuje przyjazne stosunki z regionami Niemiec". W szczególności Mińsk współpracuje z Bonn, Brześć - ze Związkiem Gmin Środkowego Schussenthal, Grodno - z Minden, Witebsk - z Nienburgiem i Frankfurtem nad Odrą, Mohylew - z Eisenach"⁹¹. Należy również podkreślić, że współdziałanie na poziomie lokalnym od dawna jest "jedną z najbardziej udanych form współpracy dwustronnej między Białorusią a Niemcami, ponieważ białorusko-niemiecki ruch partnerski odzwierciedla dążenie zarówno władz lokalnych, jak i narodów obu krajów do wzmocnienia przyjaźni i wzajemnego zaufania poprzez długotrwałe i

90 O 17. posiedzeniu białorusko-niemieckiej grupy roboczej ds. handlu i inwestycji [Zasób elektroniczny]. - - - 2020. - URL:

http://www.mfa.gov.by/press/news_mfa/ddfed039edafba4c.html

91 W marcu w Brześciu odbędzie się spotkanie miast partnerskich Białorusi i Niemiec [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/vstrechu-gorodov-partnerov-belarusi-i-germanii-provedut-v-marte-v-breste-379215-2020/>

wielopłaszczyznowe partnerstwo międzynarodowe"⁹². O tym, że strony mają dziś poważne pragnienie przeniesienia współpracy międzyregionalnej na nowy poziom, świadczą fakty.

W szczególności niemieckie firmy widzą w białoruskiej stolicy szereg obszarów dla efektywnej współpracy inwestycyjnej. "Przede wszystkim są to startupy technologiczne Parku Wysokich Technologii - małe przedsiębiorstwa, które rozpoczynają działalność w oparciu o nowe pomysły. Jest tu ogromny potencjał"⁹³. Ponadto, dużym zainteresowaniem strony niemieckiej cieszą się białoruskie pojazdy napędzane energią elektryczną, a także współpraca w sektorze motoryzacyjnym i oprzyrządowania poprzez produkcję komponentów do maszyn produkowanych w Niemczech.

Białoruski region stołeczny jest również dość interesujący dla niemieckich biznesmenów pod względem realizacji projektów inwestycyjnych na Białorusi. Statystyki pokazują, że wśród innych krajów, jeśli nie brać pod uwagę dostaw nawozów potasowych, "Niemcy zajmują czwarte miejsce w handlu z obwodem mińskim i trzecie po Litwie i Polsce pod względem eksportu towarów do krajów UE"⁹⁴. Miński Wobwód uważa, że rozwój umów partnerskich z niemieckimi partnerami rozszerzy współpracę nie tylko w sektorze społecznym, ale również w dziedzinie handlu i gospodarki. W celu zwiększenia skali współpracy w zakresie małego i średniego biznesu w lutym 2020 roku strona białoruska wystąpiła z propozycją nawiązania współpracy między obwodem mińskim a niemieckim Federalnym Związkiem Małego i Średniego Biznesu, co dałoby silny impuls do rozwoju kontaktów między przedsiębiorstwami i organizacjami obwodu mińskiego a partnerami w kraju związkowym.

92 Zaleski, B. Białoruś - Europa: potencjał partnerstwa. Polityka wielowektorowości w kontekście wyzwań globalnych / B. Zaleski. - Wydawnictwo Akademickie LAP LAMBERT, 2016. -- C. 18.

93 Iljiczewa, N. Niemcy interesują się białoruskim transportem elektrycznym i inwestycjami w start-upy HTP / N. Iljiczewa // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/germanija-zainteresowana-v-beloruskom-elektrotransporte-i-inwestirovanii-v-startapy-pvt-378332-2020/>

94 Obwód miński jako miejsce inwestycji jest interesujący dla niemieckich firm - Huterer [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/minskaja-oblast-kak-investitsionnaja-ploschadka-interesna-nemetskim-predpriatijam-huterer-380069-2020/>

Temat białorusko-niemieckiej współpracy międzyregionalnej jest również istotny dla obwodu grodzieńskiego, gdzie Niemcy są uważane za ważnego partnera w handlu zagranicznym, "ale potencjał współpracy handlowej i inwestycyjnej jest daleki od wyczerpania"⁹⁵. Działa tu już wiele przedsiębiorstw z kapitałem niemieckim. W szczególności można tu przytoczyć przykłady już zrealizowanych projektów w powiatach grodzieńskim i świsłockim. Kolejny może pojawić się już wkrótce w powiecie lidzkim, gdzie inwestor z Niemiec planuje założyć gospodarstwo produkujące cebulę. Ten projekt rolniczy nosi nazwę "Tsybulka. by". Niemiecki przedsiębiorca otrzyma 50 hektarów pod uprawę pięciu odmian cebuli na ziemi lidzkiej. "W dalszej perspektywie planowana jest uprawa do 10 tys. ton cebuli na tym terenie. Planowane rynki obejmują nie tylko Białoruś, ale także kraje Unii Europejskiej i UE.⁹⁶ Możliwe, że w przyszłości za pomocą niemieckiej technologii będzie się tu uprawiać również marchew, ziemniaki, jęczmień, rzepak i żyto.

Kolejnym priorytetem jest zintensyfikowanie współpracy partnerskiej między miastami obu krajów w 2020 roku. Wydaje się, że konstruktywna rozmowa na ten temat będzie miała miejsce na kolejnym spotkaniu przedstawicieli białoruskich i niemieckich miast, które powinno się odbyć pod koniec marca 2020 roku w Brześciu, mieście, które ma 30-letnie doświadczenie we współpracy z Ravensburgiem i Weingarten, a także gminami Bayenfurt, Bayndt i Berg. Umowa o współpracy między miastami Grodno i Minden obowiązuje już od ponad 20 lat. Poza tym Grodno utrzymuje stosunki z Magdeburgiem, gdzie istnieje duży potencjał dla rozwoju interakcji. A teraz strony zamierzają znacznie odnowić te więzi.

⁹⁵ Niemcy i obwód grodzieński zamierzają pogłębić współpracę w dziedzinie produkcji i logistyki [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/germanija-i-grodnenskaja-oblast-namereny-uglubit-sotrudnichestvo-v-sferah-proizvodstva-i-logistiki-382549-2020>

⁹⁶ Inwestor z Niemiec planuje zorganizować gospodarstwo cebulowe w powiecie lidzkim [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investor-iz-germanii-planiruet-organizovat-v-lidskom-rajone-hozjajstvo-po-vyraschivaniju-luka-382778-2020/>

Białoruś-Węgry: wektor partnerstwa - rolnictwo

W maju 2020 roku odbyło się dziesiąte posiedzenie Międzyrządowej Białorusko-Węgierskiej Komisji ds. Współpracy Gospodarczej, która jest wiodącą dwustronną platformą zbliżania stanowisk i wypracowywania rozwiązań w szerokim zakresie aktualnych kwestii z programu gospodarczego i humanitarnego. W ramach spotkania strony omówiły aktualne zagadnienia współpracy handlowej, a także stan partnerstwa w rolnictwie, farmacji, energetyce, transporcie, nauce, edukacji i turystyce. Po raz pierwszy w praktyce stosunków dwustronnych wydarzenie to z oczywistych względów odbyło się w formie wideokonferencji, nie straciło jednak na znaczeniu z punktu widzenia perspektyw współpracy białorusko-węgierskiej, której rozwój można podzielić na kilka głównych nurtów.

Z jednej strony "w 2019 r. obroty handlowe z Węgrami wzrosły 1,3-krotnie (253,7 mln USD), eksport 1,67-krotnie (130,6 mln USD), a import 5,8% (123 mln USD)" ⁹⁷. Do pozytywnych wyników zaangażowania Białorusi i Węgier w minionym roku przyczynił się zapewne fakt, że w styczniu 2019 roku oba kraje podpisały szereg ważnych dokumentów, określających zarys obiecujących obszarów współpracy, w tym dwa z nich - "międzyrządowe białorusko-węgierskie porozumienie o wspieraniu i wzajemnej ochronie inwestycji oraz memorandum ministerstw spraw zagranicznych obu krajów o wspieraniu współpracy międzyregionalnej".

Z drugiej strony, statystyki za pierwszy kwartał 2020 roku pokazały, że obroty w handlu dwustronnym zmniejszyły się, choć nieznacznie - o około pięć procent - i wyniosły 51 mln dolarów. W tym samym czasie dynamika wzrostu białoruskiego eksportu pozostała nienaruszona. Wielkość dostaw z Białorusi na rynek węgierski w ciągu pierwszych trzech

97 O odbyciu posiedzenia Białorusko-Węgierskiej Międzyrządowej Komisji ds. Współpracy Gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/c279e9b64ee4da42.html

miesiący bieżącego roku wzrosła o prawie cztery procent i wyniosła 23,8 mln dolarów. Dokładniej, "białoruski eksport na Węgry stanowi prawie 48% dostaw wagonów kolejowych i części zamiennych, 13,1% - traktorów i części zamiennych, 12,3% - drewna i produktów przetwórstwa drzewnego, 2% - metali i ich produktów, 1,4% - nawozów potasowych. Prawie 23% - produkty przemysłu petrochemicznego, przetwórczego i inne towary". Dane te świadczą o tym, że we współpracy między dwoma państwami istnieją znaczne rezerwy wzrostu, które Mińsk i Budapeszt chcą wykorzystać w najbliższej przyszłości.⁹⁸

Jednym z motorów tego wzrostu w 2020 roku może być rolnictwo, o czym świadczą następujące fakty. Według wyników 2019 roku obroty handlowe produktami rolnymi i spożywczymi między Białorusią a Węgrami wzrosły o prawie 15 procent i przekroczyły 17 milionów dolarów. Ważny szczegół: "Eksport białoruskich produktów rolnych w tym okresie wzrósł ponad trzykrotnie. Do głównych pozycji eksportowych należą nasiona i owoce różnych roślin oleistych oraz skorupiaki"⁹⁹. W pierwszym kwartale 2020 roku obraz był podobny: obrót produktami rolnymi i spożywczymi wzrósł o prawie dziesięć procent, a białoruski eksport o dwadzieścia procent. Jednocześnie obie strony nadal aktywnie zwiększały swoje wysiłki na rzecz realizacji nowych wspólnych projektów w tej dziedzinie. W marcu 2020 roku, podczas wizyty węgierskiego ministra spraw zagranicznych i zagranicznych stosunków gospodarczych P.

98_Ponomarew, A. Wizyta Viktora Orbana - nowy etap współpracy białorusko-węgierskiej / A. Ponomarew // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/vizit-viktora-orbana-novyj-etap-belorusko-vengerskogo-sotrudnichestva-7346/>

99 Markowicz, E. Białoruś w 2019 roku ponad trzykrotnie zwiększyła eksport produktów rolnych na Węgry / E. Markowicz // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-v-2019-godu-uvelichila-eksport-produksii-apk-v-vengriju-bolee-chem-v-tri-raza-393476-2020/>

Szjijártó na Białorusi, strony "określiły główne obszary dalszej współpracy w zakresie dostaw żywności, inwestycji i drobiu¹⁰⁰".

W czerwcu 2020 roku 1. mińska ferma drobiu i węgierska firma Babolna Tetra podpisały ramową umowę o współpracy o wartości około trzech i pół miliona euro. Trzyletni dokument zakłada hodowlę drobiu i produkcję rodowodowych młodych kur niosek. Projekt umożliwi Białorusi "praktycznie wyeliminować import rodowodowych kur niosek od 2020 roku, a od 2023 roku zapewnić na rynku krajowym własną rasę jaj¹⁰¹". Poza tym Białoruś jest zainteresowana dostawami towarowymi z Węgier w tych dziedzinach rolnictwa, które są bardzo dobrze rozwinięte w tym kraju - kukurydza, bydło, drób. Konkretnie mowa jest o wspólnym projekcie z partnerami węgierskimi dotyczącym hodowli gęsi w obwodzie homelskim "w celu pomocy w odbudowie regionów dotkniętych katastrofą elektrowni atomowej w Czarnobylu¹⁰²". Przynajmniej podczas rozmów, które odbyły się na ten temat w czerwcu 2020 roku, omówiono już finansowanie tego projektu, a także to, gdzie ta produkcja zostanie zorganizowana i kto ze strony białoruskiej weźmie w niej udział.

100 Białoruś i Węgry planują rozszerzyć współpracę w kompleksie rolno-przemysłowym [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-vengrija-planirujut-rasshirjat-sotrudnichestvo-v-sfere-apk-381906-2020/>

101 Markowicz, E. Białoruś i Węgry będą współpracować w hodowli drobiu / E. Markowicz // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-vengrija-budut-sotrudniczat-v-sfere-ptitsevodstva-393454-2020/>

102 Markovich, E. Białoruś jest zainteresowana realizacją wspólnego projektu z Węgrami w zakresie hodowli gęsi / E. Markovich // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-zainteresovana-v-realizatsii-sovmestnogo-s-vengrijej-proekta-po-vyraschivaniju-gusej-393464-2020/>

Białoruś-Węgry: o programie partnerstwa decyduje środowisko przedsiębiorców

W kwietniu 2021 r. z inicjatywy węgierskiego środowiska biznesowego odbyło się węgiersko-białoruskie forum biznesowe online, w którym wzięło udział ponad 80 firm z obu krajów. Stało się to w kontekście utrzymywania bardzo aktywnych stosunków handlowych między Budapesztem a Mińskiem. Dość powiedzieć, że "obroty handlowe między Białorusią a Węgrami w czasie pandemii wykazały ogólnie odporność na wstrząsy zewnętrzne. W 2020 roku osiągnięto poziom 245,5 mln dolarów, przy czym białoruski eksport wyniesie 121,8 mln dolarów"¹⁰³. Wagony kolejowe, nawozy potasowe i mineralne, sklejka, części i akcesoria do samochodów i ciągników oraz meble stanowiły większość dostaw z Białorusi na rynek węgierski. Ponadto w 2020 roku na Węgry przez Polskę dostarczono 412 białoruskich ciągników o wartości ponad siedmiu milionów dolarów. Wszystkie te fakty świadczą o tym, że istnieje poważny potencjał zarówno do dalszego zwiększania wolumenu i rozszerzania zakresu wzajemnej wymiany handlowej, jak i do przyciągania wzajemnych inwestycji.

Na podstawie zrozumienia istniejących perspektyw w dwustronnej współpracy handlowej i gospodarczej uczestnicy forum biznesowego doszli do wniosku o potrzebie utworzenia wspólnej białorusko-węgierskiej rady biznesowej na bazie izb handlowych obu krajów. Postanowiono sformalizować jego strukturę na kolejnym posiedzeniu międzypaństwowej komisji ds. handlu i gospodarki, które zaplanowano na drugą połowę 2021 roku. Strony łączą nie tylko nadzieje na nowe kontakty biznesowe, ożywienie eksportowo-importowego i inwestycyjnego komponentu współpracy dwustronnej z pojawieniem się takiej rady. "Ta platforma może stać się platformą dyskusyjną, na której omawiane są problematyczne

103 Białoruś i Węgry utworzą wspólną radę gospodarczą [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-vengrija-sozdadut-sovmestnyj-delovoj-sovet-439230-2021/>

kwestie, wypracowywane są nowe pomysły i zalecenia dla rządów obu krajów dotyczący rozwoju handlu dwustronnego¹⁰⁴.

Należy zauważyć, że handel i zaangażowanie gospodarcze jest tradycyjnie jednym z głównych priorytetów rozwoju partnerstwa między Białorusią a Węgrami. Na przykład na dziesiątym posiedzeniu Międzyrządowej Białorusko-Węgierskiej Komisji ds. Współpracy Gospodarczej, które odbyło się w maju 2020 roku, omówiono "pilne kwestie współpracy handlowej, stan partnerstwa w rolnictwie, farmacji, energetyce, transporcie, nauce, edukacji i turystyce"¹⁰⁵. Miesiąc później, w czerwcu 2020 roku, zaangażowanie gospodarcze było głównym tematem wizyty premiera Węgier V. Orbana na Białorusi. Miesiąc później, w czerwcu 2020 roku, współpraca gospodarcza była głównym tematem wizyty węgierskiego premiera Orbana na Białorusi, gdzie ogłosił on cel zwiększenia handlu między dwoma krajami do 500 mln euro. Może się to odbyć kosztem realizacji różnych projektów, "które obejmują zarówno przyciągnięcie, jak i wykorzystanie białoruskich technologii na Węgrzech w takich dziedzinach jak budowa maszyn, budownictwo, a także węgierskich technologii na Białorusi - w rolnictwie i farmacji"¹⁰⁶. W tym zakresie współpraca w dziedzinie transportu elektrycznego może być szczególnie skuteczna, ponieważ "biorąc pod uwagę plany Węgier dotyczące przejścia na zielone technologie, współpraca w zakresie produkcji autobusów i autobusów elektrycznych jest szczególnie obiecująca."¹⁰⁷.

104 Ponomarew, A. Wizyta Viktora Orbana - nowy etap współpracy białorusko-węgierskiej / A. Ponomarew // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/vizit-viktora-orbana-novyj-etap-belorusko-vengerskogo-sotrudnichestva-7346/>

105 Zalesski, B.L. Białoruś-Węgry: wektor partnerstwa - rolnictwo / B.L. Zalesski // Materiały XVI Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Praktycznej, Innowacje w Nauce Europejskiej - 2020, 15 - 22 czerwca 2020 r. Ekonomiki. : Sofia. "Biał GRAD-BG. - - C. 37.

106 Roman Gołowczenko: Białoruś jest gotowa podzielić się z Węgrami doświadczeniem w rozwoju transportu elektrycznego [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9444>

107 Negocjacje z premierem Węgier Viktorem Orbanem [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://president.gov.by/ru/media/details/peregovory-s-premer-ministrom-vengrii-viktorem-orbanom-1591375023>

Innym obiecującym obszarem partnerstwa gospodarczego między tymi dwoma krajami, na którym może skupić się uwaga mającej powstać rady biznesu, jest sektor energii elektrycznej. Warto przypomnieć, że w czerwcu 2020 roku Ministerstwo Energetyki Białorusi i Kancelaria Premiera Węgier podpisały memorandum o współpracy, w którym zabezpieczono wzajemne zainteresowanie stron współpracą w sektorze energetyki jądrowej w celu rozwoju kontaktów między podmiotami gospodarczymi, których działalność związana jest z budową obiektów i infrastruktury energetyki jądrowej. "Poza tym planowana jest wymiana doświadczeń w zakresie eksploatacji elektrowni jądrowych, składowania i utylizacji odpadów radioaktywnych. Memorandum przewiduje różne formy współdziałania, w tym tworzenie spółek joint venture w celu udziału w projektach inwestycyjnych w sektorze energii elektrycznej."¹⁰⁸ .

Należy przypuszczać, że przyszła rada biznesu nie będzie pomijać kwestii intensyfikacji współpracy międzyregionalnej, której potencjał strony muszą dopiero w pełni wykorzystać. W ten sposób wolny obszar gospodarczy Grodnoinvest, którego zarząd był jednym z uczestników kwietniowego węgiersko-białoruskiego forum biznesowego, jest gotowy stać się jednym z aktywnych uczestników tego partnerstwa. Zainteresowanie mieszkańców Grodna opiera się na istniejącym fundamencie współpracy z partnerami z tego europejskiego kraju. W szczególności, "obroty handlowe mieszkańców FEZ Grodnoinvest z Węgrami w 2020 roku wyniosły 2,1 mln USD, w tym 575 tys. USD eksportu. Obroty handlowe rezydentów strefy ekonomicznej "Grodnoinvest" wyniosły 2,1 mln USD, w tym 575 tys. USD eksportu.

108. Białoruś i Węgry podpisały memorandum o współpracy w sektorze elektroenergetycznym [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-vengrija-podpisali-memorandum-o-sotrudnichestve-v-oblasti-elektroenergetiki-393689-2020/>

EKSPORT WYNIÓSŁ 575.000 USD. Podstawą eksportu są płyty wiórowe, meble i wyroby z tworzyw sztucznych"¹⁰⁹.

Istnieją rezerwy dla zwiększenia zaangażowania także w innych regionach Białorusi. Przypomnijmy, że w 2016 roku podpisano porozumienie o współpracy między obiema stolicami - Mińskiem i Budapesztem. A w kwietniu 2018 roku podobny dokument został przyjęty przez dzielnicę Partizan w Mińsku i dzielnicę Cepel w Budapeszcie, aby otworzyć "nowe możliwości, przede wszystkim w zakresie współdziałania gospodarczego". Obie dzielnice są przecież przemysłowe, więc firmy działające na ich terenie będą mogły współpracować ze sobą z obopólną korzyścią"¹¹⁰. Wiedząc o tym, istnieją wszelkie powody, aby wierzyć, że przysłała rada biznesu zapewni im niezbędną pomoc w umacnianiu więzi biznesowych.

FOR AUTHOR USE ONLY

109_Administracja FEZ "Grodnoinvest" wzięła udział w Węgiersko-Białoruskim Forum Biznesowym [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/administraciya-sez-grodnoinvest-prinyala-uchastie-v-rabote-vengersko-belorusskogo-biznes-foruma/>

110 Zaleski, B.L. Białoruś-Węgry: współpraca rośnie dzięki inwestycjom i regionom / B.L. Zaleski // Materiały XV Międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej "Współczesny potencjał naukowy - 2019", 28 lutego - 7 marca 2019 r. Nauki ekonomiczne. Sheffield. Nauka i edukacja LTD. - - C. 18-19.

Białoruś-Serbia: priorytet - nauka i innowacje

W grudniu 2019 roku przywódcy Białorusi i Serbii w ramach oficjalnej wizyty Łukaszenki w Belgradzie zgodzili się znacznie zintensyfikować wysiłki na rzecz zwiększenia handlu dwustronnego, wdrożyć inicjatywy w zakresie tworzenia wspólnych zakładów produkcyjnych oraz uruchomić wzajemne projekty inwestycyjne. Po rozmowach z serbskim prezydentem A. Vucic podpisał pakiet ośmiu dokumentów dotyczących rozwoju dwustronnej współpracy w różnych sektorach. Jest pewien charakterystyczny szczegół: połowa z nich dotyczy sfery naukowej. Wśród nich znalazły się "memorandum o współpracy w zakresie innowacji i rozwoju technologii cyfrowych oraz porozumienia o współpracy naukowo-technicznej pomiędzy Narodową Akademią Nauk Białorusi i Serbską Akademią Nauk i Sztuk oraz Ministerstwem Edukacji, Nauki i Rozwoju Technologicznego Serbii¹¹¹". Ich uzupełnieniem jest podpisany w tym samym czasie międzyrządowy program współpracy w dziedzinie edukacji na rok 2020.

Ogólnie rzecz biorąc, współpraca między dwoma krajami w dziedzinie nauki, technologii i innowacji rozwija się od czasu podpisania w 1996 roku odpowiedniej umowy międzyrządowej między Białorusią a ówczesną Jugosławią. Tylko w ciągu ostatnich pięciu lat "zrealizowano 23 wspólne projekty naukowo-techniczne, w tym w dziedzinie nauk agrarnych i biologicznych, fizycznych i matematycznych, chemicznych oraz technologii informacyjnych"¹¹². Zdaniem A. Szumilina, przewodniczącego Państwowego Komitetu Nauki i Technologii Republiki Białorusi, "priorytetowe kierunki białoruskiej nauki, techniki i innowacji w dużej

111 . Matijevski, M. Białoruś i Serbia po spotkaniu prezydentów podpisały pakiet dokumentów, z których połowa dotyczy dziedziny nauki / M. Matijevski // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belarus-i-serbija-podpisali-posle-vstrechi-prezidentov-paket-dokumentov-polovina-v-sfere-nauki-371489-2019/>

112 Jesienią Białoruś i Serbia podpiszą program współpracy naukowo-technicznej na lata 2020-2021 [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belarus-i-serbija-oseniju-podpishut-programmu-nauchno-tehnicheskogo-sotrudnichestva-na-2020-2021-gody-359969-2019/>

mierze pokrywają się z kierunkami serbskimi". Są to przede wszystkim: energetyka, medycyna i farmacja, technologie informacyjne i komunikacyjne, bio- i nanotechnologie"¹¹³.

Potężnym impulsem dla rozwoju białorusko-serbskiego partnerstwa w nauce ma być podpisany w grudniu 2019 roku przez Białoruski Państwowy Komitet ds. Nauki i Technologii oraz serbskie Ministerstwo Edukacji, Nauki i Rozwoju Technologicznego program wykonawczy współpracy naukowej, technologicznej i innowacyjnej na lata 2020-2021. Przewiduje on realizację dziesięciu wspólnych projektów naukowo-technicznych w takich dziedzinach jak rolnictwo i żywność, biotechnologia, nanomateriały, technologie laserowe i chemiczne.

Na posiedzeniu białorusko-serbskiej komisji ds. współpracy naukowo-technicznej, które odbyło się w grudniu 2019 roku, strony uzgodniły również wspólne dążenie do osiągnięcia nowych celów strategicznych w dziedzinie wysokich technologii, farmacji, optyki, chemii bioorganicznej. Przypomnijmy, że w ubiegłym roku białoruscy i serbscy naukowcy również zrealizowali dziesięć projektów naukowo-technicznych, z czego pięć dotyczyło nauk fizycznych i matematycznych, trzy - nauk rolniczych i biologicznych, dwa - nauk chemicznych i nauk o ziemi. "Ze strony białoruskiej siedem projektów jest realizowanych przez organizacje Narodowej Akademii Nauk Białorusi, a trzy projekty - przez organizacje Ministerstwa Edukacji"¹¹⁴.

Należy zauważyć, że taka struktura koordynująca białorusko-serbskie interakcje, jak grupa robocza ds. rozwoju współpracy w dziedzinie rolnictwa i żywności, której piąte posiedzenie odbyło się w Belgradzie w grudniu 2019 roku, koncentruje swoją uwagę na rozwoju więzi naukowych i innowacyjnych. Na nim strony, omawiając kwestie weterynaryjne i

113 Białoruś i Serbia omówiły perspektywy współpracy naukowej, technologicznej i innowacyjnej [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://www.gknt.gov.by/news/2019/belarus_i_serbiya_obsudili_perspektivy_nauchno_tekhnicheskogo_i_innovatsionnogo_sotrudnichestva/

114 Białoruś i Serbia o realizacji 10 wspólnych projektów naukowo-technicznych w latach 2020-2021 [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belarus-i-serbija-v-2020-2021-godah-vypolnjat-10-sovmestnyh-nauchno-tehnicheskikh-proektov-371346-2019/>

fitosanitarne, produkcji roślinnej i nasiennej, współdziałania między uczelniami rolniczymi, uzgodniły wypracowanie możliwych wariantów i perspektyw współdziałania organizacji badawczych obu krajów, w tym w zakresie hodowli i produkcji nasiennej lucerny, buraków cukrowych. Zwroć uwagę na te tematy można tłumaczyć faktem, że współpraca w tej dziedzinie w ostatnim czasie intensywnie się rozwija. Dość powiedzieć, że w trzech kwartałach 2019 roku "obroty handlowe produktami rolnymi i spożywczymi między oboma krajami wzrosły o ponad 30% w porównaniu z analogicznym okresem 2018 roku. Eksport wzrósł trzykrotnie i wyniósł 3,597 mln dolarów. Białoruś dostarcza do Serbii ziemniaki, nasiona, masło, cebulę, szalotkę, pory i czosnek"¹¹⁵

W odniesieniu do edukacji strony widzą priorytetowe obszary współpracy w rozszerzaniu partnerstwa między konkretnymi instytucjami edukacyjnymi obu krajów, aktywnej wymianie informacji na temat podstawowego i dodatkowego kształcenia dorosłych, dodatkowego - dzieci i młodzieży, a także kształcenia integracyjnego i zawodowego. W szczególności strona białoruska jest zainteresowana serbskimi doświadczeniami "we wprowadzaniu międzynarodowych programów edukacyjnych do narodowego systemu edukacji"¹¹⁶. Do rozwiązania postawionego zadania najwyraźniej przyczyni się zwłaszcza podpisana w grudniu 2019 roku w stolicy Serbii umowa o współpracy między Grodzieńskim Uniwersytetem Państwowym im. Janki Kupały a Uniwersytetem w Belgradzie. Dokument ten przewiduje "współdziałanie uczelni w zakresie działalności edukacyjnej i naukowej, a także w wykorzystywaniu najlepszych praktyk i wdrażaniu osiągnięć naukowych w procesie kształcenia"¹¹⁷. Należy zauważyć, że Uniwersytet Belgradzki zajmuje pierwsze miejsce w krajowym rankingu uniwersytetów w Serbii.

115. Serbia jest zainteresowana dostawami białoruskiego mleka [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/serbija-zainterisovana-v-postavkah-belorusskogo-moloka-371388-2019/>

116 Białoruś - Serbia: priorytety współpracy [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://edu.gov.by/news/belarus--serbiya-priorytety-sotrudnichestva/>

117. Yanka Kupala GrSU podpisał umowę o współpracy z Uniwersytetem w Belgradzie [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.grsu.by/component/k2/item/31876-grgu-imeni-yanki-kupaly-zaklyuchen-dogovor-o-sotrudnichestve-s-belgradskim-universitetom.html>

Białoruś-Turcja: Dążenie do intensyfikacji współpracy naukowo-technicznej

Na początku grudnia 2020 roku odbyło się drugie posiedzenie wspólnej białorusko-tureckiej komisji ds. współpracy w dziedzinie nauki i technologii, w ramach którego strony potwierdziły wzajemną chęć rozwoju współpracy naukowo-technicznej w dziedzinie energetyki, technologii informacyjnych i komunikacyjnych, medycyny, technologii chemicznych, nowych materiałów.

Należy przypomnieć, że podstawę współdziałania środowisk naukowych obu krajów "stworzyły umowy o współpracy podpisane przez Narodową Akademię Nauk Białorusi: w 2002 roku - z Turecką Radą Badań Naukowo-Technicznych, w 2009 roku - z Turecką Akademią Nauk¹¹⁸. Partnerstwa te zauważalnie zintensyfikowały się po podpisaniu w listopadzie 2016 r. międzyrządowego porozumienia o współpracy naukowo-technicznej. W dokumencie tym strony uzgodniły, że będą w pełni promować współpracę między organizacjami obu krajów w takich priorytetowych obszarach jak: "energetyka; technologie rolno-przemysłowe; technologie i produkcja przemysłowa i budowlana; medycyna i technologie medyczne, farmacja; technologie chemiczne; nano- i biotechnologie; technologie informacyjno-komunikacyjne (e-usługi, cyberbezpieczeństwo); technologie lotnicze i kosmiczne; nowe materiały; zarządzanie środowiskiem; zapobieganie i łagodzenie skutków katastrof; technologie i technologie związane z ochroną środowiska; technologie i technologie związane z ochroną środowiska". W celu koordynacji tych prac strony powołały następnie wspólną komisję ds. współpracy w dziedzinie nauki i technologii, której pierwsze posiedzenie

118 Zalessky, B.L. Białoruś - Turcja: nauka, technika, edukacja / B.L. Zalessky // Materialsy XV Mezinarodni vedecko-prakticka konference "Vedecky pokrok na prelomu tysyachalety - 2019". Tom 14: Praha. Wydawnictwo "Edukacja i Nauka". -- C. 40.

odbyło się w listopadzie 2018 roku i na którym ustalono główne kierunki współpracy naukowo-technicznej Białorusi i Turcji do 2020 roku. Już w czerwcu 2019 roku w stolicy Turcji została podpisana umowa o współpracy między Białoruską Republikańską Fundacją Badań Podstawowych a Narodowym Centrum Nanotechnologii Turcji, która przewiduje różne formy współpracy naukowej między oboma krajami. W szczególności w 2019 roku Państwowy Komitet ds. Nauki i Technologii Białorusi przy wsparciu Białoruskiego Funduszu Innowacji oraz Rady Badań Naukowych i Technologicznych Turcji ogłosił konkurs wspólnych białorusko-tureckich projektów innowacyjnych na lata 2019-2021, którego celem było "uruchomienie, a także zainicjowanie wspólnych białorusko-tureckich projektów innowacyjnych poprzez zapewnienie bezpośredniego wsparcia finansowego na wczesnym etapie projektu" ¹¹⁹. Na drugim posiedzeniu wspólnej komisji ds. współpracy naukowo-technicznej dowiedziano się, że wspólny projekt Zjednoczonego Instytutu Problemów Informatyki Narodowej Akademii Nauk Białorusi i tureckiej firmy Novosim Engineering Services dotyczący opracowania magazynowego autonomicznego systemu wielorobotowego został już przyjęty do finansowania. System ten "będzie przeznaczony do automatycznego przemieszczania towarów zarówno w projektowanych, jak i istniejących magazynach i centrach logistycznych, z uwzględnieniem informacji o ich konfiguracji"¹²⁰. Oprócz tego strona turecka rozpatruje jeszcze dwa innowacyjne projekty białoruskich naukowców, które już uzyskały pozytywną ocenę ekspertów.

Kolejnym obszarem tematycznym białorusko-tureckiej współpracy naukowo-technicznej, który został omówiony na drugim posiedzeniu wspólnej komisji ds. współpracy naukowo-technicznej, jest współdziałanie

119. Współpraca w nauce [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: https://turkey.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/scientific/

120. Białoruś i Turcja planują rozwijać współpracę w dziedzinie energetyki, ICT i medycyny [Zasób elektroniczny]. - - 202-. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-turtsija-planirujut-razvivat-sotrudnichestvo-v-sferah-energetiki-ikt-i-meditsiny-418159-2020/>

tureckich i białoruskich technoparków. Dla strony białoruskiej temat ten jest bardzo istotny, gdyż "na Białorusi funkcjonuje 25 podmiotów infrastruktury innowacyjnej: 16 technoparków (w tym 3 prywatne), 8 centrów transferu technologii oraz Białoruski Fundusz Innowacji. Sieć technoparków obejmuje wszystkie ośrodki regionalne"¹²¹. Technoparki działają również w Pińsku, Nowopołocku, Górkach i powiecie Lachowicze. W 2020 roku planowane jest ich otwarcie w Baranowiczach, Bobrujsku, Borysowie, Orszy i Mołodecznie. Wszystko to pokazuje, że Białoruś wdraża systematyczne działania na rzecz rozwoju technoparków jako regionalnych platform innowacyjnych dla produkcji high-tech. Dlatego właśnie zapoznanie się z najlepszymi międzynarodowymi doświadczeniami w tej dziedzinie jest dziś dla Białorusi szczególnie istotne. A Turcja, należy to powiedzieć, ma takie doświadczenie.

Technoparki czy technopolie zaczęły powstawać w tym kraju w 2001 roku. Do połowy 2019 roku ich liczba wzrosła do 84, z czego 63 były aktywne, a 21 kolejnych znajdowało się w trakcie prac infrastrukturalnych. "Teraz technoparki istnieją w 54 województwach kraju, a na terenie stref rozwoju technologicznego działa ponad 5 tys. firm"¹²². Przede wszystkim w Stambule znajdują się parki technologiczne - 11. Ankara ma ich dziewięć, Kocaeli - pięć, a Izmir - cztery. Ich celem jest przyczynianie się do rozwoju produkcji i usług zaawansowanych technologicznie, zapewnienie współpracy przedsiębiorców, badaczy i naukowców. Skalę działalności tureckich parków technologicznych bardzo wymownie obrazują również poniższe wykresy. Według stanu na połowę 2019 r. zrealizowano w nich prawie 33 tys. projektów, około dziesięć tysięcy kolejnych było w trakcie opracowywania. A liczba miejsc pracy

121 Szumilin, A. Prognoza do 2040 roku - o perspektywach rozwoju nauki i współpracy międzynarodowej / A. Szumilin // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/prognoz-do-2040-goda-o-perspektivah-razvitija-nauki-i-mezhdunarodnom-sotrudnichestve-7168/>

122 84 parki technologiczne utworzone w Turcji [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://restproperty.ru/news/v-turtsii-sozdano-84-tekhnoparka/>

przekroczyła tam 55 tysięcy. Wreszcie, eksport firm-rezydentów parku technologicznego na lipiec 2019 roku wyniósł ponad cztery miliardy dolarów. I to wszystko - w ciągu niespełna dwudziestu lat. Co tu dużo mówić, białoruscy koledzy mają się czego uczyć od swoich tureckich partnerów.

FOR AUTHOR USE ONLY

Globalna inicjatywa na rzecz bezpieczeństwa danych jako odpowiedź na wyzwania w cyberprzestrzeni

We wrześniu 2020 r. Chińska Republika Ludowa uruchomiła globalną inicjatywę na rzecz bezpieczeństwa danych podczas międzynarodowego sympozjum na temat globalnego zarządzania cyfrowego, aby zająć się kwestiami i wyzwaniami związanymi z bezpieczeństwem danych oraz promować globalne zarządzanie cyfrowe. Inicjatywa powstała, ponieważ "Stany Zjednoczone nadal wywierają presję na największe chińskie firmy technologiczne i przekonują kraje na całym świecie do ich blokowania"¹²³. Według strony amerykańskiej, chińskie firmy technologiczne stwarzają zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego w procesie zbierania danych o użytkownikach, a następnie przesyłania ich do Pekinu. W związku z tym w maju 2020 roku amerykańscy ustawodawcy zatwierdzili ustawę, na mocy której "zagraniczne spółki, których akcje są przedmiotem obrotu na amerykańskich giełdach, będą musiały spełnić szereg wymogów, co powinno wzmocnić kontrolę nad takimi spółkami i uczynić ich sprawozdawczość jeszcze bardziej przejrzystą"¹²⁴. W sierpniu 2020 r. administracja prezydenta USA przedstawiła program środków, które mogą zostać nałożone na chińskie firmy technologiczne.

Chińska Globalna Inicjatywa na rzecz Bezpieczeństwa Danych ogólnie wzywa wszystkie kraje świata do podjęcia wysiłków w celu zapewnienia otwartości i stabilności globalnego łańcucha dostaw technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Zawiera on w sumie **osiem** głównych punktów, do których **należą**:

123_Chiny obwiniają USA za globalną presję gospodarczą [Zasób elektroniczny]. - - 2020-. - URL: <https://www.finversia.ru/publication/kitai-obvinyact-ssha-v-globalnom-ekonomicheskompresing-80960>

124 Chiny proponują globalne bezpieczeństwo danych [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.kommersant.ru/doc/4483436>

(1) Przeciwdziałanie wykorzystywaniu technologii informacyjnych do niszczenia infrastruktury krytycznej innych krajów lub wykradania danych wrażliwych;

2) podejmowanie działań mających na celu zapobieganie i eliminowanie działań związanych z naruszeniem poufności danych osobowych;

3) Niedopuszczalne jest żądanie danych znajdujących się w innych krajach bezpośrednio od firm lub osób fizycznych;

(4) Technologie informacyjne nie powinny być niewłaściwie wykorzystywane do prowadzenia szeroko zakrojonej inwigilacji innych krajów lub do nielegalnego gromadzenia informacji osobowych o obywatelach innych krajów;

5) Wymóg poszanowania suwerenności i jurysdykcji innych państw, jak również ich praw do zarządzania danymi;

(6) Zobowiązanie dostawców produktów i usług technologii informacyjnych do nietworzenia w swoich produktach luk umożliwiających nielegalne pozyskiwanie danych użytkowników;

7) Zobowiązanie władz państw popierających inicjatywę, aby nie zmuszały firm działających w tych państwach do przechowywania w swoim kraju danych wytworzonych i uzyskanych za granicą;

8) Zobowiązanie firm informatycznych do niewykorzystywania zależności użytkowników od ich produktów dla nielegalnych korzyści.

Innymi słowy, ta globalna inicjatywa ma na celu kompleksowy rozwój integracji gospodarki cyfrowej i realnej, przyspieszenie transformacji nowych i starych impulsów rozwojowych oraz stworzenie nowych branż i praktyk zarządzania. Znaczenie tej kwestii podkreśla jej skala, ponieważ gospodarka cyfrowa stanowi już ponad 15 procent światowego produktu krajowego brutto. Aby skutecznie odpowiedzieć na istniejące zagrożenia i wyzwania związane z bezpieczeństwem danych, zdaniem strony chińskiej, należy przestrzegać pewnych zasad, wśród

których "musimy trzymać się multilateralizmu". Wspólna dyskusja, budowa i wykorzystanie to prawdziwy sposób na rozwiązanie globalnego deficytu zarządzania cyfrowego¹²⁵.

W związku z tym należy podkreślić, że ta globalna inicjatywa jest już wspierana w wielu krajach świata. Rosja, na przykład, poświęca mu wiele uwagi. We wspólnym oświadczeniu ministrów spraw zagranicznych Rosji i Chin z września 2020 r. zauważono w szczególności, że bezpieczeństwo przechowywania danych cyfrowych ma wpływ na bezpieczeństwo narodowe, interes publiczny i prawa osób fizycznych w każdym państwie. Z tego ¹²⁶powodu dokument wzywa wszystkie kraje "do osiągnięcia partycypacyjnych globalnych zasad bezpieczeństwa cyfrowego, które odzwierciedlają aspiracje wszystkich państw i opierają się na poszanowaniu interesów wszystkich stron". Ponadto obie strony zamierzają dalej współpracować w zakresie międzynarodowego bezpieczeństwa informacji w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych, Szanghajskiej Organizacji Współpracy, Regionalnego Forum Bezpieczeństwa Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej oraz szeregu innych platform globalnych i regionalnych.

Globalną inicjatywę poparł również Pakistan, który przywiązuje wagę do stosowania technologii cyfrowych w celu stymulowania rozwoju społeczno-gospodarczego. Islamabad uważa, że "dialog i współpraca międzynarodowa są niezbędne do stworzenia otwartej, bezpiecznej, pokojowej i inkluzywnej cyberprzestrzeni, kluczowe jest również znalezienie równowagi pomiędzy postępem technologicznym, rozwojem

125_Cui, C. Chiny z zadowoleniem przyjmują udział Białorusi w Globalnej Inicjatywie Bezpieczeństwa Danych / C. Cui // [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/comments/view/KNR-privetstvuet-uchastie-belarusi-v-globalnoj-initsiative-po-bezopasnosti-dannyh-7487/>

126 Wspólne oświadczenie ministrów spraw zagranicznych Federacji Rosyjskiej i Chińskiej Republiki Ludowej, Moskwa, 11 września 2020 r. [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: https://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/4335948

gospodarczym i ochroną bezpieczeństwa narodowego¹²⁷". Jeśli chodzi o Białoruś, gdzie inicjatywa Cyfrowego Pasa Sąsiedztwa została ogłoszona na najwyższym szczeblu w 2019 roku, nasz kraj również "wspiera globalną inicjatywę bezpieczeństwa informacji zaproponowaną przez Chiny" ¹²⁸. Krótko mówiąc, uzyskawszy szerokie poparcie międzynarodowe, globalna inicjatywa na rzecz bezpieczeństwa danych może stać się prototypem dla kształtowania międzynarodowych zasad bezpieczeństwa cyfrowego na całym świecie, których potrzeba jest bardzo duża dziś, nie mówiąc już o dniu jutrzejszym.

FOR AUTHOR USE ONLY

127 Pakistan z zadowoleniem przyjmuje chińską globalną inicjatywę na rzecz bezpieczeństwa danych [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: http://russian.news.cn/2020-09/15/c_139369622.htm

128 O spotkaniu ministra spraw zagranicznych Białorusi Uładzimira Makieja z ambasadorem Chin [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: https://www.mfa.gov.by/press/news_mfa/af6c3e35067d43fd.html

Białoruś-Chiny: w kierunku nowych technologii i inwestycji

W lipcu 2019 roku w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Wielki Kamień" odbędzie się Międzynarodowe Forum Współpracy Regionalnej i Rozwoju w ramach Inicjatywy Pasa i Drogi, którego celem jest przyciągnięcie nowych inwestycji i inwestorów, wzmocnienie więzi pomiędzy międzynarodową społecznością inwestycyjną, przedstawicielami biznesu i władzami państwowymi, zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej na poziomie międzynarodowym oraz zapewnienie statusu najbardziej otwartej i wygodnej platformy do prowadzenia biznesu wzdłuż Pasa Gospodarczego. Będzie to pierwsze regionalne forum międzynarodowe w ramach inicjatywy Pasa i Drogi, której idea "należy do przywódców Białorusi i Chin - uzgodnili ją na spotkaniu w Qingdao". <...> Chodzi o to, żeby zaprosić na to wydarzenie środowiska biznesowe z krajów, które mają duże znaczenie dla technologii i inwestycji.

Warto przypomnieć, że w czerwcu 2018 r. na posiedzeniu Rady Szefów Państw Szanghajskiej Organizacji Współpracy, które odbyło się w chińskim mieście Qingdao, zauważono, że Białoruś wykonała już pierwszy krok w ramach wspólnego planu działania w celu dokowania narodowych strategii rozwoju, a także powiązania Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej z Inicjatywą Pasa i Drogi. W naszym kraju określenie nowych punktów kontaktowych i rozszerzenie obszarów współpracy "w pełni odpowiada realizacji Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego "Wielki Kamień". Nie na próżno przyłgnęła do niego nazwa "perła Jedwabnego Szlaku"¹²⁹. W kwietniu 2019 roku przywódcy Białorusi i Chin złożyli swoje podpisy pod

129 Posiedzenie Rady Szefów Państw Szanghajskiej Organizacji Współpracy [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/zasedanie-soveta-glav-gosudarstv-shanxajskoj-organizatsii-sotrudnichestva-18898/

koncepcją przeprowadzenia Forum Współpracy Regionalnej i Rozwoju w ramach Inicjatywy Pasa i Drogi.

Fakty pokazują, że etap budowy infrastruktury, ustalania warunków, tworzenia niektórych dokumentów regulacyjnych w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym mamy już za sobą. A dziś "powodzenie projektu zależy przede wszystkim od naszych mieszkańców"¹³⁰. Na początku maja 2019 roku w Wielkim Kamieniu zameldowanych było 44 mieszkańców. Co ważne, są wśród nich nie tylko firmy z Chin i Białorusi, ale także inwestorzy i producenci z Austrii, Niemiec, Izraela, Litwy, Rosji i Stanów Zjednoczonych. Ich działania obrazują fakt, że Wielki Kamień to już nie "tylko" czy nawet nie tyle strefa produkcyjna, co przede wszystkim oryginalny i unikalny inkubator innowacyjnych pomysłów na to, jak można osiągnąć synergii pomiędzy wyzwaniami związanymi z organizacją efektywnego procesu produkcyjnego z rozwojem zrównoważonego, przyjaznego środowiska i efektywnego społecznie środowiska miejskiego¹³¹. W przyszłości może stać się prototypem nowego typu przemysłowo-logistycznych ośrodków miejskich, dzięki którym sieć Pasa i Drogi stanie się prawdziwie zrównoważona i efektywna.

Innym charakterystycznym szczegółem Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego jest to, że 28 mieszkańców Wielkiego Kamienia albo już rozpoczęło produkcję swoich wyrobów, albo jest w fazie aktywnej budowy. Wśród rezydentów, którzy już opanowali produkcję, są MAZ-Weichai LLC, a także Chengdu Xijiu Silk Road Development LLC, która otworzyła zakład produkujący superkondensatory. Amerykański producent IPG Photonics z RuchTech ma rozpocząć produkcję laserów

130 Krutoy, D. Sukces Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego zależy dziś od jego mieszkańców / D. Krutoy // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/opinions/view/uspeh-kitajsko-belorusskogo-industrialnogo-parka-segodnja-zavisit-ot-ego-rezidentov-6857/>

131 Dapkunas, A. Białoruś zamierza wzmocnić swoją rolę w rozwoju transeuropejskiego sprzężenia gospodarczego / A. Dapkunas // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/belarus-namerena-usilit-svoju-rol-v-razviti-transjevrazijskoj-ekonomicheskoy-soprazhennosti-6823/>

światłowodowych w 2019 roku. W sumie do końca roku ma tu zostać uruchomionych jeszcze około dziesięciu zakładów produkcyjnych. W sumie "po uruchomieniu przedsiębiorstw już zlokalizowanych na tym terenie powstanie ponad 4 tys. wysokowydajnych miejsc pracy¹³². Białoruskie, szwajcarskie i chińskie firmy już niedługo mogą być jednymi z nowych mieszkańców "Wielkiego Kamienia". Oczekuje się, że rezydent z Białorusi przyjedzie z nowymi technologiami i materiałami w dziedzinie opakowań. Szwajcarski projekt dotyczy produktów software'owych, przechowywania i przetwarzania big data. Chińska firma zaprezentuje duży projekt w dziedzinie komponentów samochodowych. Generalnie "park planuje w tym [2019] roku zwiększyć liczbę mieszkańców do 60¹³³ osób.

Innym przełomowym projektem, który będzie omawiany na zbliżającym się Międzynarodowym Forum Współpracy Regionalnej i Rozwoju w ramach inicjatywy Pasa i Drogi, jest kompleks przemysłowo-logistyczny Bremino-Orša, gdzie inwestorom również oferuje się zachęty i preferencje. I gdzie już teraz podejmowane są pierwsze kroki w kierunku jego rozwoju. W szczególności w maju 2019 roku Bremino Group LLC i chińska firma Shaanxi Zhongqiao Silk Road Technology Development Co., Ltd. uzgodniły, że w ramach kompleksowej umowy o współpracy strategicznej utworzą międzynarodowe miasteczko materiałów budowlanych w specjalnej strefie ekonomicznej Bremino-Orsza. Jednocześnie "inwestycja w pierwszym etapie, który potrwa trzy lata, wyniesie około 100 mln dolarów¹³⁴. I, jak się wydaje, nie jest to jedyny projekt, który chińska firma jest gotowa zrealizować na Białorusi.

132 Liczba mieszkańców Wielkiego Kamienia może się podwoić w najbliższych latach [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/chislo-rezidentov-velikogo-kamnja-v-blizhajshie-gody-mozhet-vyrasti-vdvoe-343201-2019/>

133 Lisatowicz, T. Forum o współpracy regionalnej pomoże przyciągnąć nowych inwestorów w "Wielkim Kamieniu" - Jaroszenko // T. Lisatowicz // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: [https://belta.by/economics/view/forum-po-regionalnomu-sotrudnichestvu-pomozhet-privlech-novyh-investorov-v-velikij-kamen-jaroshenko-347184-2019/](https://belta.by/economics/view/forum-po-regionalnomu-sotrudnichestvu-pomozhet-privlech-novyh-inwestorov-v-velikij-kamen-jaroshenko-347184-2019/)

134 W specjalnej strefie ekonomicznej "Bremino-Orsza" pojawi się międzynarodowe miasto materiałów budowlanych. [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL:

Mińsk - Szanghaj: wektor więzi partnerskich

W listopadzie 2019 roku Mińsk i Szanghaj podpisały umowę o współpracy bliźniaczej. Co ciekawe, zanim pojawił się ten dokument, białoruska stolica "podpisała już 22 umowy o współpracy z chińskimi miastami, w tym 3 o współpracy partnerskiej (Pekin, Changchun, Shenzhen)"¹³⁵. Być może dlatego chińskie firmy zainwestowały w Mińsku już około 30 milionów dolarów. Podpisując nowy dokument o partnerstwie, strony "określiły priorytetowe obszary współpracy - wzrost wzajemnej wymiany handlowej, budowa infrastruktury, turystyka"¹³⁶. Mińszczanie są zainteresowani doświadczeniami Szanghaju w wielu dziedzinach. W szczególności zajmuje się organizacją procesu pracy w placówkach oświatowych, obiektach infrastruktury medycznej, ośrodkach usług społecznych i rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Kręgi administracyjne i biznesowe Mińska interesują się również Szanghajską Strefą Wolnego Handlu, która jest wykorzystywana przez Chińską Republikę Ludową do reform gospodarczych i społecznych.

Jedną z najbardziej efektywnych form koordynacji współpracy handlowej i gospodarczej Mińska i Szanghaju stało się już coroczne forum biznesowe środowisk biznesowych białoruskich i chińskich miast. Na przykład podobne forum zorganizowane w Mińsku we wrześniu 2018 roku zgromadziło "ponad 130 krajowych i chińskich firm zainteresowanych współpracą w zakresie inżynierii mechanicznej, budownictwa, technologii informacyjnych, przemysłu chemicznego, żywności i produkcji biżuterii"¹³⁷. W tym czasie do białoruskiej stolicy przyjeżdżali chińscy producenci sprzętu

<https://www.belta.by/economics/view/mezhdunarodnyj-gorodok-strojmaterialov-pojavitsja-v-osoboj-ekonomicheskoy-zone-bremino-orsha-346313-2019/>

135 Dni Mińska w Szanghaju odbędą się w dniach 7-9 listopada [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/dni-minska-v-shanhae-projdu-7-9-nojabrja-368252-2019/>

136. Grizkiewicz, A. Mińsk i Szanghaj nawiązały więzi partnerskie / A. Grizkiewicz // [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/minsk-i-shanhaj-ustanovili-pobratimskie-svjazi-368815-2019/>

137 Zalesky, B. Wektor partnerstwa - Chiny. Zbiór artykułów / B. Zaleskii. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2019. - - C. 149.

elektronicznego i gospodarstwa domowego, odzieży i tkanin, opakowań do sprzętu medycznego, kosmetyków, zabawek, biżuterii, importerzy samochodów, sprzętu elektrycznego i spawalniczego, sprzętu komputerowego, zainteresowani znalezieniem w Mińsku partnerów biznesowych.

Równie szeroki zakres tematyczny miało Szanghajska-Mińskie Forum Biznesu, które odbyło się w listopadzie 2019 roku i zgromadziło ponad sto chińskich i ponad trzydzieści białoruskich przedsiębiorstw i firm. Program forum przewidywał dyskusję nad aktualnymi zagadnieniami współpracy "w wyspecjalizowanych trzech sekcjach: 1) Artykuły spożywcze, przemysł spożywczy; 2) Turystyka i hotelarstwo Mińska i Szanghaju; 3) Przemysł"¹³⁸. O wysokiej wartości praktycznej tego wydarzenia świadczą dokumenty przyjęte w następstwie jego wyników. W szczególności, Komitet Wykonawczy Miasta Mińsk podpisał memorandum intencyjne o nawiązaniu współpracy z Lotusland Shanghai Corporation w celu wprowadzenia technologii i urządzeń pomp ciepła do budowy obiektów przemysłowych i cywilnych w stolicy Białorusi. Chodzi o to, że "zastosowanie instalacji pomp ciepła dla miast satelickich Mińska pozwoliłoby zrezygnować z układania wielu kilometrów sieci ciepłowniczych"¹³⁹.

Memorandum o strategicznym partnerstwie w dziedzinie wymiany turystycznej było wynikiem negocjacji pomiędzy przedstawicielami białoruskiego RUE "Tsentrukurot" i chińskiej grupowej firmy turystycznej "Shanghai Airlines Tours International (Group) Co. Porozumienie o współpracy w zakresie wystaw międzynarodowych zostało podpisane przez Mińskexpo CJSC i Shanghai industry and commerce exhibition Co. Oprócz tego, aktywną współpracę w najbliższej przyszłości sformalizowały Mińska

138 Forum Biznesowe Szanghaj-Mińsk, 8 listopada 2019 r. [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: https://www.tppm.by/announcement/index.php?ELEMENT_ID=23213

139 Beluga, W. Forum współpracy biznesowej "Mińsk - Szanghaj" odbyło się w Chinach / W. Beluga // [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://minknews.by/forum-delovogo-sotrudnichestva-minsk-shanhaj-prohodit-v-kitae/>

Wolna Strefa Ekonomiczna i Szanghajska Firma Technologiczna Allynay, Ltd., a także JSC Slodych Confectionery Factory i Szanghajska Teemo Foods. Komunarka Spółka Akcyjna zamierza zwiększyć dostawy swoich wyrobów cukierniczych na rynek szanghajski w 2020 roku, po podpisaniu memorandum z chińską firmą Misier Trading and Economic Company LLC.

O tym, że rynek tego chińskiego miasta przyciąga poważną uwagę producentów białoruskiej stolicy, świadczy również fakt, że dziewięć mińskich przedsiębiorstw wzięło udział w drugiej Chińskiej Międzynarodowej Wystawie Importowanych Towarów i Usług, która odbyła się w Szanghaju w listopadzie 2019 roku. Wśród nich znalazły się Komunarka SAO, Miński Zakład Win Gronowych CJSC, Krinitisa OJSC, Slodych OJSC, Kristall OJSC, Miński Zakład Wyrobów Piekarniczych OJSC, Miński Chlebprom KUP oraz Miński Zakład Chłodniczy Nr 2 TUPUP.

Również. Interesujące perspektywy dla współpracy międzyregionalnej otwiera również podpisane w listopadzie 2019 roku memorandum o nawiązaniu przyjaznych stosunków między moskiewską dzielnicą białoruskiej stolicy a dzielnicą Jiading w Szanghaju. Już miesiąc później - w grudniu - delegacja rejonu Jiading odwiedziła Mińsk, gdzie omówiła z kierownictwem rejonu moskiewskiego białoruskiej stolicy sposoby realizacji memorandum w kontekście "intensyfikacji dwustronnej współpracy handlowej i gospodarczej, a także współpracy w zakresie wymiany studentów obu rejonów"¹⁴⁰. Jednym z konkretnych rezultatów wizyty było zaproszenie ze strony chińskiej dla uczniów powiatu moskiewskiego w Mińsku do udziału w obozie letnim w Szanghaju w 2020 roku. Wygląda na to, że w najbliższym czasie zostaną zintensyfikowane przyjazne stosunki między radziecką dzielnicą Mińska a inną dzielnicą Szanghaju - Changning.

140_ O wizycie delegacji powiatu szanghajskiego Jiading w Mińsku [Zasób elektroniczny]. -
- 2019. - URL:
http://shanghai.mfa.gov.by/ru/o_generalnom_consulstv/news/b8beff0b9304c615.html

Białoruś - Chiny: Rok regionów jako aktualny temat mediów

W styczniu 2021 roku Republika Białorusi i Chińska Republika Ludowa zawarły porozumienie na najwyższym szczeblu o przeprowadzeniu Roku Regionów obu państw w ciągu najbliższych trzech lat - od 2021 do 2023 roku. Decyzja ta po raz kolejny podkreśla ogromną rolę, jaką w rozwoju dwustronnych stosunków białorusko-chińskich odgrywa zintensyfikowana współpraca na poziomie regionów autonomicznych, obwodów, prowincji i miast, których potencjał dopiero zaczyna być w pełni wykorzystywany przez oba kraje. Świadczą o tym wyniki roku 2020, kiedy obroty handlowe między Białorusią a Chinami przekroczyły 4,5 miliarda dolarów, a białoruski eksport wzrósł o prawie 10%. Ponadto "produkty rolnictwa i przetwórstwa drewna stały się siłą napędową białoruskiego eksportu do Chin - dostawy podwoiły¹⁴¹ się". Ważne jest również to, że akredytację w Chinach uzyskało już ponad stu białoruskich producentów rolnych, z których przeważająca większość znajduje się w regionach naszego kraju.

Fakty wskazują na to, że oba kraje podejmują różnorodne działania w celu uwolnienia pełnego potencjału współpracy dwustronnej Białorusi i Chin. Szczególną uwagę w tym kontekście poświęca się rozwiązaniu kwestii związanych z dostępem białoruskich towarów do rynku chińskiego. Współpracy Białorusko-Chińskiej w grudniu 2020 roku stworzono praktyczną platformę do opracowania wszystkich kwestii związanych z dostępem do rynku chińskiego, weterynarią, nadzorem kwarantannowym i łańcuchami logistycznymi w postaci Komisji Współpracy Celnej i Kwarantannowej. Uproszczeniem procedur handlowych i stworzeniem

141 O wynikach dwustronnej wymiany handlowej z Chinami w 2020 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://china.mfa.gov.by/ru/embassy/news/c603710a55ba783e.html>

podstaw dla aktywnej wymiany handlowej zajmie się również powołana pod koniec 2020 roku grupa robocza złożona z ekspertów chińskiego Ministerstwa Handlu i białoruskiego Ministerstwa Gospodarki. Grupa robocza ma wypracować porozumienie w sprawie handlu usługami i inwestycji, "którego realizacja zmieni istotę i głębokość wzajemnego rozwoju, a także uprości wzajemne inwestycje bez ograniczeń i list zakazowych". Uproszczenie handlu usługami na obecnym etapie jest podstawą aktywnego handlu, ponieważ nowoczesne towary składają się w 80% z usług" ¹⁴². Na tym samym grudniowym (2020) posiedzeniu międzyrządowego komitetu współpracy podkreślono również konieczność szybkiego zaangażowania w obrót gospodarczy białoruskich regionów około 4 mld dolarów chińskich środków kredytowych na konkretne projekty rozwoju infrastruktury socjalnej i transportowej.

Jak widzimy, zadania wyznaczone na szczelbu międzypaństwowym są ambitne i konkretne. Oczywiście ich rozwiązanie nie będzie możliwe bez najbardziej zaangażowanego udziału samych regionów. To właśnie tutaj media regionalne powinny mieć swój udział w promowaniu idei białorusko-chińskiego wszechstronnego partnerstwa strategicznego i wzajemnie korzystnej współpracy w ciągu najbliższych trzech lat. Tym bardziej, że obecnie stoją przed nimi nie mniej ambitne zadania aktualizacji zarówno formy, jak i treści.

Należy przypomnieć, że na posiedzeniu Zarządu Ministerstwa Informacji Republiki Białoruś w lutym 2021 roku wśród najważniejszych problemów rozwoju sfery informacyjnej naszego kraju, które należy opracować i rozwiązać w pierwszej kolejności, wymieniono regionalne media drukowane, stanowiące znaczący segment białoruskiej sfery medialnej i obejmujące prawie całe terytorium kraju. Priorytetem ich działań powinno być stworzenie wysokiej jakości produktu medialnego.

142 Białoruś i Chiny tworzą platformę do opracowania kwestii dostępu do rynku chińskiego [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-knr-sozdali-ploschadku-dlja-otrabotki-voprosov-dostupa-na-kitajskij-rynok-420487-2020/>.

Jednocześnie "powinny sprostać wyzwaniom czasu, być w stanie szybko dostosować się do potrzeb czytelnika".¹⁴³ przyczyniają się do kształtowania pozytywnego wizerunku Białorusi. Pod tym względem jak najbardziej aktywny udział białoruskich mediów regionalnych w relacjonowaniu realizacji "planu trzyletniego" regionów Białorusi i Chin może i powinien stać się bardzo ważnym krokiem w kształtowaniu i rozwoju ich segmentu międzynarodowego. Tym bardziej, że tematyka publikacji poświęconych współpracy między regionami obu krajów może i powinna być bardzo zróżnicowana.

Szczególnie silny impuls do rozwoju w najbliższych trzech latach powinny otrzymać takie formy współpracy między regionami obu krajów, jak stosunki partnerskie i bliźniacze. O ich aktualnym poziomie świadczy fakt, że każdy obwód białoruski i Mińsk już zostały połączone bliźniaczo lub partnersko z dwoma lub więcej obwodami chińskimi, co daje gwarancję, że prawie wszystkie prowincje Państwa Środka są objęte programem. Przykładowo, Region Brzeski współpracuje z Prowincją Hubei (od 1994 r.), Prowincją Qinghai (2015 r.), Qinghai (2015), Anhui (2016), Shanxi (2019); region witebski - Shandong (2004), Heilongjiang (2005), Guizhou (2015), Jiangxi (2018); Homel - Region Autonomiczny Mongolia Wewnętrzna (2011), Region Autonomiczny Sinciang-Ujgur (2016), Syczuan (2011) i Jiangsu (2016); Grodno - Gansu (2007), Fujian (2018), Hainan (2019) W Mińsku jest Chongqing (2002), Guangdong (2012) i Zhejiang (2015); w Mohylewie - Jiangsu (1997), Henan (2008), Hunan (2016), Shaanxi (2018) i Tianjin (2019); w stolicy Białorusi - Changchun (1992), Pekin (1997), Shenzhen (2013), Shenyang (2016) i Szanghaj (2018). Oprócz tego "zostało zawartych ponad 20 umów o nawiązaniu i rozwoju współpracy na poziomie miasto-miasto pomiędzy regionalnymi

143 Igor Petrishenko: Dziś dziennikarz powinien być uniwersalnym pracownikiem mediów, zdolnym do pracy na różnych platformach - w gazecie, na stronie internetowej, w sieciach społecznościowych i na komunikatorach [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9758>

centrami i miastami Białorusi a centrami administracyjnymi i miastami centralnego podporządkowania Chin"¹⁴⁴.

Charakterystyczne jest to, że proces rozszerzania i uaktualniania stosunków partnerskich trwa do dziś. I tak, w ramach rozwoju stosunków partnerskich między obwodem grodzieńskim a prowincją Hainan "umowy między takimi miastami jak Lida i Sanya, Ostrowiec i Qionghai są już na etapie projektu"¹⁴⁵. W kwietniu 2021 roku obwód homelski i prowincja Syczuan podjęły decyzję o znacznym rozszerzeniu stosunków partnerskich w sferze gospodarczej, społecznej i kulturalnej. Pod koniec marca 2021 r. Region Brzeski i prowincja Hubei omówiły cały zakres współdziałania. W rezultacie, "strony zgodziły się uzgodnić mapę drogową dla rozwoju współpracy w najbliższej przyszłości"¹⁴⁶.

Wszystkie te fakty wskazują na to, że temat białorusko-chińskiej współpracy międzyregionalnej powinien być mocno i trwale "utrwalony w białoruskiej prasie regionalnej i w jak największym stopniu odzwierciedlać zdobyte już w tym zakresie doświadczenie"¹⁴⁷. Będzie to wymagało kreatywnych strategii specyficznych dla międzynarodowej problematyki regionalnej, które przedstawiciele tego segmentu białoruskiego dziennikarstwa powinni opracować w najbliższej przyszłości.

144 Współpraca międzyregionalna i twinning Białoruś-Chiny [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://chinamfa.gov.by/ru/bilateral/regional/info/>.

145 Zalesky, B.L. Grodzieńszczyzna: chiński wektor współpracy międzyregionalnej / B.L. Zalesky // Materiały XVII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji "Kluczowe aspekty naukowej działalności - 2021", t. 4. Przemysł: Nauka i studia. - - C. 8.

146 Chiński Hubei i region brzeski zacieśniają współpracę [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/kitajskij-hubej-i-brestskaja-oblast-aktivizirujut-sotrudnichestvo-434998-2021/>.

147 Zaleskii, B.L. Suverenność informacyjna i dziennikarstwo międzynarodowe / B.L. Zaleskii // Rehiyanalny mass media Republiki Białorusi w epoce personalnej: od lokalnaya problematyki do infarmatsiyyi stronnictwa kraju: materiały Resp. nauk.Konferencja praktyczna, Mińsk, 5 maja 2020 r. / Białoruski Uniwersytet Państwowy; redaktor: W. M. Samużewicz (redaktor naczelny) [i in.] - Mińsk: BDU, 2020. - - C. 114.

Białoruś-Bangladesz: wspólna komisja nakreśla perspektywy

W kwietniu 2019 roku w Mińsku odbyło się pierwsze posiedzenie Białorusko-Bangladeskiej Wspólnej Komisji ds. Handlu i Współpracy Gospodarczej, podczas którego jej uczestnicy dokonali przeglądu aktualnego stanu wzajemnej wymiany handlowej i omówili priorytetowe kroki w celu jej zwiększenia. Sam fakt zorganizowania takiej imprezy świadczy o tym, że "Białoruś postrzega Bangladesz jako ważnego i obiecującego partnera w regionie Azji Południowej".¹⁴⁸ Komplementarność gospodarek Białorusi i Bangladeszu otwiera duże możliwości dla wzrostu wzajemnych dostaw towarów przemysłowych i produktów rolnych. Świadczy o tym dynamika handlu dwustronnego w ostatnich latach. W szczególności "wolumen wzajemnego handlu w ostatnim [2018] roku wzrósł o 18%, ale to nie jest limit"¹⁴⁹. Pierwsze posiedzenie wspólnej komisji pozwoliło stronom jasno określić "najbardziej obiecujące wspólne projekty w dziedzinie budowy maszyn oraz <...> możliwości przyciągnięcia białoruskich specjalistów i technologii do budowy obiektów infrastruktury w Bangladeszu", a także ogólnie nakreślić wzajemne zamiary.¹⁵⁰ Pierwsze posiedzenie wspólnej komisji pozwoliło stronom jasno określić "najbardziej obiecujące wspólne projekty w dziedzinie budowy maszyn < > możliwości przyciągnięcia białoruskich specjalistów i technologii do budowy obiektów infrastrukturalnych w Bangladeszu".

W szczególności Bangladesz jest zainteresowany otrzymywaniem białoruskich technologii i szkoleniem specjalistów w zakresie: 1) mechanizacji rolnictwa, w tym uprawy ziemniaków i przetwórstwa

148 Aleksander Turchin spotkał się z ministrem handlu Bangladeszu Tipu Munshi [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8761>

149 Białoruś negocjuje dostawy sprzętu o wartości 100 mln dolarów do Bangladeszu [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/belarus-vedet-peregovory-o-postavke-v-bangladesh-tehniki-na-100-mln-345058-2019/>

150 O pierwszym posiedzeniu wspólnej komisji Białoruś-Bangladesz [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/fa91ae00727e926d.html

rolnego; 2) edukacji i badań medycznych; 3) zapewnienia bezpieczeństwa jądowego; 4) produkcji high-tech. Z kolei Białoruś jest gotowa: 1) znacznie zwiększyć dostawy maszyn drogowo-budowlanych, rolniczych i towarowych do tego południowoazjatyckiego kraju, w tym zorganizować odpowiednią bazę serwisową; 2) uaktualnić współdziałanie w sferze energetycznej, w tym budowę linii energetycznych i stacji transformatorowych w ramach realizowanego w tym kraju programu projektów infrastrukturalnych; 3) pomóc w szkoleniu specjalistów w zakresie bezpieczeństwa jądowego i ochrony fizycznej kraju; 4) pomóc w realizacji projektów infrastrukturalnych w tym kraju. Zbieżność zadeklarowanych interesów stron umożliwiła omówienie dwóch kontraktów - o wartości 100 mln USD i 17 mln USD - na dostawy białoruskich maszyn drogowych, rolniczych i towarowych w ramach różnych systemów finansowania, w tym operatora finansowego OJSC Promagroleasing oraz finansowania eksportu przez Białoruski Bank Rozwoju. W związku z tym należy zaznaczyć, że "Białoruś już zrealizowała kontrakt na dostawę maszyn Amkodor do Bangladeszu o ¹⁵¹wartości 50 mln dolarów; do tego kraju dostarczono również maszyny małogabarytowe.

Istnieją interesujące perspektywy współpracy Białorusi i Bangladeszu w dziedzinie nauki, technologii, edukacji. Przypomnijmy, że jeszcze w 2012 r. rządy obu krajów podpisały umowy o współpracy w dziedzinie edukacji oraz nauki i technologii. W tym samym czasie zostało przyjęte Memorandum o współpracy pomiędzy Narodową Akademią Nauk Białorusi i Akademią Nauk Bangladeszu. W kwietniu 2015 roku w Dhace odbyło się pierwsze posiedzenie białorusko-bangladeskiej komisji ds. nauki i technologii, na którym strony uzgodniły, że będą "rozвивać wzajemnie korzystną współpracę w dziedzinie nauki, technologii i innowacji, w tym

151 Białoruś negocjuje dostawy sprzętu o wartości 100 mln dolarów do Bangladeszu [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/belarus-vedet-peregovory-o-postavke-v-bangladesh-tehniki-na-100-mln-345058-2019/>

poprzez tworzenie wspólnych produkcji high-tech¹⁵²". W tym samym czasie Państwowy Komitet Nauki i Technologii Białorusi oraz Ministerstwo Nauki i Technologii Bangladeszu określiły priorytetowe obszary wspólnych projektów: biotechnologia i genetyka w rolnictwie - produkcja roślinna i zwierzęca, nanotechnologia i materiały, technologie uzdatniania wody, produkcja nawozów i "zielone" budownictwo, biologiczne metody ochrony roślin, bioreaktory i produkcja biogazu. W marcu 2017 roku, na drugim posiedzeniu tej wspólnej komisji ds. współpracy w dziedzinie nauki i techniki, omawialiśmy konkretną współpracę "w zakresie wzajemnego transferu technologii, tworzenia wspólnych zakładów produkcyjnych dla wytwarzania produktów wymagających wiedzy i zaawansowanych technologicznie"¹⁵³.

Jeśli chodzi o edukację, to jeszcze w 2015 roku w celu zwiększenia naboru studentów z Bangladeszu na studia na białoruskich uczelniach, w tym na kierunkach technicznych i technologicznych, Republikański Instytut Szkolnictwa Wyższego "wdrożył" projekt pilotażowy" w celu przyciągnięcia obywateli Bangladeszu na Białoruś dzięki możliwościom bangladeskiej agencji rekrutacyjnej "Raduga International"¹⁵⁴. W tym samym czasie pojawiła się koncepcja stworzenia w Dhace białorusko-bangladeskiego uniwersytetu technicznego. Zakładano, że "Bangladesz zapewni niezbędną infrastrukturę i finansowanie, a Białoruś - nowoczesne programy i technologie edukacyjne oraz kadrę nauczycielską"¹⁵⁵. Należy przypuszczać, że projekt ten dopiero nabierze konkretnych kształtów.

152 Białoruś i Bangladesz będą rozwijać współpracę w priorytetowych dziedzinach nauki i technologii [Zasób elektroniczny]. - - 2015. - URL: <https://www.interfax.by/news/belarus/1181817>

153 Spotkanie białorusko-bangladeskiej komisji ds. współpracy w dziedzinie nauki i technologii w Mińsku [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: http://www.gknt.gov.by/news/2017/v_minske_prokhodit_zasedanie_belorusko_bangladeshsko_y_komissij_po_sotrudnichestvu_v_oblasti_nauki_i/

154 Bangladesz [Zasób elektroniczny]. - - 2015. - URL: <https://exportprzez/bangladesz>

155 W Dhace ma powstać Białorusko-Bangladeski Uniwersytet [Zasób elektroniczny]. - - 2015. - URL: https://www.belarus.by/ru/press-center/press-release/belorusko-bangladeshskej-uniwersitet-planiruetsja-sozdat-v-dakke_i_0000023707.html

Białoruś-Mongolia: od umowy ramowej do mapy drogowej

W czerwcu 2019 roku w Ułan Bator odbyło się piąte posiedzenie Wspólnej Białorusko-Mongolskiej Komisji ds. Handlu i Współpracy Gospodarczej, na którym rozpatrzono praktyczną realizację międzyrządowej umowy ogólnej o kredytach eksportowych oraz podpisano "Mapę drogową rozwoju współpracy między Republiką Białorusi i Mongolią na lata 2019-2021".

Dla przypomnienia, przyjęte w kwietniu 2019 roku międzyrządowe porozumienie ogólne w sprawie kredytu eksportowego umożliwiło zapewnienie dostaw białoruskich maszyn do Mongolii. Zgodnie z tym dokumentem, "w najbliższych latach strony będą pracować nad dostawami sprzętu pożarniczego, rolniczego, komunalnego, do budowy i czyszczenia dróg, wind osobowych i wagonów kolejowych¹⁵⁶tym, że w Mongolii przy wykorzystaniu białoruskich technologii zostanie utworzony klaster mleczarski, składający się z zakładu przetwórstwa mlecznego i gospodarstw mlecznych, a także o "możliwości rozwoju współpracy w budownictwie, przemyśle wydobywczym, edukacji, rozszerzeniu dwustronnych ram prawnych"¹⁵⁷.

Należy zaznaczyć, że od momentu nawiązania białorusko-mongolskich stosunków dyplomatycznych w styczniu 1992 roku podstawę dwustronnej wymiany handlowej tradycyjnie stanowi białoruski eksport. Na koniec 2018 roku, przy łącznym wolumenie obrotów handlowych na poziomie 19,5 mln USD, wartość eksportu z Białorusi przekroczyła 19 mln USD z nadwyżką dla strony białoruskiej 18,8 mln USD. Mleko, skondensowana i suszona śmietana, samochody ciężarowe, kontenery

156 Białoruś udzieli Mongolii kredytu eksportowego na zakup maszyn [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-predostavit-eksportnyj-kredit-mongolii-na-pokupku-svoej-tehniki-345020-2019/>

157 W Ułan Bator odbyło się regularne posiedzenie białorusko-mongolskiej komisji ds. współpracy handlowej i gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://mongolia.mfa.gov.by/ru/embassy/news/ddb45d27a11bdef0.html>

plastikowe, sprzęt drogowy i budowlany, masło, leki, chleb i wyroby cukiernicze z mąki, włókna syntetyczne niebielone, obuwie, cukier, silniki i elektronie stanowiły większość dostaw towarów z Białorusi do Mongolii. W tym samym 2018 roku obroty usługowe między oboma krajami również wzrosły prawie 1,8 razy, przekraczając sześć milionów dolarów.

Dowody wskazują, że więzi dwustronne między Białorusią a Mongolią wyraźnie zintensyfikowały się w ciągu ostatnich sześciu lat w następstwie: 1) utworzenia Wspólnej Białorusko-Mongolskiej Komisji ds. Handlu i Współpracy Gospodarczej w 2013 r.; 2) otwarcia ambasady Białorusi w Ułan Bator w czerwcu 2014 r.; 3) pojawienia się w 2015 r. wspólnej białorusko-mongolskiej komisji ds. współpracy w dziedzinie nauki i technologii oraz dwustronnej międzyagencyjnej grupy roboczej ds. współpracy w dziedzinie rolnictwa.

W czerwcu 2018 r. na marginesie szczytu Szanghajskiej Organizacji Współpracy w chińskim Qingdao prezydenci Łukaszenka i H. Batulga podczas dwustronnego spotkania powiedzieli, że "Białoruś i Mongolia znajdują się pomiędzy dużymi państwami czy blokami, dlatego ważne jest, aby umieć wykorzystać to położenie i znaleźć korzyści w zakresie gospodarki¹⁵⁸". Następnie strona białoruska wyraziła gotowość do stworzenia na mongolskiej ziemi wysokowydajnych przedsiębiorstw i produkcji maszyn, a strona mongolska wyraziła zainteresowanie przede wszystkim stworzeniem produkcji mleczarskiej z wykorzystaniem białoruskich technologii.

Ogólnie rzecz biorąc, w ciągu ostatnich pięciu-sześciu lat "rozszerzyły się ramy umowne i prawne między Białorusią a Mongolią, umacnia się współpraca handlowa i gospodarcza". Rozpoczęto współpracę w dziedzinie rolnictwa oraz nauki i technologii. Przywrócono dwustronne

158 Negocjacje z prezydentem Mongolii Halmagiinem Battulgą [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-prezidentom-mongolii-xaltmagijn-battulgoj-18894/

więzi w dziedzinie edukacji i sportu¹⁵⁹. W przyszłości strona mongolska jest zainteresowana nie tylko bardziej aktywną współpracą z Białorusią w zakresie rolnictwa, budowy maszyn, przemysłu spożywczego, nauki i edukacji, lecz również widzi duże możliwości szerokiego wzajemnego wykorzystania potencjału tranzytowego. Białoruś może stać się dla Mongolii i jej towarów bramą do Europy, a Mongolia - przewodnikiem do Azji dla białoruskich produktów" - powiedział szef mongolskiego MSZ D. Tsogtbaatar¹⁶⁰

Ponadto ciekawe perspektywy otwierają się we współpracy białorusko-mongolskiej w zakresie edukacji, której podstawowym elementem jest podpisana w 2013 roku umowa międzyrządowa o współpracy w tej dziedzinie, przewidująca coroczną wymianę studentów na praktyki na uczelniach stron. Wdrażając postanowienia tego dokumentu oraz w ramach realizacji Memorandum o interakcji i współpracy między gminą Dalanzadgad z Umnugovi aimag i miastem Zhodino, podpisanego w 2016 roku, "w roku akademickim 2017/2018 sześciu obywateli mongolskich zostało przyjętych na studia w Oddziale BNTU "Zhodino State College" ¹⁶¹.

Wszystkie te fakty wskazują na to, że Białoruś i Mongolia mają jeszcze wiele niewykorzystanych możliwości współpracy. A "zadaniem rządów obu krajów jest nie przegapić tych szans, stworzyć warunki do ich wdrożenia w konkretne, obopólnie korzystne projekty gospodarcze¹⁶².

159 Transkrypcja wystąpienia dla prasy ministra spraw zagranicznych Białorusi W. Makieja po rozmowach z ministrem spraw zagranicznych Mongolii (4 czerwca 2018 r., Mińsk) [zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/d211839fb93936d7.html

160 Tsogtbaatar, D. Białoruś może stać się wyjściem do Europy dla Mongolii i jej towarów / D. Tsogtbaatar // [zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/opinions/view/belarus-mozhet-stat-dlja-mongolii-i-ee-tovarov-vygodom-v-evropu-6281/>

161 Współpraca humanitarna [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://mongolia.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/cultural/e6d8f5ae8191d258.html

162 Spotkanie z Ministrem Spraw Zagranicznych Mongolii [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: http://mongolia.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/cultural/e6d8f5ae8191d258.html

Białoruś-Iran: Priorytet - odbudowa partnerstwa

W kwietniu 2021 roku okazało się, że białoruski obwód homielski zamierza wznowić i rozwinąć współpracę z irańską prowincją Mazandaran, z którą dokument o współpracy handlowej, gospodarczej, naukowo-technicznej i kulturalnej został podpisany jeszcze w 2009 roku, ale plany w nim zawarte nigdy nie zostały zrealizowane. Już wtedy, przy podpisywaniu memorandum o współpracy, strony zwróciły uwagę na dobre perspektywy w organizacji eksportu produktów rolnych, maszyn metalowych i rolniczych z białoruskiego regionu. A irańscy eksporterzy planowali ustanowienie stałych dostaw cytrusów i innych owoców południowych na rynek Homla. "Ponadto, w prowincji Mazandaran znajdują się duże złoża paliw stałych, które mogą być zagospodarowane przez podmioty gospodarcze ¹⁶³obwodu homelskiego.

Wśród projektów, do których białoruski region i irańska prowincja zamierzają teraz powrócić, są "produkcja miedzianych prętów w rejonie Reczyckim, zagospodarowanie złoża kredy w rejonie Wietki, wydobywanie skał w rejonie Lelczyckim"¹⁶⁴. Oprócz tego strona białoruska zaproponowała dostawy na rynek irański obrabiarek, drewna, tektury, celulozy, wyrobów cukierniczych, a także kombajnów gazowych. Zwracając uwagę na duży potencjał we wzajemnym oddziaływaniu obu regionów, strona irańska zaproponowała takie obszary partnerstwa jak wydobywanie ropy naftowej, przemysł chemiczny i wytwórczy. Konkretnie

163_Sidorchik, V. Obwód homelski i irańska prowincja Mazandaran podpiszą memorandum o współpracy / V. Sidorchik // [zasób elektroniczny]. - - 2009. - URL: <http://cenadm.gov.by/ru/region/view/gomelskaja-oblast-i-iranskaja-provintsija-mazandaran-podpishut-memorandum-o-sotrudnichestve-1957/>

164_Obwód Homelski i irańska prowincja Mazandaran wznowiają współpracę handlową i gospodarczą [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomelskaja-oblast-i-iranskaja-provintsija-mazandaran-vozobnovjat-torgovo-ekonomicheskoe-sotrudnichestvo-439208-2021/>

kroki w celu wdrożenia wszystkich tych propozycji zostaną omówione podczas webinarium, które odbędzie się w najbliższej przyszłości.

Sam fakt urzeczywistnienia więzi partnerskich między obwodem homelskim a prowincją Mazandaran pokazuje, że Białoruś i Iran, przetrwawszy okres pandemii koronawirusowej, dopiero zaczynają przywracać dwustronną wzajemnie korzystną współpracę na trajektorię wzrostu. Dla przypomnienia, w styczniu 2018 r. odbyło się 14. posiedzenie Wspólnej Białorusko-Irańskiej Komisji ds. Współpracy Gospodarczej, w wyniku którego podpisano "Mapę drogową rozwoju współpracy między Republiką Białorusi a Islamską Republiką Iranu na lata 2018-2020". Mówił o rozwoju współpracy dwustronnej "w różnych dziedzinach polityki, inwestycji, handlu, przemysłu, transportu, rolnictwa, opieki zdrowotnej, edukacji, nauki, technologii i energii".¹⁶⁵ Zawarto w nim również zamiar zwiększenia obrotów handlowych między Białorusią a Iranem do 500 milionów dolarów. Jednak poważną przeszkodą w rozwoju współpracy gospodarczej Białorusi i Iranu stały się sankcje amerykańskie, które zablokowały dwustronne zaangażowanie Mińska i Teheranu w wielu ważnych dziedzinach. Jednak "mimo ograniczeń obrotu handlowe między Białorusią a Iranem w 2020 roku wyniosły 24,7 mln dolarów¹⁶⁶". Większość białoruskiego eksportu na rynek irański stanowiły opony, wyroby z drewna, papier gazetowy i łożyska.

Obecnie obie strony przygotowują się do 15. posiedzenia wspólnej komisji, na którym zamierzają opracować mapę drogową dla współpracy handlowej i gospodarczej, aby nadać dodatkowy impuls tym stosunkom. O wysokim zainteresowaniu stron takim rozwojem partnerstwa może świadczyć skład uczestników białorusko-irańskiego forum biznesowego,

165 Białoruś i Iran opracowały mapę drogową współpracy na lata 2018-2020 [Electronic resource]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-iran-razrabotali-dorozhnuju-kartu-sotrudnichestva-na-2018-2020-gody-285761-2018/>

166 Stosunki handlowe i gospodarcze [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: https://iran.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/economic/

które odbyło się w Mińsku w lipcu 2019 roku pod auspicjami Białoruskiej Izby Handlowo-Przemysłowej i Teherańskiej Izby Handlu, Przemysłu, Kopalń i Rolnictwa. W tym czasie w rozmowach z białoruskimi kręgami biznesowymi uczestniczyły irańskie firmy zainteresowane współpracą "w dziedzinie bankowości, produkcji wyrobów medycznych i farmaceutycznych, urządzeń gazowych, części i wyposażenia lodówek, maszyn rolniczych, materiałów budowlanych i sprzętu budowlanego, przemysłu petrochemicznego i rafinacji ropy naftowej, produkcji i dostaw żywności i przypraw, przemysłu tekstylnego (dostawy perskich dywanów)"¹⁶⁷.

Współpraca Białoruskiej Powszechnej Giełdy Towarowej (BUCE) i Irańskiej Giełdy Towarowej (ITB) również może stać się jednym z obiecujących obszarów współpracy gospodarczej obu państw. Obie strony uzgodniły, że partnerstwo zostanie urzeczywistnione jeszcze w październiku 2019 roku, ponieważ "wykorzystanie mechanizmu wymiany zmniejszy ryzyko handlowe i uprości poszukiwanie partnerów biznesowych dla białoruskich i irańskich podmiotów¹⁶⁸ gospodarczych". Ponadto irańscy biznesmeni są zainteresowani wykorzystaniem platformy BUTB do promowania na Białorusi wyrobów metalurgii żelaznej i nieżelaznej, tekstyliów, orzechów i suszonych owoców. Białoruskie firmy są zainteresowane platformą wymiany w zakresie eksportu tarcicy, płyt drewnianych i produktów petrochemicznych do Iranu.

Innym obiecującym źródłem dla rozszerzenia białorusko-irańskiej współpracy handlowej i gospodarczej jest umowa przejściowa prowadząca do utworzenia strefy wolnego handlu między Euroazjatycką Unią

167 Białorusko-irańskie forum biznesowe, które odbędzie się 24 lipca w Mińsku [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belorusko-iranskij-biznes-forum-projdet-24-ijulja-v-minske-355013-2019/>

168 BUTB i Iran Commodity Exchange zamierzają zintensyfikować współpracę [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-i-iranskaja-tovarnaja-birzha-namereny-aktivizirovat-sotrudnichestvo-364553-2019/>

Gospodarczą (EEU) a Iranem, która weszła w życie w październiku 2019 roku. Dokument ten ustanowił listę towarów, na które eksporterzy z krajów EAEU, w tym z Białorusi, otrzymali preferencje na rynku irańskim. Obejmuje on "produkty mięsne i tłuszczowo-olejowe, niektóre rodzaje wyrobów cukierniczych i czekolady, sprzęt elektroniczny i mechaniczny, a także metale i kosmetyki"¹⁶⁹. Strony mają więc duże możliwości rozwiązania zadań wyznaczonych w celu ożywienia stosunków handlowych i gospodarczych. Konieczne jest ich użycie.

FOR AUTHOR USE ONLY

169 Zalesky, B. Potencjał wielowektorowości. Kronika współpracy międzynarodowej / B. Zaleskii. - Wydawnictwo Akademickie LAP LAMBERT, 2020. -- C. 7.

Białoruś-Pakistan: Wykorzystanie potencjału współpracy

Islamska Republika Pakistanu jest jednym z państw Azji Południowej, w stosunkach z którym Republika Białoruś w ciągu ostatnich pięciu lat stworzyła niezbędne ramy prawne i infrastrukturalne dla wzmocnienia i rozwoju dwustronnego zaangażowania w celu pełnego wykorzystania istniejącego potencjału stosunków partnerskich. Należy przypomnieć, że w 2015 roku na najwyższym szczeblu została przyjęta Islamabadzka Deklaracja Współpracy Białorusko-Pakistańskiej, "w której strony ugruntowały podstawowe zasady dialogu politycznego"¹⁷⁰[1, s. 86]. Równocześnie podpisano plan działania na rzecz współpracy dwustronnej na lata 2015-2020, aby stopniowo przejść od zwykłego handlu do bardziej zaawansowanych form współpracy. Wspólne wysiłki na rzecz stworzenia umownych i prawnych ram współpracy białorusko-pakistańskiej zaowocowały tym, że na początku 2021 roku "strony podpisały 77 protokołów ustaleń i porozumień". W chwili obecnej trwają prace nad wieloma porozumieniami"¹⁷¹[2]. Na przykład zmieniona umowa międzyrządowa w sprawie współpracy w dziedzinie współpracy przemysłowej, naukowej i technicznej.

W 2015 roku Mińsk i Islamabad utworzyły podstawowy mechanizm instytucjonalny dla dwustronnych stosunków handlowych i gospodarczych - wspólną białorusko-pakistańską komisję ds. współpracy handlowej i gospodarczej, która do tej pory zorganizowała pięć posiedzeń. W ramach Wspólnej Komisji, grupy robocze w różnych dziedzinach, takich jak przemysł i rolnictwo, koncentrują swoją uwagę na konkretnych zagadnieniach współpracy dwustronnej. A w grudniu 2020 roku odbyło się

170 Zaleski, B. Białoruś - Azja: wektor partnerstwa. Kronika wzajemnie korzystnej współpracy / B. Zaleskii. - Wydawnictwo Akademickie LAP LAMBERT, 2018. - - C. 86.

171 Sajjad, H.H. Jak pandemia wpłynęła na stosunki Białorusi i Pakistanu / H.H. Sajjad // [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/kak-pandemija-povlijala-na-otnoshenija-belarusi-i-pakistana-7589/>

pierwsze posiedzenie białorusko-pakistańskiej grupy roboczej ds. współpracy w dziedzinie ochrony zdrowia i farmaceutyków, na którym "określono możliwe obszary wzajemnej współpracy w zakresie eksportu usług medycznych i edukacyjnych". 3] i nakreśliła perspektywy dalszej współpracy.¹⁷²

Jeśli chodzi o partnerstwo między środowiskami biznesowymi obu krajów, to jest ono zorganizowane w ramach działalności Wspólnej Białorusko-Pakistańskiej Rady Biznesu, której pierwsze trzy posiedzenia odbyły się w sierpniu 2015 roku, w marcu 2016 roku i w 2017 roku. W kwietniu 2021 roku strony przeprowadziły czwarte posiedzenie tej rady, w którym wzięli udział przedstawiciele ponad stu białoruskich i pakistańskich przedsiębiorstw. Omówili nie tylko rozwój handlu dwustronnego, ale także możliwości zacieśnienia współpracy inwestycyjnej, przemysłowej oraz zakładania wspólnych firm i produkcji, wymieniając wśród priorytetowych obszarów współpracy przemysł, rolnictwo, farmaceutykę, a także edukację, informatykę i logistykę. Ponadto zastanawiano się nad "możliwościami prowadzenia działalności gospodarczej przez pakistańskie przedsiębiorstwa w ramach Parku Przemysłowego "Wielki Kamień", głównymi kierunkami nowej polityki rozwoju motoryzacji w Pakistanie i istniejącymi w związku z tym preferencjami dla firm zagranicznych, perspektywami rozwoju miejskiego transportu elektrycznego w Pakistanie, a także głównymi kierunkami pracy izb przemysłowo-handlowych na rzecz promocji kontaktów biznesowych".¹⁷³ [4].

O potencjale rozwoju stosunków białorusko-pakistańskich świadczą liczby. "W 2020 roku obroty handlowe między krajami wyniosły 52,2 mln

172 Współpraca międzynarodowa. Spotkanie wspólnej białorusko-pakistańskiej grupy roboczej ds. współpracy w dziedzinie ochrony zdrowia i farmacji [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://belmapo.by/mezhdunarodnaya-sotrudnichestvo.-zasedanie-sovmestnoj-belorusko-pakistanskoj-raboczej-gruppyi-po-sotrudnichestvu-v-sfere-zdravooxraneniya-i-farmaczevtiki.html>

173 Spotkanie online Białorusko-Pakistańskiej Rady Biznesu [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://grotpp.by/onlayn-zasedanie-belorusko-pakista-2/>

dolarów, czyli o 4% więcej niż w 2019 roku" ¹⁷⁴[5]. W tym samym czasie nadwyżka strony białoruskiej przekroczyła 20 mln dolarów. Sprzyjały temu dostawy takich towarów eksportowych z Białorusi do Pakistanu, jak "traktory i części zamienne do nich, samochody ciężarowe, nawozy potasowe, uprząże z nici syntetycznych i włókien syntetycznych, opony, obrabiarki, kwasy polikarboksyłowe (bezwodnik ftalowy), papier gazetowy, odżywki dla dzieci (suche mieszanki)" ¹⁷⁵[6].

W 2021 roku strona białoruska planuje jedynie zwiększyć eksport na rynek pakistański, wykorzystując różne narzędzia promocji produktów z Białorusi do Pakistanu. Jednym z nich jest udział w międzynarodowych wystawach organizowanych w tym południowoazjatyckim kraju. A konkretnie: "w październiku [2021] roku białoruskie przedsiębiorstwa mają wziąć udział w wystawie przemysłowej w Karaczi" ¹⁷⁶[7]. Należy zauważyć, że półtora roku temu, we wrześniu 2019 roku, ekspozycja narodowa Białorusi została zorganizowana na największej imprezie wystawienniczej regionu Azji Południowej - International Engineering & Machinery Asia Exhibition (IEMA) w pakistańskim mieście Lahore, gdzie "swoje produkty prezentowały takie wiodące krajowe przedsiębiorstwa, jak BelAZ, MAZ, MTZ, Mohylewskie Zakłady Metalurgiczne, organizacje koncernu Belneftekhim (Belszina, Naftan, Połatsk-Steklovolokno)" [8]. W tym czasie liczni goście tego forum biznesowego mogli również zapoznać się z najlepszymi białoruskimi uczelniami wyższymi oraz zaawansowanymi osiągnięciami naukowymi Narodowej Akademii Nauk Białorusi. Białoruski Uniwersytet Państwowy sam zademonstrował w

174 Białoruś jest zainteresowana rozwojem obopólnie korzystnej współpracy z Pakistanem - Karankewicz [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-zainteresovana-v-razviti-vzaimovogodnogo-sotrudnichestva-s-pakistanom-karankewich-436781-2021/>

175 Stosunki handlowe i gospodarcze między Republiką Białorusi a Islamską Republiką Pakistanu [zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: https://pakistan.mfa.gov.by/ru/trade_and_economic_bilateral_relations/

176 Ułachowicz: istnieje wiele możliwości wzmocnienia współpracy między Białorusią a Pakistanem [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/ulachovich-dlja-ukreplenija-sotrudnichestva-mezhdu-belarusiju-i-pakistanom-est-mnogo-vozmozhnostej-429292-2021/>

Lahore "ponad 20 osiągnięć naukowych i technologicznych w dziedzinie oprzyrządowania, nowych materiałów, optyki metalu, trybofatyki" ¹⁷⁷[9] i podpisał protokół intencyjny o rozwoju współpracy akademickiej, naukowej i technologicznej z przedsiębiorstwem Ali Power z Islamabadu. To nie było złe doświadczenie uczestnictwa.

FOR AUTHOR USE ONLY

177_Wyniki udziału BSU w Międzynarodowej Wystawie Inżynierii i Maszyn w Azji (IEMA) (Lahore, Islamska Republika Pakistanu) [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://research.bsu.by/2019/10/08/bsu-results-in-the-international-exhibition-international-engineering-machinery-asia-exhibition-iema/>

Białoruś-Afryka: nowe wzorce dla wspólnych projektów

W grudniu 2020 roku w formie wideokonferencji odbyło się forum biznesowe "Afryka-Białoruś: aktualna sytuacja i nowe wzorce dla wspólnych projektów biznesowych", w którym wzięli udział przedstawiciele 17 ambasad państw afrykańskich, w tym Burkina Faso, Republiki Gabońskiej, Dżibuti, Egiptu, Maroka, Namibii, Sudanu i Sudanu Południowego, RPA, Zambii, a także ponad dwieście białoruskich przedsiębiorstw. Znaczenie imprezy dla Białorusi tłumaczy się tym, że oficjalny Mińsk przywiązuje dużą wagę do rozwoju stosunków z krajami kontynentu, ponieważ "Afryka jest skarbnicą zasobów naturalnych, ważnym źródłem światowych zasobów siły roboczej i ogromnym nierozwiniętym rynkiem¹⁷⁸". W związku z tym dzisiaj ważne jest nie tylko zwiększenie wielkości wzajemnej wymiany handlowej z krajami kontynentu, ale również dywersyfikacja białoruskiego eksportu, pogłębienie współpracy gospodarczej i przemysłowej, aktywne wykorzystanie podejścia projektowego, którego istotą jest realizacja projektów zakładania w Afryce spółek joint venture i przedsiębiorstw, promowanie produktów przemysłowych i spożywczych, a także rozwój naukowo-techniczny i przemysłowy w branży przemysłowej, rolniczej i energetycznej

Rozwijając tę tezę, uczestnicy grudniowego Afrykańsko-Białoruskiego Forum Biznesowego zauważyli, że "dla Białorusi, pod względem biznesowym, istnieją trzy główne obszary współpracy z¹⁷⁹krajami afrykańskimi. Po pierwsze, wszystko, co wiąże się z inżynierią mechaniczną i rozwojem odpowiedniej infrastruktury. Po drugie, wszystko,

178_Afryka staje się obiecującym i długoterminowym partnerem Białorusi - Ułahowicz [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/afrika-standovitsja-perspektivnym-i-dolgosrochnym-partnerom-belarusi-uhahovich-413176-2020/>

179 Białoruś zaprasza kraje afrykańskie do współpracy w zakresie usług, agrobiznesu i budowy maszyn [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-predlagaet-afrikanskim-stranam-sotrudnicat-v-sfere-uslug-apk-i-mashinostroenii-419342-2020>

co ma związek z produkcją żywności, technologiami rolniczymi i maszynami rolniczymi. Po trzecie, wszystko, co wiąże się z pojęciem "przemysłu usługowego", a w szczególności edukacja, medycyna i technologie informatyczne. Z pewnością w każdej z tych dziedzin strona białoruska zgromadziła już pewne doświadczenie współpracy, które może być wykorzystane do dalszego wykorzystania istniejącego tu ogromnego potencjału rozwoju zagranicznych stosunków gospodarczych.

Dobrym przykładem w tym zakresie jest Miński Zakład Traktorów, który w ciągu pierwszych dziesięciu miesięcy 2020 roku zwiększył dostawy eksportowe do krajów afrykańskich prawie trzyipółkrotnie, otwierając przy tym dwa nowe rynki - Zimbabwe i Burundi. Jednak adresem głównych dostaw białoruskich traktorów na "czarny kontynent" był Sudan, gdzie w 2019 roku wysłano 153 maszyny, a w okresie styczeń-październik 2020 roku - 510. Jest to efekt współpracy MTZ z sudańską firmą MIG Agricultural Co. Ltd., która rozpoczęła się jeszcze w 2003 roku, dzięki czemu na sudańskich polach pracuje już ponad dwa i pół tysiąca ciągników BELARUS.

Oprócz tego Mińska Fabryka Traktorów w Afryce stworzyła pewną rezerwę na przyszłość w postaci mapy drogowej współpracy podpisanej jeszcze w lutym 2020 roku z Ministerstwem Przemysłu Obronnego Egiptu, która przewiduje organizację produkcji montażowej traktorów i silników na bazie zakładu Helwan Diesel Engines Co. z dostępem do lokalizacji do 40 procent w ciągu najbliższych trzech lat. Co ważne, egipscy partnerzy już "przedstawili wzorcowy projekt organizacji produkcji montażowej dla 500 sztuk maszyn, a także listę niezbędnych urządzeń i akcesoriów. Ponadto MTZ przygotowuje i przedstawi standardowy projekt produkcji montażowej, przeznaczony do produkcji 10 000 maszyn rocznie¹⁸⁰.

180_MTZ potroiła eksport do Afryki [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mtz-vtroe-uelichil-eksport-v-afriku-416304-2020/>

W ciągu pierwszych ośmiu miesięcy 2020 roku BMZ, spółka zarządzająca BMK Holding, zwiększyła swoje wysyłki do Afryki o prawie 20 procent, wysyłając armaturę o wartości ponad 11 milionów dolarów. Pozwoliło to na zwiększenie udziału krajów afrykańskich w całości eksportu firmy do 12 proc. Do głównych importerów wyrobów białoruskich hutników należą Senegal, Wybrzeże Kości Słoniowej, Benin i Ghana. Co ciekawe, "wysyłki do tego ostatniego kraju [Ghany] wzrosły w tym roku trzykrotnie w ujęciu ilościowym"¹⁸¹.

Innym afrykańskim krajem, w którym obecność Białorusi szybko się rozwija, jest Zimbabwe, z którym dwa lata temu rząd zawarł umowę na dostawę maszyn rolniczych o wartości 58 milionów dolarów. A "do Zimbabwe dostarczono 100 traktorów, 20 kombajnów, 52 siewniki, pięć ciągników i pięć naczep produkcji białoruskiej". Do końca tego roku [2020] przybędzie jeszcze 370 ciągników, 20 kombajnów i 138 siewników¹⁸². Faktem jest, że dla gospodarki tego kraju, oprócz przemysłu wydobywczego, kluczowym segmentem jest sektor rolniczy. I widzą w mechanizacji główny sposób na rozwój krajowego rolnictwa. Z tego powodu we wrześniu 2020 roku Zimbabwe ogłosiło na szczeblu państwowym rozpoczęcie wspólnego z Białorusią programu rządowego mającego na celu mechanizację rolnictwa w kraju. W związku z tym w stolicy kraju Harare otwarto białoruskie centrum handlowo-usługowe, gdzie "w ramach rządowego programu mechanizacji rolnictwa kraju rolnikom¹⁸³ Zimbabwe będzie dostarczany sprzęt".

181 BMZ zwiększył sprzedaż prętów zbrojeniowych do Afryki o prawie 20% [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bmz-uvlechil-prodazhi-armatury-v-afriku-pochti-na-20-407746-2020/>

182 Zimbabwe uruchomiło wspólny z Białorusią program zaopatrzenia gospodarstw rolnych w maszyny rolnicze [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-zimbabwe-zapuschena-sovmestnaja-s-belarusiju-programma-obespechenija-ferm-selhoztehnokij-408853-2020/>

183 "Gomselmash umacnia swoją pozycję na rynku Zimbabwe" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-ukrepljaet-pozitsii-na-rynke-zimbabwe-408968-2020>

Również. W najbliższym czasie zostaną również znacznie zintensyfikowane wysiłki na rzecz nawiązania stosunków między Białorusią i Namibią, które w listopadzie 2020 roku zadeklarowały zamiar zwrócenia szczególnej uwagi na "rozwój ram prawnych i utworzenie wspólnego komitetu międzyrządowego do spraw handlu i współpracy gospodarczej"¹⁸⁴.

FOR AUTHOR USE ONLY

184 Białoruś i Namibia planują utworzyć komisję ds. handlu i współpracy gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-i-namibija-planirujut-sozdat-komitet-po-torgovo-ekonomicheskomu-sotrudnichestvu-417026-2020/>

Białoruś - Kenia: zarysowane obiecujące punkty wzrostu

W sierpniu 2019 roku w Nairobi odbyło się białorusko-kenijskie forum biznesowe, na którym jego uczestnicy nakreślili obiecujące punkty wzrostu dwustronnego handlu i współpracy gospodarczej. Strony skupiły się na perspektywach wspólnych projektów, które przyczyniłyby się do realizacji strategicznego "Programu Wielkiej Czwórki" rządu Kenii, który obejmuje "bezpieczeństwo żywnościowe i żywienie, powszechną opiekę zdrowotną, przystępne cenowo budownictwo mieszkaniowe i produkcję"¹⁸⁵. W efekcie na forum podpisano umowy dotyczące budowy na kenijskiej ziemi fabryki konstrukcji żelbetowych oraz założenia farmy rybnej o wartości ponad stu milionów dolarów. Osiągnięto również porozumienia w sprawie dostaw ciągników samochodowych i wyposażenia z Białorusi do Kenii za prawie dwadzieścia milionów dolarów, a następnie utworzenia w tym afrykańskim kraju montowni białoruskich ciągników o zdolności produkcyjnej do pięciu tysięcy sztuk rocznie.

Te fakty świadczą o tym, że forum biznesowe, które się odbyło, było ważnym konkretnym krokiem w kierunku nawiązania współpracy dwustronnej między Białorusią i Kenią, stosunki dyplomatyczne między dwoma państwami zostały nawiązane 26 lat temu. Co prawda, ramy umowne i prawne współpracy białorusko-kenijskiej dopiero się kształtują. Cieszy jednak fakt, że oba kraje przygotowują się obecnie do podpisania szeregu wspólnych dokumentów regulujących stosunki dwustronne w różnych dziedzinach, w tym w rolnictwie, szkolnictwie wyższym, nauce i technologii.

Pozytywnym trendem w ostatnich latach w rozwoju więzi partnerskich między oboma krajami jest szybki wzrost - o ponad czterdzieści procent - wzajemnych obrotów handlowych w 2018 roku,

185 O białorusko-kenijskim forum biznesowym [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://kenya.mfa.gov.by/ru/embassy/news/e02ca9530a8dcc63.html>

które zbliżyły się do 50 milionów dolarów. "Tradycyjne pozycje białoruskiego eksportu do Kenii to nawozy potasowe i mineralne mieszane, papier gazetowy i wyroby poligraficzne. Podstawą kenijskiego importu na Białoruś są dostawy kwiatów i pąków, orzechów, owoców i warzyw, kawy i herbaty"¹⁸⁶. A to daje stronie białoruskiej podstawy do prognozowania na najwyższym szczeblu, że "Kenia wkrótce stanie się jednym z głównych partnerów Białorusi w Afryce"¹⁸⁷.

O powadze zamiaru strony białoruskiej dogłębnego zapoznania się z rynkiem kenijskim świadczy organizacja pierwszej narodowej ekspozycji Białorusi na Międzynarodowych Targach Żywności, Hotelarstwa i Rolnictwa FoodAgro, które odbyły się w Nairobi na początku sierpnia 2019 roku. Mińsk jest przekonany, że udział w tej wystawie, która jest częścią największej imprezy wystawienniczej w Afryce Wschodniej - Międzynarodowej Wystawy Handlowej ¹⁸⁸Kenii, "pomoże wypromować białoruskie maszyny i urządzenia rolnicze, nawozy, żywność, produkty rolne na rynku kenijskim i stanie się punktem wyjścia dla białoruskich przedsiębiorstw do wejścia na rynki państw KOMECA (stowarzyszenia integracyjnego Afryki Wschodniej i Południowej)".

W kenijskiej stolicy swoje produkty zaprezentowały przedsiębiorstwa koncernu Belgospischeprom, JSC Holding Management Company Lidselmash, otwarte spółki akcyjne Gomselmash, MTZ, MAZ, Bobruiskagromash, Lidahleproduct, a także przedsiębiorstwo jednoosobowe Smorgon Zakład Wyrobów Piekarniczych. Udział białoruskich eksporterów w tej wystawie tłumaczy się tym, że Kenia jest krajem rolniczym, gdzie "ponad 35% PKB przypada na sektor rolniczy".

186 Białoruś - Kenia [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://kenya.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/

187 Łukaszenko oczekuje, że Kenia stanie się jednym z kluczowych partnerów Białorusi w Afryce [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <https://belta.by/president/view/lukashenko-rasschityvaet-cto-kenija-stanet-odnim-iz-kljuчевyh-partnerov-belarusi-v-afrike-328984-2018/188>

188 Ekspozycja narodowa Białorusi otwarta na wystawie FoodAgro w Kenii [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/natsionalnaja-ekspozitsija-belarusi-otkrylas-na-vystavke-foodagro-v-kenii-356957-2019/>

¹⁸⁹, gdzie w grudniu 2017 roku został uruchomiony nowy program planowanego rozwoju gospodarczego kraju do 2022 roku z naciskiem na rozwój produkcji krajowej, bezpieczeństwo żywnościowe i budowę przystępnych cenowo mieszkań. W związku z tym białoruscy producenci, przy odpowiednim podejściu, mogą realnie liczyć na zwiększenie dostaw swoich urządzeń rolniczych, nawozów i środków ochrony roślin. Rozwój produkcji mięsnej i mleczarskiej jest obiecujący w tym afrykańskim kraju, ponieważ "asortyment tych produktów w Kenii nie jest szeroki, dlatego z zainteresowaniem reagują na propozycje tworzenia kompleksów mięsno-mleczarskich, kompleksów drobiarskich, linii przetwórstwa mięsnego i produkcji serów¹⁹⁰. Jest jeszcze jeden ciekawy fakt. W Kenii pracuje dziś wielu producentów, którzy montują tu traktory, ciągniki, samochody. Istnieje firma, która na swoim terenie montuje trzy modele samochodów marki Volkswagen. To właśnie ta firma chciałaby rozszerzyć asortyment montowanych tam maszyn o białoruskie ciągniki.

Należy zaznaczyć, że wystawa w Nairobi była kontynuacją zobowiązania Białorusi do aktywnego udziału w różnych wydarzeniach biznesowych na kontynencie afrykańskim w 2019 roku. Na przykład w marcu bieżącego roku po raz pierwszy zorganizowano narodową ekspozycję Białorusi na Międzynarodowej Wystawie Rolnictwa i Zwierząt Gospodarskich, Technologii Żywności, Napojów i Opakowań "Agrofood", która odbyła się w nigeryjskim mieście Lagos. A w kwietniu Made in Belarus było prezentowane na 60. wielobranżowych Międzynarodowych Targach Zimbabwe 2019 w zimbabweńskim mieście Bulawayo, jednych z największych w regionie Afryki Południowej.

189. Wystawa FoodAgro pozwoli Białorusi rozszerzyć swoją obecność na rynku kenijskim - Sadoho [Dokument elektroniczny]. -- 2019. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/vystavka-foodagro-pozvolit-belarusi-rasshirit-svoe-prisutstvie-na-rynke-kenii-sadoho-349941-2019/>

190. Popyt na białoruskie maszyny rolnicze w Kenii stale rośnie [Zasób elektroniczny]. -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/spros-na-belorusskuju-selhoztehniku-v-kenii-postojanno-rastet-349964-2019/>

Białoruś - Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie: Projekt na rzecz zrównoważonego rozwoju i dobrobytu

W kwietniu 2019 roku w Mińsku odbyła się druga Międzynarodowa Konferencja Parlamentarna Grupy Wsparcia Jedwabnego Szlaku Zgromadzenia Parlamentarnego Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie "Jeden pas i jeden szlak: pogłębianie współpracy na rzecz zrównoważonego rozwoju i dobrobytu". Wzięli w nim udział parlamentarzyści i przedstawiciele biznesu z Austrii, Azerbejdżanu, Włoch, Kirgistanu, Mongolii, Rosji, Serbii, Szwajcarii, Turcji i Białorusi.

Dla przypomnienia, Grupa Wsparcia Jedwabnego Szlaku została powołana w 2017 roku podczas 26. dorocznej sesji Zgromadzenia Parlamentarnego OBWE, która odbyła się w stolicy Białorusi, w celu rozszerzenia obszarów współpracy i wzmocnienia więzi politycznych, gospodarczych i kulturalnych między państwami uczestniczącymi w tej organizacji międzynarodowej. Zasadniczo grupa ta służy jako platforma ułatwiająca utrzymywanie wzajemnie korzystnych stosunków gospodarczych i handlowych poprzez rozwój korytarzy transportowych, środki ułatwiające transport i handel oraz promowanie swobodnego i bezpiecznego przepływu osób, towarów, usług i inwestycji. W 2018 roku w Azerbejdżanie odbyła się pierwsza konferencja Grupy Wsparcia Jedwabnego Szlaku Zgromadzenia Parlamentarnego OBWE. Sam fakt, że druga konferencja odbyła się w Mińsku pokazuje, że "Grupa Wsparcia Jedwabnego Szlaku stała się kolejną pokojową platformą dialogu i unikania konfrontacji na różnych płaszczyznach"¹⁹¹.

Nie jest tajemnicą, że w regionie wpływów Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie nagromadziło się wiele

191 Spotkanie z przewodniczącym Zgromadzenia Parlamentarnego OBWE George'em Tsereteli [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-predsdatelem-parlamentskoj-assamblei-obse-georgiem-tsereteli-20978/

problemów, wśród których "brak przyjaznego środowiska biznesowego utrudnia przyciąganie zewnętrznych inwestycji prywatnych". Tymczasem są one potrzebne dla rozwoju gospodarczego i promowania stabilności politycznej w regionie OBWE¹⁹². Dlatego kwietniowe forum w Mińsku można nazwać obiecującą okazją do zacieśnienia integracji gospodarczej na kontynencie euroazjatyckim. Tym bardziej, że przeprowadzenie tej konferencji było dla Republiki Białorusi ważnym krokiem w kierunku ułatwienia wymiany handlowej między państwami członkowskimi Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, zmniejszenia barier administracyjnych, rozwoju współpracy celnej i wzajemnego korzystnego rozwiązywania problemów, które pojawiają się w trakcie tej pracy. Przecież Mińsk widzi szczególne znaczenie we wspieraniu "wzajemnej integracji infrastruktury". Mówimy tu o kolejach, autostradach, szlakach powietrznych i wodnych, rurociągach naftowych i gazowych, lotniskach i portach¹⁹³.

W tym kontekście to właśnie Jedwabny Pas Gospodarczy, zainicjowany do realizacji jeszcze w 2013 roku przez Chiny i zakładający utworzenie trzech transeuropejskich korytarzy gospodarczych - północnego (z Chin przez Azję Środkową, Rosję i Białoruś do Europy), centralnego (z Chin do Zatoki Perskiej i Morza Śródziemnego) oraz południowego (z Chin przez Azję Południową i Południowo-Wschodnią do Oceanu Indyjskiego) - oferuje "nie tylko szlak handlowy, ale potężny kanał wymiany nowych idei, wiedzy i technologii". Służy również jako przestrzeń dialogu między cywilizacjami oraz jako zasadniczo nowy sposób współdziałania krajów na różnych poziomach rozwoju

192 Tsereteli: Państwa należące do OBWE nastawiają się na otwarty dialog na platformie mińskiej [źródło elektroniczne]. -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/tsereteli-strany-pa-obse-nastroeny-na-otkrytyj-dialog-na-minskoj-ploschadke-345762-2019/>

193 Białoruś z zadowoleniem przyjmuje ułatwienia w handlu między państwami OBWE - Andrejczenko [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-privetstvuet-uproschenie-torgovli-mezhdu-stranami-obse-andrejchenko-345773-2019/>

gospodarczego¹⁹⁴. I już dziś sto pięćdziesiąt krajów oraz różne organizacje i stowarzyszenia międzynarodowe są zaangażowane w realizację projektów infrastrukturalnych i inwestycyjnych w ramach tej inicjatywy. "Zasięg geograficzny oraz niezaprzeczalna skala finansowa i ekonomiczna projektów realizowanych i planowanych w ramach inicjatywy dają podstawy, by słusznie uznać ją za jedną z największych w historii ludzkości¹⁹⁵.

Należy również przypomnieć, że Białoruś jako jedno z pierwszych państw na świecie poparła ten chiński megaprojekt, ponieważ posiada unikalne zalety dla rozwoju Pasa Gospodarczego Jedwabnego Szlaku, znajdując się jednocześnie w centralnej części kontynentu europejskiego i na samym Jedwabnym Szlaku. A teraz podejmuje konkretne kroki w celu zwiększenia integracji własnej infrastruktury transportowej z globalną siecią, przyciągając zagranicznych inwestorów do budowy dróg, mostów, elektryfikacji i rekonstrukcji odcinków linii kolejowych. Liczby mówią wiele w tym względzie. Już dziś towary z Azji do Europy, z krajów skandynawskich na Bałkany są przewożone przez Białoruś około dwudziestoma specjalistycznymi szybkimi pociągami. "W 2018 roku przetransportowali oni około 325 tys. kontenerów do krajów OBWE w ramach połączenia Chin-Europa. Oczekuje się, że do 2025 r. liczba ta wzrośnie do 1 miliona rocznie"¹⁹⁶.

Aby zwiększyć możliwości dostarczania ładunków i przyspieszyć przepływ towarów i pasażerów między Azją a Europą, kluczowym wyzwaniem staje się synchronizacja działań krajów, przez które przebiegają te szlaki lądowe. Dlatego podczas II Międzynarodowej

194 Ibid.

195 Dapkunas, A. Białoruś zamierza wzmocnić swoją rolę w rozwoju transeuropejskiego sprzężenia gospodarczego / A. Dapkunas // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/belarus-namerena-usilit-svoju-rol-v-razvitii-transjevrazijskoj-ekonomicheskoy-soprjazhennosti-6823/>

196 Ministerstwo Transportu: Białoruś wspiera Chiny w tworzeniu cyfrowego Jedwabnego Szlaku [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/mintrans-belarus-podderzhivaet-kitaj-v-sozdanii-tsifrovogo-shelkovogo-puti-345882-2019/>

Konferencji Parlamentarnej Grupy Wsparcia Jedwabnego Szlaku Zgromadzenia Parlamentarnego Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie "Jeden pas i jeden szlak: pogłębianie współpracy na rzecz zrównoważonego rozwoju i dobrobytu", która odbyła się w Mińsku, zwrócono uwagę na konieczność przyjęcia wspólnych standardów dokumentów elektronicznych i metodologii wymiany informacji dla państw członkowskich Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ.

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś - Szanghajska Organizacja Współpracy: współdziałanie z naciskiem na projekty gospodarcze

Na początku listopada 2019 roku w Taszkencie odbyło się posiedzenie Rady Szefów Rządów Szanghajskiej Organizacji Współpracy (SCO), w której Republika Białorusi ma status obserwatora, ale tradycyjnie bierze aktywny udział w dyskusjach nad aktualnymi problemami tej struktury międzynarodowej. Dla przypomnienia, SCO zostało założone w 2001 roku. Dziś liczy już osiem państw członkowskich: Indie, Kazachstan, Chiny, Kirgistan, Pakistan, Rosja, Tadżykistan i Uzbekistan. Pozostałe cztery państwa mają status obserwatora: Afganistan, Iran, Mongolia i Białoruś otrzymały go w 2015 roku. Ponadto sześć kolejnych państw jest partnerami w dialogu - Armenia, Azerbejdżan, Kambodża, Nepal, Turcja i Sri Lanka. Skład SCO wyraźnie pokazuje, że ta transkontynentalna organizacja obecnie "zrzesza prawie 40% ludności świata i generuje około 22,5% światowego PKB"¹⁹⁷.

Innymi słowy, SCO to duża przestrzeń geopolityczna, gospodarcza i humanitarna, w ramach której strona białoruska jest zainteresowana rozwojem współdziałania w wielu dziedzinach. Dlatego też na spotkaniu w Taszkencie Białoruś zaproponowała "szereg inicjatyw w celu dalszego zintensyfikowania pracy Szanghajskiej Organizacji Współpracy".¹⁹⁸ Białoruś uważa rozwój więzi handlowych i gospodarczych za swój najwyższy priorytet. Faktem jest, że w ciągu 18 lat działalności SCO przyjęto około półtora tysiąca dokumentów. Jednak tylko 7 procent ogólnej liczby dokumentów dotyczy handlu i współpracy gospodarczej. Niemniej

197 SCO jest zainteresowana rozwojem współpracy handlowej i gospodarczej z Białorusią [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/shos-zainteresovana-v-razviti-torgovo-ekonomicheskogo-sotrudnichestva-s-belarusiju-367873-2019/>.

198 Białoruś jest zainteresowana omówieniem praktycznych kwestii gospodarczych na platformie SCO - Dapkjunas [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-zainteresovana-v-obszhdenii-na-ploschadke-shos-prakticheskikh-ekonomicheskikh-voprosov-dapkjunas-367903-2019/>

jednak, z uwagi na szybko rosnące zainteresowanie tym wektorem, Białoruś buduje swoją politykę uczestnictwa w tej międzynarodowej organizacji.

Jeśli chodzi o konkretne inicjatywy, to po pierwsze, w Taszkencie padła propozycja oficjalnego Mińska, aby pod egidą organizacji opracować i wdrożyć "środki promujące wzajemnie korzystny handel żywnością i produktami rolnymi, w tym harmonizację zasad i wymogów dotyczących importu i eksportu produktów spożywczych"¹⁹⁹. Pilność tej sugestii wynika z faktu, że zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego w obliczu zmian klimatycznych jest jednym z najważniejszych zadań współczesnego świata. Państwa członkowskie SCO nie są pod tym względem wyjątkiem, gdyż na ich terytorium mieszkają prawie trzy miliardy ludzi. Białoruś, ze swoim znacznym potencjałem przemysłowym i rolniczym, rozwojem zaawansowanych technologii i zainteresowaniem rozwiązywaniem praktycznych problemów gospodarczych, mogłaby wnieść istotny wkład w rozwiązanie tego problemu w ramach SCO.

Po drugie, transport transnarodowy staje się coraz ważniejszy dla przestrzeni tej międzynarodowej organizacji. Temat ten jest niezwykle istotny również dla Białorusi, gdyż to właśnie jej potencjał tranzytowy "pozwala krajom członkowskim SCO na bezpośrednie dotarcie do Europy"²⁰⁰²⁰¹. Na spotkaniu w Taszkencie strona białoruska zwróciła uwagę na istniejące i pojawiające się możliwości realizacji nowych projektów z zakresu transportu międzynarodowego i logistyki, ponieważ rozszerzenie współpracy w tej dziedzinie pozwoli w pełni wykorzystać możliwości

199_Białoruś proponuje pod egidą SCO opracowanie mechanizmów wzajemnie korzystnego handlu produktami rolnymi [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mehanizmy-dlja-vzaimovygodnoj-torgovli-selhozproduksiej-belarus-predlagaet-razrabotat-pod-egidaj-shos-367906-2019/>

200 Szanghajska Organizacja Współpracy jest zainteresowana rozwojem współpracy handlowej i gospodarczej z Białorusią [Electronic resource]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9097>

201 O przystąpieniu Republiki Białoruś do Umowy między rządami państw członkowskich SCO o stworzeniu korzystnych warunków dla międzynarodowego transportu drogowego [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: http://bimap.org/information/news/2018_11_01_95712/

handlu światowego i stworzyć nowe obiekty infrastruktury społeczno-gospodarczej.

Po trzecie, Taszcent poparł inicjatywę strony białoruskiej stworzenia wspólnego ekosystemu informatycznego SCO, który łączyłby wszystko, co związane z gospodarką cyfrową, sztuczną inteligencją i Internetem Rzeczy. Międzynarodowa organizacja wychodzi z założenia, że "Białoruś ma już konkretne wyniki w sektorze IT i sukcesy eksportowe, dlatego kraj może inicjować wspólne działania tematyczne, konferencje, okrągłe stoły²⁰²". Przypomnijmy, że z taką inicjatywą na szczycie SCO, który odbył się w czerwcu 2018 roku w chińskim mieście Qingdao, wystąpił szef państwa białoruskiego, proponując połączenie w "informatycznym ekosystemie SCO" "możliwości mediów elektronicznych, sieci społecznych, e-handlu i wielu innych". Wzmocni to współpracę i poprawi konkurencyjność gospodarek krajowych w zglobalizowanym świecie²⁰³. Kolejnym krokiem w tym kierunku będzie opracowanie przez Białoruś konkretnej koncepcji, która może stać się podstawowym dokumentem dla współdziałania państw Szanghajskiej Organizacji Współpracy w sferze IT.

202_Sekretarz Generalny SCO wspiera białoruską inicjatywę stworzenia wspólnego ekosystemu IT [Zasób elektroniczny]. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/gensek-shos-podderzhivaet-realizatsiju-initsiativy-belarusi-po-sozdaniyu-obschej-it-ekosistemy-367870-2019/>

203_Posiedzenie Rady Szefów Państw Szanghajskiej Organizacji Współpracy [Zasób elektroniczny]. - - - 2018. - - - URL: http://president.gov.by/ru/search_ru/getExtendedResults/?query=&search_type=type_all_words&group=0&from_day=10&from_month=6&from_year=2018&to_day=10&to_month=6&to_year=2018&search_type_sort=desc&search_ok.x=31&search_ok.y=5&search_mode=&search_node=de=news&search_node_id=374&search_title_name=events

Białoruś - Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej: współdziałanie w celu wzmocnienia współpracy

Jedną z głównych dziedzin białoruskiej dyplomacji ekonomicznej, do której przyczyniły się procesy globalizacyjne i rosnąca współzależność gospodarek światowych, jest "udział Republiki Białoruś w pracach uniwersalnych i specjalistycznych, globalnych i regionalnych organizacji międzynarodowych"²⁰⁴. Jednym z udanych przykładów takiego planu jest zaangażowanie strony białoruskiej w prace Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (MAEA).

Dlatego też misja MAEA, która przeprowadziła kompleksową ocenę rozwoju krajowej infrastruktury energetyki jądrowej (INIR 3) na Białorusi w dniach 24 lutego - 4 marca 2020 roku, niedawno odwiedziła ten kraj. Misja nie tylko zapoznała się z przygotowanym przez stronę białoruską raportem o rozwoju wszystkich dziedzin infrastruktury jądrowej, lecz także przeanalizowała infrastrukturę we "wszystkich 19 dziedzinach jej rozwoju, określonych w "Kamieniach milowych" Agencji dla państw nowoprzyjętych w dziedzinie energetyki jądrowej"²⁰⁵. Obejmowały one takie dziedziny, jak szkolenie w zakresie energii jądrowej, zarządzanie awariami oraz gotowość i reagowanie w sytuacjach awaryjnych, public relations, gospodarka odpadami radioaktywnymi i zużytym paliwem jądrowym, bezpieczeństwo promieniowania, ramy prawne oraz polityka państwa w dziedzinie bezpieczeństwa jądrowego.

W rezultacie eksperci misji zidentyfikowali pięć dobrych praktyk w doświadczeniu białoruskim, które mogą być wdrożone w innych krajach i dotyczą takich obszarów jak: 1) koordynacja programów i projektów; 2)

204 Zalessky, B. Stosunki międzynarodowe i media. Osobliwości wielowektorowej współpracy międzynarodowej w okresie wyzwań globalnych / B. Zalessky. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2016. - - C. 345.

205 W wyniku misji INIR 3 na Białorusi MAEA zidentyfikowała pięć praktyk przydatnych dla innych krajów [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: https://atom.belsta.by/ru/belaes_ru/view/magate-vydelilo-po-itogam-missii-inir-3-v-belarusi-pjat-poleznyx-dlja-drugix-stran-praktik-10563

wykorzystanie niezależnych grup eksperckich; 3) współpraca z organami regulacyjnymi innych krajów; 4) współdziałanie z międzynarodowymi interesariuszami; 5) gotowość na wypadek awarii. Ponadto, misja MAEA wydała siedem rekomendacji dotyczących poprawy rozwoju krajowej infrastruktury energetyki jądrowej w wielu obszarach, w tym w zakresie utrzymania białoruskiej elektrowni jądrowej w Astrawiec, której pierwszy blok energetyczny ma zostać uruchomiony w 2020 r., a drugi w 2021 r.

Podkreślamy, że nie była to pierwsza misja MAEA na Białoruś, choć wizyty takich misji nie są obowiązkowe, gdyż każdy kraj zaprasza ekspertów agencji z własnej inicjatywy. Białoruś otrzymała już szereg misji i ocen ekspertów MAEA w dziedzinie bezpieczeństwa jądrowego, w tym misji i ocen dotyczących "zintegrowanego przeglądu infrastruktury jądrowej" (INIR, 2012), przeglądu infrastruktury regulacyjnej (IRRS, 2016), oceny obiektu z uwzględnieniem zdarzeń zewnętrznych (SEED, 2017), oceny gotowości na wypadek awarii (EPREV, 2018) oraz ewidencji i kontroli materiałów jądrowych (ISSAS, 2019)²⁰⁶.

Wszystkie te fakty jeszcze raz podkreślają dążenie strony białoruskiej do stworzenia w kraju bezpiecznego, opłacalnego i przyjaznego dla środowiska przemysłu jądrowego. W tym celu, jak widać, Białoruś aktywnie korzysta z całej gamy narzędzi i usług agencji, uznając za zasadę "ściśle przestrzeganie wszystkich zobowiązań międzynarodowych w sferze jądrowej oraz przestrzeganie wszystkich norm i zaleceń MAEA".²⁰⁷ W związku z tym bardzo ważne jest, aby wynik przeglądu przeprowadzonego przez MAEA opierał się na międzynarodowych najlepszych praktykach dotyczących tego, "jak i co można poprawić przed uruchomieniem elektrowni jądrowej, aby zapewnić jej wieloletnią, bezpieczną i niezawodną eksploatację"²⁰⁸. W tym

206 Współpraca między Republiką Białorusi a Międzynarodową Agencją Energii Atomowej [Zasób elektroniczny]. -- 2020. - URL: http://austria.mfa.gov.by/ru/int_org/iaea/

207 Sergiusz Rumas: Białoruś jest zdeterminowana stworzyć bezpieczny, wydajny i przyjazny dla środowiska przemysł jądrowy [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9307>

208 Białoruś jest gotowa do eksploatacji EJ - MAEA [źródło elektroniczne]. -- 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/belarus-gotova-k-ekspluatatsii-aes-magate-10552/

kontekście ²⁰⁹INIR 3, że pierwszy blok białoruskiej elektrowni jądrowej jest praktycznie gotowy do uruchomienia oraz że agencja "nie ma żadnych roszczeń technicznych do białoruskiej elektrowni jądrowej".

Należy przypomnieć, że MAEA, utworzona w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych w 1957 r., od lutego 2019 r. zrzesza ponad 170 państw, pomagając im w rozwoju energii jądrowej i technologii jądrowych, zapewniając bezpieczeństwo jądrowe i radiacyjne oraz pomagając w prowadzeniu badań w zakresie energii jądrowej i technologii jądrowych. Białoruś aktywnie uczestniczy w praktycznej realizacji umów międzynarodowych zawartych pod auspicjami tej organizacji międzynarodowej, do których należą: Umowa w sprawie stosowania środków bezpieczeństwa między Republiką Białorusi a MAEA; konwencje - o wczesnym powiadamianiu o awarii jądrowej, o pomocy w razie awarii jądrowej lub zagrożenia radiacyjnego, o ochronie fizycznej materiałów jądrowych, o odpowiedzialności cywilnej za szkody jądrowe, o bezpieczeństwie jądrowym; wspólna konwencja w sprawie bezpieczeństwa gospodarowania wypalonym paliwem jądrowym i bezpieczeństwa gospodarowania odpadami radioaktywnymi.

Od 2013 roku, kiedy to republika rozpoczęła budowę swojej pierwszej elektrowni jądrowej, współpraca z agencją stała się naprawdę zakrojona na szeroką skalę i kompleksowa. Co więcej, po uruchomieniu pierwszego bloku energetycznego Białoruś liczy tylko na zacieśnienie współpracy z MAEA w zakresie eksploatacji elektrowni atomowej. I już zaprosili do kraju kolejną misję agencji - dotyczącą bezpieczeństwa jądrowego (IPPAS). Na początku marca 2020 roku okazało się, że "ta misja na Białoruś będzie włączona do planu pracy MAEA na 2021²¹⁰ rok".

209_MAEA nie ma technicznych roszczeń do BelNPP - zastępca dyrektora agencji [Electronic resource]. - – 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/u-magate-net-texnicheskix-pretenzij-k-belaes-zamgendirektora-agentstva-10558/

210_Belarus Invited IAEA Nuclear Security Mission [Electronic Resource]. - – 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/belarus-priglasila-missiju-magate-po-voprosam-fizicheskoj-jadrowej-bezopasnosti-10560

Białoruś-Bank Światowy: Przeciwdziałanie epidemii

W kwietniu 2020 roku białoruski rząd podjął uchwałę o zatwierdzeniu projektu umowy kredytowej między Białorusią a Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju, na mocy której strona białoruska pozyska od tej instytucji finansowej, członka Grupy Banku Światowego, pożyczkę "w wysokości 90 mln euro na 11 lat w celu sfinansowania działań reagowania kryzysowego"²¹¹ w latach 2020-2021. Te środki to tylko część pomocy, jaką Białoruś spodziewa się otrzymać od zewnętrznych wierzycieli w walce z koronawirusem. W sumie mówimy o dwóch i pół miliarda dolarów. W celu realizacji tych zamierzeń strona białoruska zintensyfikowała współpracę z szeregiem organizacji międzynarodowych, w tym z Bankiem Światowym, Międzynarodowym Funduszem Walutowym (MFW) i Europejskim Bankiem Inwestycyjnym. W tym momencie negocjacje z MFW opiewają na kwotę około 900 mln dolarów. "Bank Światowy negocjuje ok. 300 mln dolarów, a Europejski Bank Inwestycyjny ok. 300 mln dolarów"²¹².

Godne uwagi jest to, że Bank Światowy znalazł się na tej liście, wierząc, że powrót do światowego wzrostu gospodarczego wymaga szybkiej i elastycznej reakcji na sytuację kryzysową, i że pomógł już setkom krajów, reprezentującym ponad dwie trzecie ludności świata, uporać się z pandemią koronawirusa. W ciągu najbliższych 15 miesięcy bank przekaże "160 miliardów dolarów w formie dotacji, pożyczek i inwestycji dla krajów rozwijających się w celu zwalczania skutków

211 Białoruś pozyska 90 mln euro z IBRD na odpowiedź na sytuację epidemiologiczną [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-privlechet-90-mln-evro-ot-mbr-dlja-reagirovanija-na-epidsituatsiju-388653-2020/>.

212 Białoruś liczy na 2-2,5 mld dolarów od zewnętrznych wierzycieli w celu przezwyciężenia skutków COVID-19 [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-na-2-25-mlrd-ot-vneshnih-kreditorov-na-preodolenie-posledstvij-covid-19-388808-2020/>

pandemii"²¹³. W maju 2020 r. Bank Światowy zatwierdził pakiet wsparcia finansowego w wysokości 90 mln EUR dla Białorusi w celu zaspokojenia pilnych potrzeb jej systemu opieki zdrowotnej w zakresie sprzętu medycznego, urządzeń medycznych i szkolenia personelu w zakresie zarządzania ciężkimi przypadkami zakażeń wirusem COVID-19. Przyznane środki zostaną również wykorzystane na "działania podnoszące świadomość obywateli w zakresie dystansu społecznego i środków higieny". Ponadto laboratoria zdrowia publicznego i służby nadzoru epidemiologicznego otrzymają pomoc w celu wczesnego wykrywania potwierdzonych i zarejestrowanych przypadków COVID-19"²¹⁴. Zostanie również zakupiony sprzęt i produkty do wykrywania COVID-19, w tym zestawy testów, środki ochrony osobistej, odczynniki laboratoryjne. Wszystkie te środki w znaczący sposób uzupełnią długoterminową pomoc Banku Światowego dla białoruskiego systemu opieki zdrowotnej, w tym realizowany obecnie projekt "Modernizacja systemu opieki zdrowotnej na Białorusi" oraz projekt mający na celu optymalizację sieci szpitali i opieki długoterminowej. Przypomnijmy, że w obecnym portfelu inwestycyjnym Banku Światowego na Białorusi znajduje się dziewięć projektów o wartości prawie 950 mln dolarów. Wydaje się, że w najbliższej przyszłości liczby te ulegną zmianie w kierunku wzrostu.

Po pierwsze, w maju 2020 roku Rada Dyrektorów Wykonawczych Banku Światowego zatwierdziła pożyczkę w wysokości stu milionów euro na wsparcie szkolnictwa wyższego na Białorusi w formie projektu mającego na celu modernizację i wyposażenie 18 instytucji szkolnictwa wyższego w nowoczesny sprzęt dydaktyczny i laboratoryjny, a także remonty kapitalne i rekonstrukcję niektórych budynków. Ponadto, projekt

213 Sześćdziesiąt milionów ludzi może zostać zepchniętych do skrajnego ubóstwa przez pandemię - Bank Światowy [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/world/view/v-krajnej-nischete-iz-za-pandemii-mogut-okazatsja-60-mln-chelovek-vsemirnyj-bank-391536-2020/>

214 Bank Światowy zatwierdził przyznanie Białorusi 90 mln euro na walkę z COVID-19 [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vsemirnyj-bank-utverdil-vydelenie-belarusi-90-mln-evro-dlja-borby-s-covid-19-391910-2020/>

umożliwi białoruskim instytucjom edukacyjnym - uniwersytetom i szkołom wyższym - bardziej aktywny udział w międzynarodowych programach i inicjatywach. W celu spełnienia wymogów Procesu Bolońskiego, ogólnoeuropejskiej inicjatywy mającej na celu reformę szkolnictwa wyższego, na Białorusi zostanie utworzona Narodowa Agencja Zapewnienia Jakości w Edukacji. W efekcie "w trakcie realizacji projektu w latach 2020-2025 około 300 tys. uczniów i nauczycieli będzie miało zapewnione lepsze jakościowo warunki nauki każdego roku <...>. Jest to kapitał intelektualny, który może zapewnić przekształcenie gospodarki kraju opartej na zasobach w gospodarkę opartą na wiedzy. Po drugie, zdaniem szefa biura Banku Światowego na Białorusi, A. Kremer, ta międzynarodowa organizacja obecnie rozważa możliwość wsparcia finansowego dla białoruskich małych i średnich przedsiębiorstw w celu "wsparcia wysiłków kraju w zakresie finansowania małych, mikro i średnich przedsiębiorstw, wspierania gospodarstw domowych poprzez programy socjalne"²¹⁵²¹⁶.

Wszystkie te fakty wskazują na to, że rozpoczęte w 1992 roku współdziałanie Republiki Białoruś i Banku Światowego nabiera dzisiaj nowych istotnych i efektywnych form współpracy. Być może wynika to z faktu, że stosunek strony białoruskiej do tej organizacji międzynarodowej opiera się na dość prostym, ale bardzo ważnym stwierdzeniu: "Bank Światowy jest najmniej upolitycznioną instytucją finansowo-gospodarczą"²¹⁷.

215_Bank Światowy przeznacza 100 mln euro na modernizację systemu szkolnictwa wyższego na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/vsemirnyj-bank-vydeljaet-100-mln-evro-dlja-modernizatsii-sistemy-vysshego-obrazovanija-v-belarusi-391733-2020/>

216_Bank Światowy rozważa możliwość wsparcia finansowego dla małych i średnich przedsiębiorstw na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vsemirnyj-bank-rassmatrivaet-vozmozhnost-finpodderzhki-malogo-i-srednego-biznesa-v-belarusi-392356-2020/>

217_Zalessky, B. Stosunki międzynarodowe i media. Osobliwości wielowektorowej współpracy międzynarodowej w okresie wyzwań globalnych / B. Zalessky. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2016. - - C. 359.

Białoruś - Organizacja Rozwoju Przemysłowego ONZ: nowy program wzmocni współpracę

W grudniu 2020 r. rząd Republiki Białorusi i Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego (UNIDO) podpisały pięcioletni ramowy program współpracy, mający na celu rozszerzenie współpracy między stronami, z uwzględnieniem priorytetów rozwoju społeczno-gospodarczego państwa białoruskiego. Białoruś jest członkiem tej międzynarodowej organizacji od 1985 roku. Od tego czasu strona białoruska, popierając wiodącą rolę UNIDO w promowaniu integracyjnego i zrównoważonego rozwoju przemysłowego państw świata, konsekwentnie "wykorzystuje potencjał eksportowy i możliwości organizacji do poprawy konkurencyjności i ekologiczności swojego przemysłu, do wprowadzania nowoczesnych technologii i standardów"²¹⁸. Dla nas ważne jest również to, że "UNIDO było jedną z pierwszych organizacji międzynarodowych, która udzieliła Białorusi pomocy technicznej w celu zminimalizowania skutków katastrofy czarnobylskiej"²¹⁹.

Przypomnijmy, że UNIDO zostało założone w 1966 roku w celu promowania i przyspieszania rozwoju przemysłowego w krajach rozwijających się i krajach w okresie transformacji gospodarczej, a także w celu promowania międzynarodowej współpracy przemysłowej. Jej priorytety obejmują cztery obszary: osiągnięcie dobrobytu społecznego, rozwój konkurencyjności gospodarczej, ochrona środowiska oraz wzmocnienie wiedzy i instytucji. Obecnie organizacja ta, licząca 170 państw członkowskich, "jest wiodącym dostawcą przemysłowej efektywności energetycznej i promocji energii odnawialnej oraz wspiera

218_Program współpracy między Białorusią a UNIDO podpisany w Wiedniu [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/programma-sotrudnichestva-belarusi-s-junido-podpisana-v-vene-419594-2020/>

219_Eksperti UNIDO zaprezentowali w Mińsku metodologię rozwoju innowacyjności regionów [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/ekperty-junido-predstavili-v-minske-metodologiju-regionalnogo-innovatsionnogo-razvitija-342956-2019/>

kraje rozwijające się we wdrażaniu wielostronnych porozumień dotyczących ochrony środowiska przy jednoczesnym dążeniu do realizacji ich celów gospodarczych i środowiskowych"²²⁰.

Poprzedni ramowy program współpracy pomiędzy Białorusią a UNIDO został podpisany w 2013 roku. Określono w nim obszary wspólnej pracy, przy czym do głównych obszarów współpracy zaliczono "zasobooszczędną i czystsza produkcję, efektywność energetyczną, innowacje, promocję inwestycji i transfer technologii, rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, wzmocnienie sektorów rolno-spożywczego i motoryzacyjnego"²²¹. A trzeba powiedzieć, że w ostatnich latach Białoruś zrealizowała szereg wspólnych projektów z UNIDO, zarówno w zakresie modernizacji przedsiębiorstw produkujących komponenty dla sektora motoryzacyjnego, jak i wsparcia przedsiębiorstw przemysłu spożywczego i przetwórstwa płodów rolnych.

W szczególności, sam efekt ekonomiczny projektu międzynarodowej pomocy technicznej "Rozwój instytucjonalny i wsparcie polityki modernizacji przedsiębiorstw produkujących komponenty dla sektora motoryzacyjnego w Republice Białorusi" przekroczył 18 mln rubli białoruskich. Projekt ten był realizowany przez UNIDO na Białorusi w latach 2015-2019 w celu poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw sektora motoryzacyjnego poprzez optymalizację procesów produkcyjnych. W rezultacie: udzielono pomocy 44 podmiotom gospodarczym, w tym przedsiębiorstwom BELAZ Holding, Amkodor, Awtokomponenty, MTZ; opracowano i zaadaptowano do warunków białoruskich unikalną metodologię UNIDO opartą na zasobooszczędnej produkcji; przeprowadzono ponad 25 szkoleń dla menedżerów i specjalistów przedsiębiorstw przemysłowych Białorusi; przeszkolono ponad 500

220 O UNIDO [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: www.unido.ru/overview/unido/

221 Białoruś jest zainteresowana rozwojem współpracy z UNIDO - Myasnikovich [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-zainteresovana-v-razviti-i-sotrudnichestva-s-junido-mjasnikovich-291046-2018/>

specjalistów w zakresie narzędzi optymalizacji produkcji. Głównym rezultatem projektu jest stworzenie Centrum Modernizacji Produkcji w naszym kraju - "struktury, która stanie się centrum koncepcji optymalizacji produkcji i przejścia do Przemysłu 4.0 na Białorusi²²²".

Dobrym przykładem w tym kontekście jest wdrożenie przez Białoruskie Narodowe Centrum Efektywnego Wykorzystania Zasobów i Czystszej Produkcji wspólnie z UNIDO projektu pomocy technicznej "Gospodarka o obiegu zamkniętym i nowe możliwości wzrostu". Białoruś planuje również "utworzenie centrów kompetencji technicznych i fabryk demonstracyjnych" we współpracy z UNIDO²²³. Faktem jest, że w naszym kraju tworzymy obecnie centra kompetencyjne, w których przedstawiciele małych i średnich firm mogliby testować wdrażanie technologii służących cyfrowej transformacji procesów biznesowych. Projekt ten jest realizowany wspólnie z UNIDO. "Dwa lub trzy technoparki w regionach są uważane za pilotażowe"²²⁴. Oprócz tego w 2020 roku Białoruś została członkiem nowego projektu współpracy technicznej z UNIDO, ukierunkowanego na realizację potencjału czwartej rewolucji przemysłowej i inteligentnej produkcji za łączną kwotę miliona dolarów, którego realizacja w 2021 roku będzie pierwszym praktycznym krokiem nowego ramowego programu współpracy, który został podpisany w grudniu 2020 roku w stolicy Austrii.

222 Lisatowicz, T. Efekt projektu UNIDO wspierającego przedsiębiorstwa przemysłu samochodowego na Białorusi przekroczył 18 mln Br / T. Lisatowicz // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/effekt-ot-realizatsii-proekta-junido-podderzke-predpriyatij-avtoproma-belarusi-prevysil-br18-mln-347529-2019/>

223 Projekty cyfrowej transformacji planowane są do realizacji w sferze farmacji, oprzyrządowania, petrochemii [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proekty-tsifrovoj-transformatsii-planirujut-realizovat-v-sferah-farmatsii-priborostroenija-neftehimii-362638-2019/>

224 Planowane jest otwarcie na Białorusi centrów kompetencyjnych automatyzacji procesów na bazie parków technologicznych [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/tsentry-kompetensij-dlja-avtomatizatsii-protsesov-planiruetsja-otkryt-v-belarusi-na-baze-tehnoparkov-362309-2019/>

Białoruś - Światowa Organizacja Handlu: Celem kampanii jest informowanie ludności i podmiotów gospodarczych

W kwietniu 2021 roku w naszym kraju rozpoczęła się kampania informacyjna "Tygodnie Światowej Organizacji Handlu (WTO) w Republice Białorusi" - wydarzenie w ramach projektu UNDP "Wspieranie Rządu Republiki Białorusi w Przystąpieniu do WTO poprzez wzmocnienie potencjału eksperckiego i instytucjonalnego" realizowanego przy wsparciu finansowym Federacji Rosyjskiej. W ramach tej kampanii informacyjnej przedstawiciele lokalnego biznesu we wszystkich regionach Białorusi już zapoznają się z dynamiką procesu przystąpienia Białorusi do tej międzynarodowej organizacji i głównymi korzyściami płynącymi z członkostwa. Przedstawiciele ministerstw spraw zagranicznych, gospodarki, krajowi eksperci w dziedzinie handlu zagranicznego podczas regionalnych rozmów przy okrągłym stole skupiają uwagę środowiska biznesowego na kwestiach ochrony celnej i taryfowej białoruskich producentów, mechanizmów dostępu białoruskich towarów do rynków państw trzecich, możliwości wspierania eksportu usług w ramach przystąpienia do WTO. Organizatorzy widzą znaczenie tego wydarzenia w tym, że "władze lokalne przekazują podmiotom gospodarczym, a może nawet ludności, informację o tym, że WTO jest potrzebna Białorusi". Eksportujemy ponad 70% naszego produktu krajowego brutto i pełne członkostwo w organizacji jest w naszym interesie. Ważne jest, aby na rynkach zewnętrznych panowała przewidywalność i abyśmy mogli bronić naszych interesów, gdy są one naruszane, korzystając z tej międzynarodowej platformy"²²⁵.

225_Członkostwo Białorusi w WTO w interesie naszej gospodarki nastawionej na eksport - Gorelik [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/chlenstvo-belarusi-v-vto-v-interesah-nashej-eksportno-orientirovannoj-ekonomiki-gorelik-438183-2021>

Dla przypomnienia, Republika Białorusi prowadzi negocjacje w sprawie przystąpienia do WTO od 1993 r., kiedy to powołano grupę roboczą ds. przystąpienia, w trzech obszarach - "dostosowanie ustawodawstwa do zasad WTO; dostęp do rynku towarów i usług; wsparcie państwa dla rolnictwa" ²²⁶. Po przystąpieniu Rosji do WTO w 2012 roku, nasz kraj faktycznie zaczął stosować się do większości warunków i zasad tej międzynarodowej organizacji. Inne kraje Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EAEU) sformalizowały swoje członkostwo w WTO jeszcze wcześniej: Kirgistan - w 1998 roku; Armenia - w 2003 roku; Kazachstan - w 2015 roku. Dlatego też "zakończenie procedury przystąpienia Republiki Białorusi do WTO jest strategicznie ważnym zadaniem zarówno dla całej białoruskiej gospodarki, jak i dla rozwoju wspólnej polityki handlowej w ramach EAEU"²²⁷.

Obecnie Republika Białorusi negocjuje swoje przystąpienie do WTO z pięcioma podmiotami międzynarodowymi: Unią Europejską jako jednolitym blokiem handlowym i gospodarczym, a także ze Stanami Zjednoczonymi, Ukrainą, Nową Zelandią i Kanadą. Przystąpienie do WTO jest jednym z priorytetowych celów polityki handlu zagranicznego Białorusi już z tego powodu, że członkostwo w tej organizacji "zapewni stabilne i przewidywalne warunki handlu z krajami wspólnoty międzynarodowej, a zagraniczni inwestorzy i producenci będą mogli korzystać z ogólnie przyjętych zasad zagranicznej działalności gospodarczej na Białorusi"²²⁸.

W trakcie kampanii informacyjnej szczególną uwagę poświęca się zagadnieniom, do których społeczeństwo białoruskie ma dość niejednoznaczny stosunek. Jednym z nich jest to, w jakim stopniu wsparcie

226 Przystąpienie Białorusi do WTO [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://mfa.gov.by/export/wto/accession/>

227 Negocjacje w sprawie przystąpienia Białorusi do WTO [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.economy.gov.by/ru/peregovory-ru/>

228 Kampania "Tygodnie Światowej Organizacji Handlu na Białorusi" rusza 21 kwietnia [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kampanija-nedeli-vsemirnoj-torgovoj-organizatsii-v-belarusi-startuet-21-aprelja-438066-2021/>

państwa dla rolnictwa krajowego zostanie ograniczone po przystąpieniu kraju do WTO. Pierwszy regionalny okrągły stół ze środowiskiem biznesowym obwodu witebskiego dał jasną odpowiedź na pytanie: wielkość wsparcia ze strony państwa nie zmniejszy się, ale trzeba będzie przeformatować system jego udzielania. Chodzi o to, że zasady WTO dopuszczają wewnętrzne wsparcie produkcji rolnej, a Unia Europejska jest liderem, jeśli chodzi o wielkość takiego wsparcia. Są trzy "kosze" - czerwony, żółty i zielony. "Czerwony koszyk" zawiera zakazane środki (bezpośrednie subsydia dla eksportu i substytucja importu, szereg innych środków), które będą musiały być porzucone po przystąpieniu do WTO. Żółty koszyk zawiera instrumenty, które zakłócają konkurencję, ale ich stosowanie jest dopuszczalne w ramach WTO w porozumieniu z zainteresowanymi członkami WTO, przede wszystkim z krajami, które są głównymi eksporterami produktów rolnych²²⁹. Doświadczona Rosja i Kazachstan pokazują, że po wejściu do WTO państwowe wsparcie rolnictwa nie zmniejszyło się tam w wartościach absolutnych, ale nastąpiło przeformatowanie kanałów jego udzielania z wykorzystaniem narzędzi z koszyka zielonego, w tym dotacji na projekty infrastrukturalne, naukowe i edukacyjne. Do takiego przeformatowania powinien być przygotowany również białoruski sektor rolny.

Należy również zauważyć, że Republika Białorusi jest obecnie największą gospodarką wśród państw, które znajdują się na zaawansowanym etapie negocjacji - etapie kształtowania ostatecznych zobowiązań wobec WTO. W listopadzie - grudniu 2021 roku odbędzie się 12 Konferencja Ministerialna WTO, na której, jak się wydaje, będą rozpatrywane ważne dla naszego kraju kwestie. Jednak w kwietniu bieżącego roku strona białoruska wyraziła gotowość do udziału "w

229 Po przystąpieniu Białorusi do WTO wielkość państwowego wsparcia dla rolnictwa nie zmniejszy się - MSZ [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/posle-vstuplenija-belarusi-v-vto-objem-gospodderzhki-selskogo-hozjajstva-ne-snizitsja-mid-438239-2021/>

charakterze obserwatora w negocjacjach na temat nowych zasad międzynarodowych w dziedzinie handlu elektronicznego, uproszczenia procedur inwestycyjnych, wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw".²³⁰Ponieważ te obszary są absolutnie zgodne z priorytetami białoruskiego rządu.

FOR AUTHOR USE ONLY

230 Genewa potwierdza gotowość do dalszego udzielania Białorusi niezbędnej pomocy w związku z przystąpieniem do WTO [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-zheneve-podtverzhdena-gotovnost-i-dalee-okazyvat-neobhodimoe-sodejstvie-belarusi-po-vstupleniju-v-vto-438064-2021>

Literatura

1. Przesłanie do narodu białoruskiego i Zgromadzenia Narodowego [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: http://presidentgov.by/ru/news_ru/view/poslanie-belorusskomu-narodu-i-natsionalnomu-sobraniju-24168/.

2. Zalesskii, B.L. Białoruskie dziennikarstwo międzynarodowe: osobliwości, tendencje, perspektywy: podręcznik / B.L. Zalesskii. - Mińsk: Białoruski Uniwersytet Państwowy, 2014. - - 374 c.

3) Białoruś zamierza podwoić przyciąganie bezpośrednich inwestycji zagranicznych do 2025 r. [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-namerena-k-2025-godu-udvoit-privlechenie-prjamyh-inostrannyh-investitsij-338382-2019/>.

4. zagraniczni inwestorzy zainwestowali w białoruską gospodarkę w 2019 roku 10 miliardów dolarów [Electronic resource]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/inostrannye-investors-vlozhili-v-2019-godu-v-ekonomiku-belarusi-10-mlrd-379405-2020/>.

5. W pierwszej połowie roku inwestorzy zagraniczni zainwestowali w białoruską gospodarkę 4,5 mld dolarów [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/inostrannye-investors-vlozhili-v-i-polugodii-v-ekonomiku-belarusi-45-mlrd-402451-2020/>.

6. Zalessky, B.L. Obwód brzeski: cel - przyciąganie inwestycji zagranicznych / B.L. Zalessky // Materiały XV międzynarodowej naukowej konferencji praktycznej, Obecne badania i rozwój - 2019, 15-22 stycznia 2019 r: Sofia: Byal GRAD-BG. - - C. 27-29.

7. Ponad 118 mln dolarów inwestycji zagranicznych napłynęło do FEZ "Mińsk" w okresie styczeń-czerwiec [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bolee-118-mln-zarubezhnyh-investitsij-postupilo-v-sez-minsk-v-janvare-ijune-403464-2020/>.

8. W pierwszym półroczu do strefy ekonomicznej Homel-Raton napłynęło ponad 55 mln dolarów inwestycji zagranicznych [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bolee-55-mln-inostrannyh-investitsij-postupilo-v-sez-gomel-raton-za-polugodie-404136-2020>

9. Homel przekroczył cel przyciągnięcia inwestycji zagranicznych o 1,5 raza w 2019 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomel-v-2019-godu-perevypolnil-zadanie-po-privlecheniju-inostrannyh-investitsij-v-15-raza-379723-2020/>.

10. Mieszkańcy Witebskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w pierwszej połowie roku zwiększyli wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych o prawie jedną trzecią [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-vitebsk-za-i-polugodie-narastili-objem-prjamyh-inostrannyh-investitsij-pochti-na-tret-401152-2020/>.

11. liczba pensjonariuszy HTP przekroczyła 1 tys. osób [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/chislo-rezidentov-pvt-prevysilo-1-tys-431144-2021/>

12. absolutny rekord wszech czasów - eksport HTP w 2020 r. przekroczy 2,7 mld USD [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/absolutnyj-rekord-za-vsju-istoriju-eksport-pvt-v-2020-godu-prevysil-27-mlrd-432318-2021/>

13. Park Przemysłowy Wielki Kamień spodziewa się przyciągnąć około 17 mieszkańców w 2021 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/industrialnyj-park-velikij-kamen-rasschityvaet-v-2021-godu-privlech-okolo-17-rezidentov-423412-2021/>

14. Zalessky, B. W centrum uwagi - Partnerstwo. Współpraca międzynarodowa w warunkach niepewności i zmienności / B. Zalessky. - Wydawnictwo Akademickie LAP LAMBERT, 2021. - - 108 c.

15. Nowy mieszkaniec zarejestrowany w FEZ "Mohylew" [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-zaregistrirovan-v-sez-mogilev-423476-2021/>

16. Nowy mieszkaniec FEZ "Mohylew" będzie produkował wyroby z tworzyw sztucznych do pakowania towarów [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-mogilev-budet-proizvodit-plastikovyje-izdelija-dlja-upakovki-tovarov-432388-2021/>

17. Nowy mieszkaniec Mińskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej zbuduje energooszczędny obiekt dla innych mieszkańców [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-minsk-postroit-ustanovku-dlja-ekonomii-elektroenergii-drugimi-rezidentami-430335-2021/>

18. Białoruś stopniowo przechodzi do praktycznej realizacji koncepcji smart city - Szulgan [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/v-belarusi-poetapno-perehodjat-k-prakticheskoj-realizatsii-kontseptsii-umnogo-goroda-shulgan-432843-2021/>

19. Społeczeństwo cyfrowe powinno być budowane z myślą o osobach z niepełnosprawnością fizyczną - ITU [Dokument elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/tsifrovoe-obschestvo-dolzno-stroitsja-s-uchetom-ljudej-s-fizicheskimi-ogranichenijami-mse-432906-2021/>

20. Karaim: dziś ważne jest opracowanie metodologii i struktury smart city [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/karaim-na-segodnja-vazhna-razrabotka-metodologii-i-struktury-umnogo-goroda-432929-2021/>

21. Państwowy Program "Cyfrowy rozwój Białorusi" na lata 2021-2025. - Mińsk, 2021 r. - - 28 c.

22. Pushniakova, A. Matskevich o przemyśle obwodu witebskiego: nacisk kładzie się na rozwój 5 branż high-tech / A. Pushniakova // [zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/matskevich-o-promyshlennosti-vitebskoj-oblasti-aktsent-sdelan-na-razvitii-5-vysokotekhnologichnyh-431976-2021/>

23. "Vityaz" do końca roku stworzy prototyp ultraszybkiej stacji ładowania samochodów elektrycznych [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/tech/view/vitjaz-do-kontsa-goda-sozdast-opytnyj-obrazets-sverhbystroj-elektrozarjadnoj-stantsii-dlja-413363-2020/>

24. Spółka Belkarolin uruchomi produkcję farmaceutyczną według standardów GMP do 2025 roku [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/kompanija-belkarolin-k-2025-godu-zapustit-farmproizvodstvo-po-standartam-gmp-383600-2020/>

25. Witebski Uniwersytet Państwowy wszedł do klastra medyczno-farmaceutycznego [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/vitebskij-gosuniversitet-voshel-v-sostav-mediko-farmatsevticheskogo-klastera-303786-2018/>

26. Sumanejew J. Dyrektor Belwestu o konkurencji, robotach w przemyśle lekkim i premiach dla niepalących / J. Sumanejew // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/direktor-belvesta-o-konkurentsii-robotah-v-legpromie-i-bonusah-dlja-nekurjaschih-6889/>

27. Innowacyjno-przemysłowy klastrowy kompleks Połock [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://clusterland.by/2019/11/16/innovacionno-promyshlennyj-kompozitnyj-klaster-v-g-poloczki/>

28. Zalessky, B. Z myślą o przyszłości. Osobliwości partnerstwa wielowektorowego w warunkach współczesnych / B. Zalessky. - Wydawnictwo Akademickie LAP LAMBERT, 2021. - - 144 c.

29. Rosja jest jednym z trzech największych rynków eksportowych BUTB [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rossija-voshla-v-trojku-krupnejshih-eksportnyh-rynkov-butb-432830-2021/>

30. Porozumienie o współpracy pomiędzy BUTB i CCI obwodu Briańskiego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-i-tpb-brjanskoj-oblasti-dogovorilis-o-sotrudnicestve-431815-2021/>

31. Przedsiębiorstwa Obwodu Czelabińskiego są zainteresowane sprzedażą wyrobów metalowych w BUTB [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/predprijatija-cheljabinskoj-oblasti-zainteresovany-v-realizatsii-metalloproduksii-na-butb-433059-2021/>

32. BUTB planuje nawiązać bliższą współpracę z obwodem wołgogradzkim [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/butb-planiruet-naladit-bolee-tesnoe-sotrudnichestvo-s-volgogradskoj-oblastiju-434981-2021/>.

33. Przedsiębiorstwa obwodu kurskiego planują pracować na rynku białoruskim za pośrednictwem BUTB [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/predprijatija-kurskoj-oblasti-planirujut-rabotat-na-belorusskom-rynke-cherez-butb-435331-2021/>

34. BUTB i St. Petersburg Mercantile Exchange uzgodniły intensyfikację współdziałania [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-i-sankt-peterburgskaja-tovarnosyrjevaja-birzha-dogovorilis-aktivizirovat-vzaimodejstvie-434334-2021/>

35. Roman Golovchenko: Pakiet propozycji pogłębienia integracji Białorusi i Rosji w warunkach wysokiej gotowości [Electronic Resource]. - - 2021. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9807>

36. Miński Zakład Samochodowy w I kwartale podwoił dostawy do Rosji [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/minskij-motornyj-zavod-v-i-kvartale-v-dva-raza-velichil-postavki-vrossiju-437469-2021/>.

37. "Gomselmash" planuje potroić dostawy maszyn do regionów Rosji w 2021 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-planiruet-utroit-postavki-tehniki-v-rossijskie-regiony-v-2021-godu-436585-2021/>

38. BMZ zwiększa dostawy na eksport [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bmz-velichivaet-eksportnye-postavki-433237-2021/>

39. BELAZ zwiększył produkcję, sprzedaż i wielkość eksportu w pierwszym kwartale [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaz-v-i-kvartale-velichil-objemy-proizvodstva-realizatsii-i-eksporta-produktsii-437188-2021/>

40. BELAZ dostarczy 29 wyrotek dla jednej z największych spółek węglowych w Rosji [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaz-postavit-29-karjernih-samosvalov-dlja-odnoj-iz-krupnejshih-ugolnyh-kompanij-rossii-427978-2021/>

41. BELAZ otworzy Centrum Kompetencyjne na Uniwersytecie Górniczym w Sankt Petersburgu [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaz-otkroet-tsentr-kompetensij-v-sankt-peterburgskom-gornom-universitete-437447-2021/>

42. Roman Gołowczenko: Białoruś i Tatarstan aktywnie rozwijają współpracę [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9816>

43. Minnikhanov R. Ważne jest pogłębienie współpracy producentów towarowych, przede wszystkim w sferze budowy maszyn i wysokich technologii / R. Minnikhanov // Technologie i innowacje we współpracy regionów państwa związkowego jako impuls do rozwoju integracji euroazjatyckiej : projekt inform.-integracja / współautorzy,

ankieterzy: B. Zaleski, M. Valkovsky, A. Greshnikov. - Mińsk: Biznesofset, 2017. - - C. 25-37.

44. Koncern odbył 7. posiedzenie grupy roboczej ds. współpracy Republiki Białorusi i Republiki Tatarstanu Federacji Rosyjskiej [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://www.belneftekhim.by/press/news/eafc42c9330d3164.html>

45. Pivovar, E. Petrochemia, współpraca przemysłowa, projekty transportowe - Semaszko odwiedził Tatarstan / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/neftehimija-promkooperatsija-transportnye-proekty-semashko-posetil-tatarstan-378550-2020/>

46. Białoruś i Tatarstan przyjmują plan współpracy na lata 2021-2023 [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <http://www.embassybel.ru/departments/kazan/news/53efd46968aa.html>

47. Białoruska firma UE "Polimerkonstruktiya" z powodzeniem zrealizowała projekt pilotażowy w dziedzinie ekologii w Republice Tatarstanu [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://www.embassybel.ru/departments/kazan/news/29939dd56309.html>

48. O spotkaniu ambasadora Białorusi z ministrem rolnictwa Kazachstanu [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://kazakhstan.mfa.gov.by/ru/embassy/news/c66dcb28873a0b75.html>

49. Eksport białoruskich produktów rolnych do Kazachstanu w 2020 roku wzrósł o ponad 20% [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduksii-v-kazahstan-v-2020-godu-vyros-bolee-chem-na-20-430100-2021>

50. Kazachstan jest zainteresowany białoruskim doświadczeniem w rozwoju przemysłu mleczarskiego i cukrowniczego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kazahstan-zainteresovan-v-belorusskom-opyte-razvitija-molochnoj-i-saharnoj-otraslej-430102-2021>

51. "Gomselmash" i "AgromashHolding KZ" rozszerzą asortyment sprzętu rolniczego w 2021 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-i-agromashholding-kz-rasshirjat-linejku-agrotehniki-v-2021-godu-424825-2021/>

52. "Gomselmash" dodatkowo wysłał do Kazachstanu 30 zestawów maszynowych KZS-10 MAX [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-dopolnitelno-otgruzil-v-kazahstan-30-mashinokomplektov-kzs-10-max-421382-2020/>

53. Utyupin: rozważana jest możliwość zorganizowania wystawy "Belagro" w Kazachstanie [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/utyupin-rassmatrivaetsja-vozmozhnost-provedenija-vystavki-belagro-v-kazahstane-417045-2020/>

54. BUTB i kazachska Astana Exchange zamierzają rozwijać współpracę w dziedzinie handlu elektronicznego [Zasób elektroniczny]. - -

2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-i-kazahstanskaja-birzha-astana-namereny-razvivat-sotrudnichestvo-v-sfere-elektronnoj-torgovli-425206-2021>

55. Zalessky, B. Wektor postsowieckiej integracji. Widok z Białorusi / B. Zaleski. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2019. - – 268 c.

56. Białoruś i Tadżykistan muszą bardziej aktywnie realizować projekty w rolnictwie - Kroupko [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarusi-i-tadzhikistanu-nuzhno-aktivnee-realizovyvat-proekty-v-selskom-hozjajstve-krupko-435795-2021/>

57. "Bobruiskagromash" rozszerzy produkcję montażową w Tadżykistanie [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bobrujskagromash-rasshirit-sborochnoe-proizvodstvo-v-tadzhikistane-436621-2021/>

58. Białoruś i Tadżykistan omawiają rozwój współpracy handlowej i gospodarczej oraz współpracy przemysłowej [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-tadzhikistan-obsudili-razvitie-torgovo-ekonomicheskogo-sotrudnichestva-i-promkooperatsiju-436006-2021/>

59. Eksport białoruskich produktów rolnych do Tadżykistanu w 2020 roku wzrósł o 1,4 raza [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduksii-v-tadzhikistan-v-2020-godu-vyros-v-14-raza-434869-2021/>

60. "Bellegprom pracuje nad możliwościami dostaw lnu do Tadżykistanu" [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bellegprom-prorabatyvaet-vozmozhnosti-postavok-lna-v-tadzhikistan-435980-2021/>

61. Białoruś, Tadżykistan i Afganistan podpisują na forum biznesowym osiem dokumentów o rozwoju partnerstwa [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-tadzhikistan-i-afganistan-podpisali-na-biznes-forume-8-dokumentov-o-razvitii-partnerstva-435998-2021/>

62. Przewodniczący BelCCI dołączył do zarządu inicjatywy Lizbona-Władywostok [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/predsedatel-belpp-voshel-v-sostav-pravlenija-initsiatyvy-lissabon-vladivostok-414101-2020/>

63. Ilyin E.Yu. Koncepcja "Wielkiej Europy" od Lizbony do Władywostoku: problemy i perspektywy / E.Y. Ilyin // Biuletyn MGIMO-Uniwersytetu. - – 2015. - – №2. - – C. 84–92.

64. Putin zaoferował Europie sojusz gospodarczy od Władywostoku do Lizbony [Zasób elektroniczny]. - – 2010. - URL: <https://lenta.ru/news/2010/11/25/wirtschaft/>

65. Afanasjewa, M. Nowi uczestnicy dołączają do inicjatywy "Lizbona - Władywostok" / M. Afanasjewa // [Zasób elektroniczny]. - –

2020. - URL: <https://russland.ahk.de/ru/mediacentr/novosti/detail/k-iniciativa-lissabon-vladivostok-prisoedinajutsja-novye-uchastniki>

66. Inicjatywa Gospodarcza Lizbona-Władywostok: Propozycje dla logistyki [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - <https://schneider-group.com/ru/news/post-reliz-biznes-iniciativa-lissabon-vladivostok-predlozheniya-dlya-logistiki/>

67. Winokurowa, L. Przyjaciele interesu / L. Winokurowa // Moskowskaja germańskaja gazeta. - - 2020. - 16 marca.

68. Schubel, D. Białoruś i UE nawiązały regularny i szeroki dialog / D. Schubel // [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/belarus-i-es-naladili-reguljarnyj-i-shirokij-dialog-7081/>

69. Zalessky, B.L. Dla rozwoju gospodarczego na poziomie lokalnym / B.L. Zalessky //MaterialyXVMezinarodnivedecko-praktickakonferencje"Dnyvedy-2019"Tom7:Praha.Wydawnictwo"EdukacjaiNauka" - - C. 28-30.

70. W obwodzie witebskim dyskutowano o perspektywach współpracy regionu z Unią Europejską [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://vitebsk-region.gov.by/ru/news-ru/view/v-vitebske-obsudili-perspektivy-sotrudnichestva-regiona-s-evrosojuzom-18865-2019/>

71. Umowa o finansowaniu współpracy transgranicznej (CCFA) [źródło elektroniczne]. - - 2017. - URL: http://pravo.by/upload/docs/op/I01600084_1509656400.pdf

72. Europejski Instrument Sąsiedztwa. Program Współpracy Transgranicznej Łotwa-Litwa-Białoruś 2014-2020 [Zasób elektroniczny]. - - 2014. - URL: http://www.eni-cbc.eu/llb/data/public/uploads/2016/03/llb_programme_2014_2020_ru_20160325.pdf

73. Burmistrzowie dla wzrostu gospodarczego (Inicjatywa UE dla krajów Partnerstwa Wschodniego) [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: <https://euprojects.by/ru/projects/Green-Economy-Environment-and-Sustainable-development/mayors-for-economic-growth-eu-initiative-for-eastern-partnership-region/>

74. Porozumienie Burmistrzów w sprawie Klimatu i Energii [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <http://climate.ecopartnerstvo.by/ru/covenant>

75. Gratulacje dla prezydenta Republiki Czeskiej Milosa Zemana [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/pozdravlenie-prezidentu-cheshskoj-respubliki-miloshu-zemanu-22273/

76. Białoruś i Republika Czeska widzą poważny potencjał dla zwiększenia obrotów handlowych [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-chehija-vidjat-serjeznyj-potentsial-dlja-uelichenija-tovarooborota-367388-2019/>

77. Obwód Miński i Republika Czeska planują zwiększyć dostawy towarów i stworzyć wspólne przedsiębiorstwo [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/minskaja-oblast-i-chehija-planirujut-narastit-postavki-tovarov-i-sozdat-sp-367359-2019/>

78. Obwód Miński i czeski obwód Wysocina podpisały mapę drogową rozwoju współpracy [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/minskaja-oblast-i-cheshskij-kraj-vysochina-podpisali-dorozhnuju-kartu-razvitija-sotrudnichestva-347606-2019/>

79. Bogaczewa, O. Witebski oddział BelCCI i Czeska Izba Przemysłowo-Handlowa będą współpracować / O. Bogaczewa // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/vitebskoe-otdelenie-beltp-i-cheshskaja-torgovo-promyshlennaja-palata-budut-sotrudniczat-367554-2019/>

80. Bogaczewa, O. Przedsiębiorstwo z czeskim kapitałem będzie produkować butle gazowe w Orszy / O. Bogaczewa // [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/predpriятие-s-cheshskim-kapitalom-budet-vypuskat-gazovye-ballony-v-orshe-367588-2019/>

81. Gryszkiewicz, A. Makiej zwrócił uwagę na wielką rolę ruchu bliźniaczego w umacnianiu współpracy między Białorusią a Polską / A. Gryszkiewicz // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/politics/view/makej-otmetil-bolshuju-rol-pobratimskogo-dvizhenija-v-ukreplenii-sotrudnichestva-belarusi-i-polshi-371088-2019/>

82. Batur, B. Partnerstwo miast - najskuteczniejsze narzędzie współpracy / B. Batur // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.mlyn.by/2019/11/boris-batura-pobratimstvo-gorodov-naibolee-effektivnyj-instrument-sotrudnichestva/>

83. Griszkievich, A. Bliźniacze miasta Białorusi i Polski wzmacniają współpracę w sferze gospodarczej i inwestycyjnej / A. Griszkievich // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/goroda-pobratimy-belarusi-i-polshi-ukrepiat-sotrudnichestvo-v-ekonomicheskoi-i-investitsionnoj-sferah-371106-2019/>

84. Griszkievich, A. Wołkowysk i polskie miasto Łobez podpisały umowę o stosunkach partnerskich / A. Griszkievich // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/volkovysk-i-polskij-gorod-lobez-podpisali-soglashenie-o-pobratimskih-svjazjah-371170-2019/>

85. Polska może wziąć udział w odbudowie Starego Zamku w Grodnie [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/polsha-mozhet-prinjat-uchastie-v-rekonstruktsii-starogo-zamka-v-grodno-367496-2019/>

86. Polskie firmy na Białorusi są zainteresowane obróbką drewna, logistyką i produkcją żywności [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/polskomu-biznesu-v-belarusi-interesny-derevoobrabotka-logistika-i-proizvodstvo-produktov-pitanija-369771-2019/>

87. Griszkievicz, A. Ważne dla Białorusi i Polski jest rozszerzenie współpracy na poziomie międzyregionalnym - Batura / A. Griszkievicz // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/dlja-belarusi-i-polshi-vazhno-rasshirenie-kooperatsii-na-mezhregionalnom-urovne-batura-371114-2019/>

88. Wyniki wizyty roboczej we Włoszech [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.024.by/2019/02/itogi-rabochego-vizita-v-italiyu/>

89. Z udziałem wiceministra spraw zagranicznych Białorusi E. Szestakow na posiedzeniu Międzyrządowej Białorusko-Włoskiej Komisji ds. Współpracy Gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/b053842964a85150.html

90. Białoruś i Włochy przeprowadzą konkurs na wspólne projekty naukowo-techniczne [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belarus-i-italija-provedut-konkurs-sovmestnyh-nauchno-tehnicheskikh-proektov-368825-2019/>

91. Białoruś i Włochy podpisały umowę międzyrządową o współpracy w dziedzinie nauki i technologii [Zasób elektroniczny]. - - 2011. - URL: <http://belisa.org.by/ru/news/stnews/international/aa92ba2301d108c5.html>

92. Włochy [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://www.filozofia.by/belarus-eu/a_102_r.html

93. Białoruś i Włochy intensyfikują współpracę w ramach programu Unii Europejskiej "Horyzont 2020" [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://www.gknt.gov.by/news/2019/belarus_i_italiya_aktiviziruyut_sotrudnichestvo_v_ramkakh_programmy_evrosoyuzha_gorizont_2020/

94. Białoruś i Włochy zamierzają znacznie zwiększyć wzajemne obroty handlowe [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-italija-namereny-znachitelno-uvlechit-vzaimnyj-tovarooborot-364968-2019>

94. O 17. posiedzeniu białorusko-niemieckiej grupy roboczej ds. handlu i inwestycji [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: http://www.mfa.gov.by/press/news_mfa/ddfed039edafba4c.html

95. W marcu w Brześciu odbędzie się spotkanie miast partnerskich Białorusi i Niemiec [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/vstrechu-gorodov-partnerov-belarusi-i-germanii-provedut-v-marte-v-breste-379215-2020/>

96. Zaleski, B. Białoruś - Europa: potencjał dla partnerstwa. Polityka wielowektorowości w kontekście wyzwań globalnych / B. Zaleski. - Wydawnictwo Akademickie LAP LAMBERT, 2016. - - 168 c.

97. Iljiczewa, N. Niemcy interesują się białoruskim transportem elektrycznym i inwestycjami w start-upy HTP / N. Iljiczewa // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/germanija-zainteressovana-v-belorusskom-elektrotransporte-i-investirovanii-v-startapy-pvt-378332-2020/>

98. Obwód miński jako miejsce inwestycji jest interesujący dla niemieckich firm - Huterer [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/minskaja-oblast-kak-investitsionnaja-ploschadka-interesna-nemetskim-predpriatijam-huterer-380069-2020/>

99. Niemcy i obwód grodzieński zamierzają pogłębić współpracę w dziedzinie produkcji i logistyki [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/germanija-i-grodnenskaja-oblast-namereny-uglubit-sotrudnichestvo-v-sferah-proizvodstva-i-logistiki-382549-2020>

100. Inwestor z Niemiec planuje zorganizować gospodarstwo cebulowe w powiecie lidzkim [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investor-iz-germanii-planiruet-organizovat-v-lidskom-rajone-hozajstvo-po-vyraschivaniju-luka-382778-2020/>

101. O odbyciu posiedzenia Białorusko-Węgierskiej Międzyrządowej Komisji ds. Współpracy Gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/c279e9b64ee4da42.html.

102. Zaleski, B.L. Białoruś-Węgry: współpraca rośnie dzięki inwestycjom i regionom / B.L. Zaleski // Materiały XV Międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej "Współczesny potencjał naukowy - 2019", 28 lutego - 7 marca 2019 r. Nauki ekonomiczne. Sheffield. Nauka i edukacja LTD. - - C. 18-20.

103. Ponomarew, A. Wizyta Viktora Orbana - nowy etap współpracy białorusko-węgierskiej / A. Ponomarew // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/vizit-viktora-orbana-novyyj-etap-belorussko-vengerskogo-sotrudnichestva-7346/>

104. Markowicz, E. Białoruś w 2019 roku ponad trzykrotnie zwiększyła eksport produktów rolnych na Węgry / E. Markowicz // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-v-2019-godu-uelichila-eksport-produktsii-apk-v-vengriju-bolee-chem-v-tri-raza-393476-2020/>

105. Białoruś i Węgry planują rozszerzyć współpracę w kompleksie rolno-przemysłowym [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-vengrija-planirujut-rasshirjat-sotrudnichestvo-v-sfere-apk-381906-2020/>

106. Markowicz, E. Białoruś i Węgry będą współpracować w hodowli drobiu / E. Markowicz // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-vengrija-budut-sotrudniczat-v-sfere-ptitsevodstva-393454-2020/>

107. Markovich, E. Białoruś jest zainteresowana realizacją wspólnego projektu z Węgrami w zakresie hodowli gęsi / E. Markovich // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-zainteresovana-v-realizatsii-sovmestnogo-s-vengrijej-proekta-po-vyraschivaniju-gusej-393464-2020/>

108. Białoruś i Węgry utworzą wspólną radę gospodarczą [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-vengrija-sozdadut-sovmestnyj-delovoj-sovet-439230-2021/>

109. Ponomarew, A. Wizyta Viktora Orbana - nowy etap współpracy białorusko-węgierskiej / A. Ponomarew // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/vizit-viktora-orbana-novyj-etap-belorusko-vengerskogo-sotrudnichestva-7346/>

110. Zaleski, B.L. Białoruś-Węgry: wektor partnerstwa - rolnictwo / B.L. Zaleski // Materiały XVI Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Praktycznej, Innowacje w Nauce Europejskiej - 2020, 15 - 22 czerwca 2020 r. Ekonomiki. : Sofia. "Bial GRAD-BG. - -C. 37-39.

111. Roman Gołowczenko: Białoruś jest gotowa podzielić się z Węgrami doświadczeniem w rozwoju transportu elektrycznego [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9444>

112. Negocjacje z premierem Węgier Viktorem Orbaniem [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://president.gov.by/ru/media/details/peregovory-s-premer-ministrom-vengrii-viktorom-orbanom-1591375023>

113. Białoruś i Węgry podpisały memorandum o współpracy w sektorze elektroenergetycznym [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-vengrija-podpisali-memorandum-o-sotrudnichestve-v-oblasti-elektroenergetiki-393689-2020/>

114. Administracja FEZ "Grodnoinvest" wzięła udział w Węgiersko-Białoruskim Forum Biznesowym [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/administraciya-sez-grodnoinvest-prinyala-uchastie-v-rabote-vengersko-beloruskogo-biznes-foruma/>

115. Matijevski, M. Białoruś i Serbia podpisały pakiet dokumentów po spotkaniu prezydentów, połowa z nich dotyczy dziedziny nauki / M. Matijevski // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belarus-i-serbija-podpisali-posle-vstrechi-prezidentov-paket-dokumentov-polovina-v-sfere-nauki-371489-2019/>

116. Jesienią Białoruś i Serbia podpiszą program współpracy naukowo-technicznej na lata 2020-2021 [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belarus-i-serbija-oseniju->

podpishut-programmu-nauchno-tehnicheskogo-sotrudnichestva-na-2020-2021-gody-359969-2019/

117. Białoruś i Serbia omówiły perspektywy współpracy w dziedzinie nauki, technologii i innowacji [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL:

http://www.gknt.gov.by/news/2019/belarus_i_serbiya_obsudili_perspektivy_nauchno_tehnicheskogo_i_innovatsionnogo_sotrudnichestva/

118. Białoruś i Serbia będą realizować 10 wspólnych projektów naukowo-technicznych w latach 2020-2021 [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belarus-i-serbija-v-2020-2021-godah-vypolnjat-10-sovmestnyh-nauchno-tehnicheskikh-proektov-371346-2019/>

119. Serbia jest zainteresowana dostawami białoruskiego mleka [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/serbija-zainteresovana-v-postavkah-belorusskogo-moloka-371388-2019/>

120. Białoruś - Serbia: priorytety współpracy [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://edu.gov.by/news/belarus--serbiya-priorytety-sotrudnichestva/>

121. Yanka Kupala GrSU podpisał umowę o współpracy z Uniwersytetem w Belgradzie [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.grsu.by/component/k2/item/31876-grgu-imeni-yanki-kupaly-zaklyuchen-dogovor-o-sotrudnichestve-s-belgradskim-universitetom.html>

122. Zalesky, B.L. Białoruś - Turcja: nauka, technika, edukacja / B.L. Zalesky // *Materialy XV Mezinarodni vedecko-prakticka konferencie "Vedecky pokrok na prelomu tysyachalety - 2019"*. Tom 14: Praha. Wydawnictwo "Edukacja i Nauka". - – C. 39-41.

123. Porozumienie między Rządem Republiki Białorusi a Rządem Republiki Turcji o współpracy w dziedzinie nauki i technologii [źródło elektroniczne]. - – 2016. - URL: <https://pravo.by/document/?guid=12551&p0=I01600046&p1=1>

124. Współpraca w nauce [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: https://turkey.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/scientific/

125. Białoruś i Turcja planują rozwijać współpracę w dziedzinie energetyki, ICT i medycyny [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-turtsija-planirujut-razvivat-sotrudnichestvo-v-sferah-energetiki-ikt-i-meditsiny-418159-2020/>

126. Szumilin, A. Prognoza do 2040 roku - o perspektywach rozwoju nauki i współpracy międzynarodowej / A. Szumilin // [zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/prognoz-do-2040-goda-o-perspektivah-razvitiija-nauki-i-mezhdunarodnom-sotrudnichestve-7168/>

127. 84 parki technologiczne utworzone w Turcji [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://restproperty.ru/news/v-turtsii-sozdano-84-tehnoparka/>

128. Chiny obwiniają USA za globalną presję gospodarczą [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.finversia.ru/publication/kitai-obvinyayet-ssha-v-globalnom-ekonomicheskome-pressinge-80960>

129. Chiny proponują globalne bezpieczeństwo danych [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.kommersant.ru/doc/4483436>

130. Cui, C. Chiny z zadowoleniem przyjmują udział Białorusi w Globalnej Inicjatywie Bezpieczeństwa Danych / C. Cui // [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/comments/view/knr-privetstvuet-uchastie-belarusi-v-globalnoj-initsiative-po-bezopasnosti-dannyh-7487/>

131. Wspólne oświadczenie ministrów spraw zagranicznych Federacji Rosyjskiej i Chińskiej Republiki Ludowej, Moskwa, 11 września 2020 r. [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: https://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/4335948

132. Pakistan z zadowoleniem przyjmuje chińską globalną inicjatywę na rzecz bezpieczeństwa danych [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: http://russian.news.cn/2020-09/15/c_139369622.htm

133. O spotkaniu ministra spraw zagranicznych Białorusi Uładzimira Makieja z ambasadorem Chin [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: https://www.mfa.gov.by/press/news_mfa/af6c3e35067d43fd.html

134. Matwiejew, W. Wyniki wizyty delegacji białoruskiej w Chinach: nowe porozumienia w handlu i kurs na inwestycje bezpośrednie / W. Matwiejew // [zasób elektroniczny]. 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/itogi-vizita-belorusskoj-delegatsii-v-kitaj-novye-dogovorennosti-v-torgovle-i-kurs-na-prjamyje-345691-2019/>

135. Posiedzenie Rady Szefów Państw Szanghajskiej Organizacji Współpracy [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/zasedanie-soveta-glav-gosudarstv-shanxajskoj-organizatsii-sotrudnichestva-18898/

136. Krutoy, D. Sukces Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego zależy dziś od jego mieszkańców / D. Krutoy // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/opinions/view/uspeh-kitajsko-belorusskogo-industrialnogo-parka-segodnja-zavisit-ot-ego-rezidentov-6857/>

137. Dapkunas, A. Białoruś zamierza wzmocnić swoją rolę w rozwoju transeuropejskiego sprzężenia gospodarczego / A. Dapkunas // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/belarus-namerena-usilit-svoju-rol-v-razviti-transjevrazijskoj-ekonomicheskoy-soprijazhennosti-6823/>

138. Liczba mieszkańców Wielkiego Kamienia może się podwoić w najbliższych latach [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/chislo-rezidentov-velikogo-kamnja-v-blizhajshie-gody-mozhet-vyrasti-vdvoe-343201-2019/>

139. Lisatowicz, T. Forum o współpracy regionalnej pomoże przyciągnąć nowych inwestorów w "Wielkim Kamieniu" - Jaroszenko // T. Lisatowicz // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/forum-po-regionalnomu-sotrudnichestvu-pomozhet-privlech-novyh-investorov-v-velikij-kamen-jaroshenko-347184-2019/>

140. W specjalnej strefie ekonomicznej "Bremino-Orsza" pojawi się międzynarodowe miasto materiałów budowlanych. [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mezhdunarodnyj-gorodok-strojmaterialov-pojavitsja-v-osoboj-ekonomicheskoj-zone-bremino-orsha-346313-2019/>

141. Dni Mińska w Szanghaju odbędą się w dniach 7-9 listopada [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/dni-minska-v-shanhae-projnut-7-9-nojabrja-368252-2019/>

142. Griszkievicz, A. Mińsk i Szanghaj nawiązały więzi partnerskie / A. Griszkievicz // [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/minsk-i-shanhaj-ustanovili-pobratimskie-svjazi-368815-2019/>

143. Zalesky, B. Wektor partnerstwa - Chiny. Zbiór artykułów / B. Zaleskii. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2019. - - 188 c.

144. Forum Biznesowe Szanghaj-Mińsk, 8 listopada 2019 r. [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: https://www.tppm.by/announcement/index.php?ELEMENT_ID=23213

145. Beluga, W. Forum współpracy biznesowej "Mińsk - Szanghaj" odbyło się w Chinach / W. Beluga // [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://minsknews.by/forum-delovogo-sotrudnichestva-minsk-shanhaj-prohodit-v-kitae/>

146. O wizycie delegacji powiatu szanghajskiego Jiading w Mińsku [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://shanghai.mfa.gov.by/ru/o_generalnom_consulstv/news/b8beff0b9304c615.html

147. O wynikach dwustronnej wymiany handlowej z Chinami w 2020 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://china.mfa.gov.by/ru/embassy/news/c603710a55ba783e.html>

148. Białoruś i Chiny tworzą platformę do opracowania kwestii dostępu do rynku chińskiego [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-krn-sozdali-ploschadku-dlja-otrabotki-voprosov-dostupa-na-kitajskij-rynok-420487-2020/>

149. Ihor Petrishenko: Dziś dziennikarz powinien być uniwersalnym pracownikiem mediów, zdolnym do pracy na różnych platformach - w gazecie, na stronie internetowej, w sieciach społecznościowych i na komunikatorach [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9758>

150. Współpraca międzyregionalna i twinning Białoruś-Chiny [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://chinamfa.gov.by/ru/bilateral/regional/info/>

151. Zalessky, B.L. Grodzieńszczyzna: chiński wektor współpracy międzyregionalnej / B.L. Zalessky // Materiały XVII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji "Kluczowe aspekty naukowej działalności - 2021", t. 4. Przemysł: Nauka i studia. - - C. 6-8.

152. Chiński Hubei i region brzeski zacieśniają współpracę [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/kitajskij-hubej-i-brestskaja-oblast-aktivizirujut-sotrudnichestvo-434998-2021/>.

153. Zalesskii, B.L. Suwerenność informacyjna i dziennikarstwo międzynarodowe / B.L. Zalesskii // Rehiyanalny mass media Republiki Białorusi w epoce personalnej: od lakalnaya problematyki do iinfarmatsiyi stronnictwa kraju: materiały Resp. nauk. Konferencja praktyczna, Mińsk, 5 maja 2020 r. / Białoruski Uniwersytet Państwowy; redaktor: W. M. Samużewicz (redaktor naczelny) [i in.] - Mińsk: BDU, 2020. - - C. 111-116.

154. Aleksander Turchin spotkał się z ministrem handlu Bangladeszu Tipu Munshi [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8761>

155. Białoruś negocjuje dostawy sprzętu do Bangladeszu o wartości 100 mln dolarów [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/belarus-vedet-peregovory-o-postavke-v-bangladesh-tehniki-na-100-mln-345058-2019/>

156. O pierwszym posiedzeniu wspólnej komisji Białoruś-Bangladesz [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/fa91ae00727e926d.html

157. Białoruś i Bangladesz będą rozwijać współpracę w priorytetowych dziedzinach nauki i technologii [Zasób elektroniczny]. - - 2015. - URL: <https://www.interfax.by/news/belarus/1181817>

158. Spotkanie białorusko-bangladeskiej komisji ds. współpracy w dziedzinie nauki i technologii w Mińsku [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL:

http://www.gknt.gov.by/news/2017/v_minske_prokhodit_zasedanie_belorusko_bangladeshskoy_komissii_po_sotrudnichestvu_v_oblasti_nauki_i/

159. Bangladesz [Zasób elektroniczny]. - - 2015. - URL: <https://exportprzez/bangladesz>

160. W Dhace ma powstać Białorusko-Bangladeski Uniwersytet [Zasób elektroniczny]. - - 2015. - URL: https://www.belarus.by/ru/press-center/press-release/belorusko-bangladeshskij-universitet-planiruetsja-sozdat-v-dakke_i_0000023707.html

161. Białoruś udzieli Mongolii kredytu eksportowego na zakup maszyn [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-predostavit-eksportnyj-kredit-mongolii-na-pokupku-svoej-tehniki-345020-2019/>

162. W Ułan Bator odbyło się regularne posiedzenie białorusko-mongolskiej komisji ds. współpracy handlowej i gospodarczej [Zasób

elektroniczny]. - - 2019. - URL:
<http://mongolia.mfa.gov.by/ru/embassy/news/ddb45d27a11bdef0.html>

163. Negocjacje z prezydentem Mongolii Halmagiinem Battulgą [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL:
http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-prezidentom-mongolii-xaltmagijn-battulgoj-18894/

164. Transkrypcja wystąpienia dla prasy Ministra Spraw Zagranicznych Białorusi W. Makieja po rozmowach z Ministrem Spraw Zagranicznych Mongolii (4 czerwca 2018 r., Mińsk) [zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL:
http://mfa.gov.by/press/news_mfa/d211839fb93936d7.html

165. Tsogtbaatar, D. Białoruś może stać się wyjściem do Europy dla Mongolii i jej towarów / D. Tsogtbaatar // [zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL:
<https://www.belta.by/opinions/view/belarus-mozhet-stat-dlja-mongolii-i-ee-tovarov-vyehodom-v-evropu-6281/>

166. Współpraca humanitarna [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL:
http://mongolia.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/cultural/e6d8f5ae8191d258.html

167. Spotkanie z Ministrem Spraw Zagranicznych Mongolii [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL:
http://mongolia.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/cultural/e6d8f5ae8191d258.html

168. Sidorchik, V. Obwód Homelski i irańska prowincja Mazandaran podpiszą memorandum o współpracy / V. Sidorchik // [zasób elektroniczny]. - - 2009. - URL:
<http://cenadm.gov.by/ru/region/view/gomelskaja-oblast-i-iranskaja-provintsija-mazandaran-podpishut-memorandum-o-sotrudnichestve-1957/>

169. Obwód Homelski i Prowincja Mazandaran w Iranie wznowiają współpracę handlową i gospodarczą [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL:
<https://www.belta.by/economics/view/gomelskaja-oblast-i-iranskaja-provintsija-mazandaran-vozobnovjat-torgovo-ekonomicheskoe-sotrudnichestvo-439208-2021/>

170. Białoruś i Iran opracowały mapę drogową współpracy na lata 2018-2020 [Electronic resource]. - - 2018. - URL:
<https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-iran-razrabotali-dorozhnuju-kartu-sotrudnichestva-na-2018-2020-gody-285761-2018/>

171. Stosunki handlowe i gospodarcze [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL:
https://iran.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/economic/

172. Białorusko-irańskie forum biznesowe, które odbędzie się 24 lipca w Mińsku [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL:
<https://www.belta.by/economics/view/belorusko-iranskij-biznes-forum-projdet-24-ijulja-v-minske-355013-2019/>

173. BUTB i Iran Commodity Exchange zamierzają zintensyfikować współpracę [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/butb-i-iranskaja-tovarnaja-birzha-namereny-aktivizirovat-sotrudnichestvo-364553-2019/>

174. Zalesky, B. Potencjał wielowektorowości. Kronika współpracy międzynarodowej / B. Zaleskii. - Wydawnictwo Akademickie LAP LAMBERT, 2020. -- 114 c.

175. Zaleski, B. Białoruś - Azja: wektor partnerstwa. Kronika wzajemnie korzystnej współpracy / B. Zaleskii. - Wydawnictwo Akademickie LAP LAMBERT, 2018. -- 120 c.

176. Sajjad, H.H. Jak pandemia wpłynęła na stosunki między Białorusią a Pakistanem / H.H. Sajjad // [zasób elektroniczny]. -- 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/kak-pandemija-povlijala-na-otnoshenija-belarusi-i-pakistana-7589/>

177. Współpraca międzynarodowa. Spotkanie wspólnej białorusko-pakistańskiej grupy roboczej ds. współpracy w dziedzinie ochrony zdrowia i farmacji [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://belmapo.by/mezhdunarodnaya-sotrudnichestvo.-zasedanie-sovmestnoj-belorusko-pakistanskoj-rabochej-gruppyi-po-sotrudnichestvu-v-sfere-zdravooxraneniya-i-farmaczevtiki.html>

178. Spotkanie online Białorusko-Pakistańskiej Rady Biznesu [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://grotpp.by/onlayn-zasedanie-belorusko-pakista-2/>.

179. Białoruś jest zainteresowana rozwojem obopólnie korzystnej współpracy z Pakistanem - Karankewicz [Zasób elektroniczny]. -- 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-zainteresovana-v-razvitii-vzaimovogodnogo-sotrudnichestva-s-pakistanom-karankevich-436781-2021/>

180. Stosunki handlowe i gospodarcze między Republiką Białorusi a Islamską Republiką Pakistanu [zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: https://pakistan.mfa.gov.by/ru/trade_and_economic_bilateral_relations/.

181. Ułachowicz: istnieje wiele możliwości wzmocnienia współpracy między Białorusią a Pakistanem [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/ulachovich-dlja-ukreplenija-sotrudnichestva-mezhdu-belarusiju-i-pakistanom-est-mnogo-vozmozhnostej-429292-2021/>

182. Ekspozycja narodowa Białorusi otwarta na wystawie IEMA w Pakistanie [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/natsionalnaja-ekspozitsija-belarusi-otkrylas-na-vystavke-iema-v-pakistanie-363543-2019/>

183. Wyniki udziału BSU w Międzynarodowej Wystawie Inżynierii i Maszyn w Azji (IEMA) (Lahore, Islamska Republika Pakistanu) [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://research.bsu.by/2019/10/08/bsu-results-in-the-international-exhibition-international-engineering-machinery-asia-exhibition-iema/>

184. Afryka staje się obiecującym i długoterminowym partnerem Białorusi - Ułachowicz [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/afrika-stanovitsja-perspektivnym-i-dolgosrochnym-partnerom-belarusi-ulahovich-413176-2020/>

185. Białoruś zaprasza kraje afrykańskie do współpracy w zakresie usług, agrobiznesu i budowy maszyn [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-predlagaet-afrikanskim-stranam-sotrudnicat-v-sfere-uslug-apk-i-mashinostroenii-419342-2020/>

186. MTZ potroiła eksport do Afryki [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mtz-vtroe-uvelichil-eksport-v-afriku-416304-2020/>

187. BMZ zwiększył sprzedaż prętów zbrojeniowych do Afryki o prawie 20% [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bmz-uvelichil-prodazhi-armatury-v-afriku-pochti-na-20-407746-2020/>

188. Zimbabwe uruchomiło wspólny z Białorusią program zaopatrzenia gospodarstw rolnych w maszyny rolnicze [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-zimbabve-zapuschena-sovmestnaja-s-belarusiju-programma-obespechenija-ferm-selhoztehnikoj-408853-2020/>

189. "Gomselmash umacnia swoją pozycję na rynku Zimbabwe" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-ukrepljaet-pozitsii-na-rynke-zimbabve-408968-2020/>

190. Białoruś i Namibia planują utworzyć komisję ds. handlu i współpracy gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-i-namibija-planirujut-sozdat-komitet-po-torgovo-ekonomicheskomu-sotrudnichestvu-417026-2020/>

191. O białorusko-kenijskim forum biznesowym [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://kenya.mfa.gov.by/ru/embassy/news/e02ca9530a8dcc63.html>

192. Białoruś - Kenia [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://kenya.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/

193. Łukaszenka oczekuje, że Kenia stanie się jednym z kluczowych partnerów Białorusi w Afryce [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <https://belta.by/president/view/lukashenko-rasschityvaet-cho-kenija-stanet-odnim-iz-kljuчевyh-partnerov-belarusi-v-afrike-328984-2018/>

194. Ekspozycja narodowa Białorusi otwarta na wystawie FoodAgro w Kenii [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/natsionalnaja-ekspozitsija-belarusi-otkrylas-na-vystavke-foodagro-v-kenii-356957-2019/>

195. Wystawa FoodAgro pozwoli Białorusi rozszerzyć swoją obecność na rynku kenijskim - Sadoho [Dokument elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vystavka-foodagro-pozvolit-belarusi-rasshirit-svoe-prisutstvie-na-rynke-kenii-sadoho-349941-2019/>

196. Popyt na białoruskie maszyny rolnicze w Kenii stale rośnie [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/spros-na-belorusksuju-selhoztehniku-v-kenii-postojanno-rastet-349964-2019/>

197. Spotkanie z przewodniczącym Zgromadzenia Parlamentarnego OBWE George'em Tsereteli [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-predsedelem-parlamentskoj-assamblei-obse-georgiem-tsereteli-20978/

198. Tsereteli: Państwa należące do OBWE nastawiają się na otwarty dialog na platformie mińskiej [źródło elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/tsereteli-strany-pa-obse-nastroeny-na-otkrytiji-dialog-na-minskoj-ploschadke-345762-2019/>

199. Białoruś z zadowoleniem przyjmuje ułatwienia w handlu między państwami OBWE - Andrejczenko [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-privetstvuet-uproschenie-torgovli-mezhdu-stranami-obse-andrejchenko-345773-2019/>

200. Dapkiunas, A. Białoruś zamierza wzmocnić swoją rolę w rozwoju transeuropejskiego sprzężenia gospodarczego / A. Dapkiunas // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/belarus-namerena-usilit-svoju-rol-v-razvittii-transjevrazijskoj-ekonomicheskoi-sopriazhennosti-6823/>

201. Ministerstwo Transportu: Białoruś wspiera Chiny w tworzeniu cyfrowego Jedwabnego Szlaku [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/mintrans-belarus-podderzhivaet-kitaj-v-sozdanii-tsifrovogo-shejkovogo-puti-345882-2019/>

202. SCO jest zainteresowana rozwojem współpracy handlowej i gospodarczej z Białorusią [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/shos-zainteressovana-v-razvittii-torgovo-ekonomicheskogo-sotrudnichestva-s-belarusiju-367873-2019/>

203. Białoruś jest zainteresowana omówieniem praktycznych kwestii gospodarczych na platformie SCO - Dapkiunas [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-zainteressovana-v-obsuzhdenii-na-ploschadke-shos-prakticheskikh-ekonomicheskikh-voprosov-dapkiunas-367903-2019/>

204. Białoruś proponuje opracowanie mechanizmów wzajemnie korzystnego handlu produktami rolnymi pod auspicjami SCO [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mechanizmy-dlja-vzaimovygodnoj-torgovli-selhozproduksiej-belarus-predlagaet-razrabotat-pod-egidij-shos-367906-2019/>

205. Szanghajska Organizacja Współpracy jest zainteresowana rozwojem współpracy handlowej i gospodarczej z Białorusią [Electronic resource]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9097>

206. O przystąpieniu Republiki Białoruś do Umowy między rządami państw członkowskich SCO o stworzeniu korzystnych warunków dla

międzynarodowego transportu drogowego [Zasób elektroniczny]. - - 2018.
- URL: http://bamap.org/information/news/2018_11_01_95712/

207. Sekretarz Generalny SCO wspiera białoruską inicjatywę stworzenia wspólnego ekosystemu IT [Zasób elektroniczny]. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/gensek-shos-podderzhivaet-realizatsiju-initsiativy-belarusi-po-sozdaniyu-obschej-it-ekosistemy-367870-2019/>

208. Posiedzenie Rady Szefów Państw Szanghajskiej Organizacji Współpracy [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: http://president.gov.by/ru/search_ru/getExtendedResults/?query=&search_type=type_all_words&group=0&from_day=10&from_month=6&from_year=2018&to_day=10&to_month=6&to_year=2018&search_type=sort=desc&search_ok.x=31&search_ok.y=5&search_mode=&search_node=news&search_node_id=374&search_title_name=events

209. Zalessky, B. Stosunki międzynarodowe i media. Osobliwości wielowektorowej współpracy międzynarodowej w okresie wyzwań globalnych / B. Zalessky. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2016. - - 392 c.

210. MAEA wskazuje pięć praktyk przydatnych dla innych krajów w wyniku misji INIR 3 na Białorusi [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/magate-vydililo-po-itogam-missii-inir-3-v-belarusi-pjat-poleznyx-dlja-drugix-stran-praktik-10563

211. Współpraca między Republiką Białorusi a Międzynarodową Agencją Energii Atomowej [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: http://austria.mfa.gov.by/ru/int_org/iaea/

212. Sergiusz Rumas: Białoruś jest zdeterminowana stworzyć bezpieczny, wydajny i przyjazny dla środowiska przemysł jądrowy [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9307>

213. Białoruś jest gotowa do eksploatacji elektrowni atomowej - MAEA [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/belarus-gotova-k-ekspluatatsii-aes-magate-10552/

214. MAEA nie ma roszczeń technicznych do BelNPP - Zastępca Dyrektora Agencji [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/u-magate-net-texnicheskix-pretenzij-k-belaes-zamgendirektora-agentstva-10558/

215. Belarus Invited IAEA Nuclear Security Mission [Electronic Resource]. - - 2020. - URL: https://atom.belta.by/ru/belaes_ru/view/belarus-priglasila-missiju-magate-po-voprosam-fizicheskoi-jadernoi-bezopasnosti-10560

216. Białoruś pozyska 90 mln euro z IBRD na odpowiedź na sytuację epidemiologiczną [źródło elektroniczne]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-privlechet-90-mln-evro-ot-mbrr-dlja-reagirovanija-na-epidsituatsiju-388653-2020/>

217. Białoruś liczy na 2-2,5 mld dolarów od zewnętrznych wierzycieli w celu przezwyciężenia skutków COVID-19 [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-na-2-25-mlrd-ot-vneshnih-kreditorov-na-preodolenie-posledstvij-covid-19-388808-2020/>.

218. Sześćdziesiąt milionów ludzi może zostać zepchniętych do skrajnego ubóstwa przez pandemię - Bank Światowy [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/world/view/v-krajnej-nischete-iz-za-pandemii-mogut-okazatsja-60-mln-chelovek-vsemirnyj-bank-391536-2020/>

219. Bank Światowy zatwierdził przyznanie Białorusi 90 mln euro na walkę z COVID-19 [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vsemirnyj-bank-utverdil-vydelenie-belarusi-90-mln-evro-dlja-borby-s-covid-19-391910-2020/>

220. Bank Światowy przeznacza 100 mln euro na modernizację systemu szkolnictwa wyższego na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/vsemirnyj-bank-vydeljaet-100-mln-evro-dlja-modernizatsii-sistemy-vysshego-obrazovanija-v-belarusi-391733-2020/>

221. Bank Światowy rozważa możliwość wsparcia finansowego dla małych i średnich przedsiębiorstw na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vsemirnyj-bank-rassmatrivaet-vozmozhnost-finpodderzhki-malogo-i-srednego-biznesa-v-belarusi-392356-2020/>.

222. Program współpracy między Białorusią a UNIDO podpisany w Wiedniu [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/programma-sotrudnichestva-belarusi-s-junido-podpisana-v-vene-419594-2020/>

223. Eksperti UNIDO zaprezentowali w Mińsku metodologię rozwoju innowacyjności regionów [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/ekperty-junido-predstavili-v-minske-metodologiju-regionalnogo-innovatsionnogo-razvitija-342956-2019/>

224. O UNIDO [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: www.unido.ru/overview/unido/

225. Białoruś jest zainteresowana rozwojem współpracy z UNIDO - Myasnikovich [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-zainteresovana-v-razvitii-sotrudnichestva-s-junido-mjasnikovich-291046-2018/>

226. Lisatowicz, T. Efekt projektu UNIDO wspierającego przedsiębiorstwa przemysłu samochodowego na Białorusi przekroczył 18 mln Br / T. Lisatowicz // [zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/effekt-ot-realizatsii-proekta-junido-po-podderzhke-predpriyatij-avtoproma-belarusi-prevysil-br18-mln-347529-2019/>

227. Projekty cyfrowej transformacji planowane są do realizacji w sferze farmacji, oprzyrządowania, petrochemii [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proekty-tsifrovoj-transformatsii-planirujut-realizovat-v-sferah-farmatsii-priborostroenija-neftehimii-362638-2019/>

228. Planowane jest otwarcie na Białorusi centrów kompetencyjnych automatyzacji procesów na bazie parków technologicznych [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: https://www.belta.by/economics/view/tsentry-kompetentsij-dlja-avtomatizatsii-protsov-planiruetsja-otkryt-v-belarusi-na-baze-tehnoparkov-362309-2019/?utm_source=belta&utm_medium=news&utm_campaign=accent

229. Członkostwo Białorusi w WTO w interesie naszej gospodarki nastawionej na eksport - Gorelik [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/chlenstvo-belarusi-v-vto-v-interesah-naszej-eksportno-orientirovannoj-ekonomiki-gorelik-438183-2021>

230. Przystąpienie Białorusi do WTO [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://mfa.gov.by/export/wto/accession/>

231. Negocjacje w sprawie przystąpienia Białorusi do WTO [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: <https://www.economy.gov.by/ru/peregovory-ru/>

232. Kampania "Tygodnie Światowej Organizacji Handlu na Białorusi" rusza 21 kwietnia [źródło elektroniczne]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kampanija-nedeli-vsemirnoj-torgovoj-organizatsii-v-belarusi-startuet-21-aprelja-438066-2021/>

233. Po przystąpieniu Białorusi do WTO wielkość wsparcia państwowego dla rolnictwa nie zmniejszy się - MSZ [źródło elektroniczne]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/posle-vstuplenija-belarusi-v-vto-objem-gospodderzhki-selskogo-hozjajstva-ne-snizitsja-mid-438239-2021/>

234. Genewa potwierdza gotowość do dalszego udzielania Białorusi niezbędnej pomocy w związku z przystąpieniem do WTO [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-zheneve-podtverzhdena-gotovnost-i-dalee-okazyvat-neobhodimosodejstvie-belarusi-po-vstupleniju-v-vto-438064-2021.>

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

**More
Books!**

yes
I want morebooks!

Buy your books fast and straightforward online - at one of world's fastest growing online book stores! Environmentally sound due to Print-on-Demand technologies.

Buy your books online at
www.morebooks.shop

Kaufen Sie Ihre Bücher schnell und unkompliziert online – auf einer der am schnellsten wachsenden Buchhandelsplattformen weltweit! Dank Print-On-Demand umwelt- und ressourcenschonend produziert.

Bücher schneller online kaufen
www.morebooks.shop

KS OmniScriptum Publishing
Brivibas gatve 197
LV-1039 Riga, Latvia
Telefax: +371 686 20455

info@omniscryptum.com
www.omniscryptum.com

OMNIScriptum

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY